

จอตุ้ (ต่างแดน) เลาะดูขบวนการปกป้องเด็ก

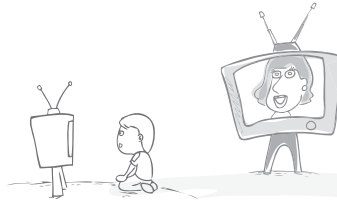
โดย

ISBN

พิมพ์ครั้งที่ 1

จำนวน

ออกแบบปก/รูปเล่ม

คร. นฤมล รื่นไวย้

978-616-7309-13-2

ตุลาคม 2552

1,000 เล่ม

สำนักพิมพ์ ปีนโต พับลิชซิ่ง

สนับสนุนโดย

แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสว.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

บทกล่าวนำ

งานวิจัยเรื่อง "จอคู่ (ต่างแดน) และคุณภาพการปกป้องเด็ก" เป็นโครงการที่จัดทำเพื่อเสนอต่อแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) ภายใต้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทและอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชนและครอบครัว รวมทั้งสำรวจวิธีการแก้ไขปัญหาของประเทศต่างๆ ที่มีต่อการที่เด็กและเยาวชนบริโภคสื่อโทรทัศน์เกินขนาด หรือเกิดอาการเสพติดสื่อโทรทัศน์ ผลสรุปของงานวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหา คือ เน้นให้มีการจัดตั้งองค์กรภาคประชาชน หรือการรวมกลุ่มของครูอาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อคอยเฝ้าระวังสอดส่องการผลิตรายการ การแพร่กระจายภาพเสียง การโฆษณาชวนเชื่อและคุณภาพของรายการโทรทัศน์ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้มีการผลักดันเรื่องการให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ (media education) เพื่อนำมาซึ่งการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) ของเยาวชนและประชากรในสังคมไทย และขอแนะนำให้ผู้ปกครองให้ความสนใจกับเด็กในการใช้เวลาให้มีประโยชน์อย่างอื่นนอกเหนือไปจากการดูโทรทัศน์

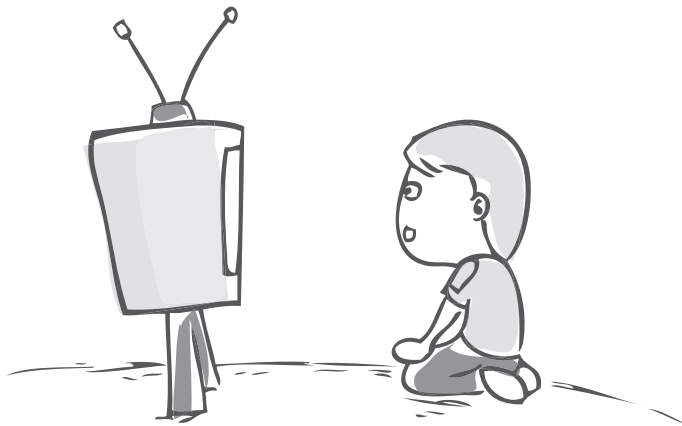
งานวิจัยนี้จัดเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้วิธีการวิจัยที่เรียกว่า Document Review โดยศึกษาจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ และสื่อต่างๆ ที่เผยแพร่และเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่วิจัย ทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากนั้นจึงนำมาสรุปรวบรวมเป็นหัวข้อที่น่าสนใจและมีความต่อเนื่อง และเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา

ผู้วิจัยหวังว่าผลที่ได้จากการวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสื่อโทรทัศน์ การจัดการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ การรู้เท่าทันสื่อ การสร้างความตระหนักเรื่องอิทธิพลทางลบของสื่อโทรทัศน์ และเป็นแนวทางให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ได้นำไปปฏิบัติในการใช้เวลาที่มีคุณภาพร่วมกับลูกๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) ภายใต้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ได้ให้การสนับสนุนค้ำงบประมาณในการดำเนินการวิจัย และขอขอบคุณ คุณเข้มพร วิรุณราพันธ์ และเจ้าหน้าที่ของ สสย. ทุกคน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการติดต่อประสานงาน ทำให้การดำเนินงานวิจัยราบรื่นและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

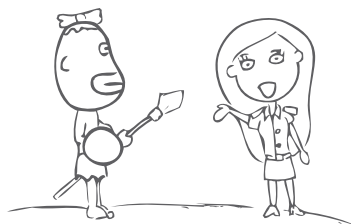
1. บทนำ	7
2. สถานการณ์ของสื่อและการสร้างผลิตสื่อในปัจจุบัน	11
2.1 อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์	12
2.1.1 อิทธิพลด้านบวกของสื่อโทรทัศน์	16
2.1.2 อิทธิพลด้านลบของสื่อโทรทัศน์	17
• บทบาทของโทรทัศน์กับพัฒนาการด้านสุขภาพของเด็ก	17
• บทบาทของโทรทัศน์กับความรุนแรง (violence)	19
• บทบาทของโทรทัศน์กับเรื่องทางเพศ	21
• บทบาทของโทรทัศน์ที่สะท้อนภาพความเป็นชาย	23
• บทบาทของโทรทัศน์ต่อเรื่องกินเหล้าและสูบบุหรี่	25
• บทบาทของโทรทัศน์ต่อรูปลักษณ์และเรือนร่างของสตรี	26
• บทบาทของโทรทัศน์กับความสวยของผู้หญิง	28
• บทบาทของโทรทัศน์กับการเหยียดผิวและเชื้อชาติ	29
• บทบาทของโทรทัศน์กับการโฆษณา	30
3. มาตรการปัจจุบันในการป้องกันพิษภัยที่เกิดจากสื่อ	33
4. การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy)	35
4.1 คำจำกัดความ	35
4.2 เพราะเหตุใดจึงต้องรู้เท่าทันสื่อ	36
4.3 ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ	39
4.4 เด็กกับการรู้เท่าทันสื่อ	39
4.5 การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ	41
5. กฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับสื่อ	51

6. ผลกระทบของสื่อที่มีต่อเด็กและแนวทางการแก้ไขปัญหา	59
6.1 แนวทางการแก้ไขปัญหา	60
7. บทบาทขององค์กรต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับสื่อโทรทัศน์	69
7.1 บทบาทและการรวมตัวของผู้ปกครองในรูปแบบองค์กร	71
7.2 การจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ	71
7.3 เรียนรู้บทเรียนจากการจัดกิจกรรมขององค์กรครูและผู้ปกครองเพื่อสอดส่องสื่อ	76
7.3.1 กลุ่ม Media Awareness Network (MNet)	76
7.3.2 กลุ่ม The Forum for Citizens' Television (FCT)	77
7.3.3 กลุ่ม The Parents Television Council (PTC)	79
7.3.4 กลุ่ม Parents' Choice	82
7.3.5 The Afterschool Alliance	85
7.3.6 กลุ่ม The Alliance for a Media Literate America (AMLA)	88
7.3.7 กลุ่ม The Center for Media Literacy (CML)	88
7.3.8 กลุ่ม The National Telemedia Council	89
7.3.9 กลุ่ม MediaAct	90
7.4 การบริโภคสื่อที่ดีเริ่มที่บ้าน	90
8. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดูแลโทรทัศน์สำหรับเด็ก	91
สำหรับบิดามารดาและผู้ปกครอง	
8.1 สร้างนิสัยที่ดีในการดูโทรทัศน์ให้แก่เด็ก	92
8.2 กิจกรรมยามว่าง 10 อย่างสำหรับลูก	95
9. บทส่งท้าย	99
10. บรรณานุกรม	102

1 บทนำ

ถ้ามองรอบๆ ตัวเราทุกวันนี้ จะพบว่าเราได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อหลากหลายต่างชนิดกัน ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เมื่อกล่าวถึงคำว่า "สื่อ" อาจให้คำจำกัดความได้ว่า เป็นระบบของการสร้างและกระจายข้อมูลข่าวสาร และเรื่องราวบันเทิงต่างๆ ภายใต้สภาวะที่มีสังคมเป็นตัวกำหนดควบคุมบางส่วน นอกจากนั้น ยังหมายรวมถึง สถาบันที่ทำหน้าที่กำหนดเรื่องราว รายการ และรูปแบบของการกระจายสารออกไปสู่สังคมอีกด้วย อย่างเช่น สื่อสารมวลชน ก็จะครอบคลุมถึงหนังสือพิมพ์ หนังสือเล่มประเภทต่างๆ วิทยุ และโทรทัศน์ ส่วนสื่อประเภทอื่นๆ ได้แก่

อุตสาหกรรมการบันทึกเสียงหรือภาพพร้อมเสียง เช่น ภาพยนตร์ มิวสิควิดีโอ (เทป ซีดี ดีวีดี การละคร และสื่อผสมประเภท multimedia) ซึ่งสื่อทั้งหลายเหล่านี้ เมื่อมองให้ลึกแล้ว ล้วนแต่สร้างขึ้นมาเพื่อการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ทั้งสิ้น

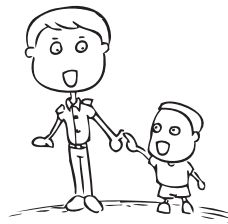
ในปัจจุบัน การเติบโตของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรทัศน์และ อินเทอร์เน็ต ทำให้สังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ถ้าลองสังเกตดูแล้วเราจะพบว่า ในปัจจุบัน สื่อที่ดี ที่ส่งผลในทางสร้างสรรค์นั้นมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับสื่อส่วนใหญ่ซึ่งสะท้อนภาพความรุนแรงก้าวร้าว ความลามกอนาจาร ความรุนแรงทางเพศ การโฆษณาโน้มน้าวที่เต็มไปด้วยอคติและความลำเอียง การให้ฉายาด้วยเจตนาดูหมิ่น การดูถูกเหยียดหยามกันในรูปแบบต่างๆ การเหยียดหยามเด็ก ผู้หญิง เชื้อชาติ ภาษาของชนกลุ่มน้อย หรือการเหยียดผิว การสร้างความชิงชังคนที่แตกต่างไปจากตน ด้วยลักษณะและภาพลักษณ์ที่สื่อแสดงดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ล้วนแต่มีผลและอิทธิพลต่อผู้ชมเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ที่บางวัย บางกลุ่ม ยังไม่สามารถแยกแยะระหว่าง "เรื่องแสดง" กับ "ความเป็นจริง" ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวและสังคมตามมา

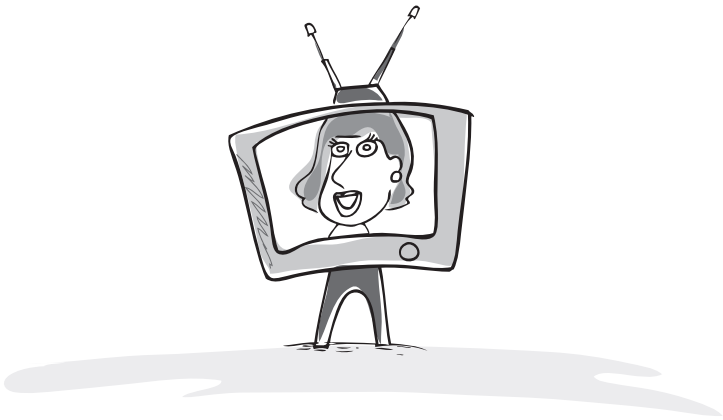
จากสถานการณ์ของการสร้าง ผลิต และการเผยแพร่สื่อในปัจจุบัน จึงทำให้หลายๆ หน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน เริ่มหันมาจับตามอง สื่อมากขึ้น ในหลายๆ ประเทศมีการจัดตั้งหน่วยงานเข้ามารับผิดชอบในการจัดระดับ (rating) หรือประเภทรายการโทรทัศน์ หรือเว็บไซต์ ว่าเหมาะสมกับผู้ชมกลุ่มใด โดยเฉพาะผู้ชมกลุ่มเยาวชน ซึ่งนับว่าได้รับผลกระทบค่อนข้างมากและได้รับอิทธิพลจากสื่อได้ง่าย เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้ชมที่เป็น

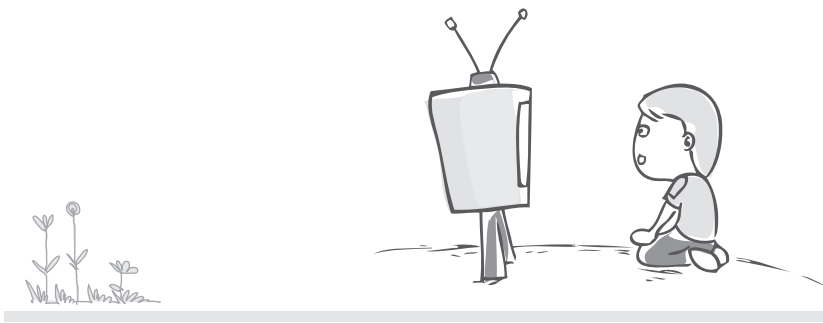
วัยที่กำลังเรียนรู้คือสิ่งเร้าภายนอก และมักมีพฤติกรรมที่ชอบรวมตัวกันทำกิจกรรมเป็นหมู่คณะ

อย่างไรก็ตาม เพียงแค่หน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐ คูเหมือนว่าจะยังไม่เพียงพอในการที่จะรณรงค์หรือรับมือกับอิทธิพลของสื่อไร้คุณภาพที่มีต่อเด็กและเยาวชน จึงได้มีการเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ที่ควรตระหนักถึงปัญหาผลกระทบของสื่อ และเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการผลิตสื่อที่ไม่เป็นพิษภัยต่อเยาวชน รวมทั้งผลักดันให้มีการผลิตสื่อสำหรับเยาวชน และสังคมที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เท่าที่ผ่านมาแม้หลายๆ ครอบครัวจะมีเวลานั่งชมโทรทัศน์พร้อมๆ ไปด้วยลูก และสามารถให้คำแนะนำ รายการต่างๆ ให้แก่ลูก แต่ก็ยังมีอีกหลายครอบครัวที่ปล่อยให้ลูกนั่งเฝ้าหน้าจอโทรทัศน์แต่เพียงลำพัง โดยมีโทรทัศน์เป็นพี่เลี้ยงไร้ชีวิต และมีเด็กเป็นจำนวนมากที่นั่งดูรายการที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก หรือเป็นรายการที่ไม่ได้สร้างมาให้เด็กดู ดังนั้น สถาบันครอบครัวจำเป็นจะต้องเรียนรู้ และเลือกสรรข้อมูลที่จะสามารถนำมาใช้ให้คำแนะนำแก่ลูกๆ แนวทางอีกประการหนึ่งที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อผู้ปกครองในยุคปัจจุบัน คือการริเริ่มจัดตั้งองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของผู้ปกครองหรือบิดามารดาในการติดตามและรู้เท่าทันสื่อ โดยอาจศึกษาจากบทเรียนของประเทศต่างๆ ในการจัดตั้งและดำเนินกิจกรรม

๒ สถานการณ์ของสื่อ และการสร้างผลิตสื่อในปัจจุบัน

จากการที่ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการสร้างและผลิตสื่อ ทำให้ได้รูปแบบของสื่อที่มีความหลากหลาย และเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างง่ายดาย เด็กและเยาวชนเป็นประชากรกลุ่มที่มีโอกาสได้สัมผัสกับสื่อค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นวัยที่กำลังพัฒนาและมีความอยากรู้อยากเห็น ต้องการเรียนรู้สัมผัสสิ่งใหม่ๆ และยิ่งบางครอบครัวไม่มีเวลาได้ใกล้ชิดเคียงคู่ออกๆ มากนัก จึงทำให้เด็กๆ ส่วนมากมีแนวโน้มที่จะคลุกคลีอยู่กับสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต ที่เป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันของเด็กสมัยใหม่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นสิ่งที่ผู้ปกครอง

ทุกคนควรตระหนักก็คือ ควรจะได้มีการคัดเลือกสื่อที่เหมาะสมกับอายุของเด็ก เพราะสื่อมีทั้งผลกระทบที่เป็นทั้งด้านบวกและด้านลบต่อร่างกายและจิตใจของเด็ก

2.1 อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์

เราๆ ท่านๆ อาจจะทราบกันดีว่า สื่อโทรทัศน์มีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อสังคมและการพัฒนาเด็กและวัยรุ่น ทั้งนี้ รายการโทรทัศน์ที่เผยแพร่อยู่มีทั้งที่ดีและค้อยคุณค่า ส่วนที่ค้อยคุณค่าที่เรามองเห็นกันได้อย่างชัดเจน คือ เรื่องของการแพร่ภาพความรุนแรง การแสดงออกทางเพศที่ไม่เหมาะสม และภาษาก้าวร้าว รุนแรง หยาดคาย ได้มีงานวิจัยค้นพบว่า การที่เด็กได้ดูภาพความรุนแรงสะสมและซ้ำซาก จะเป็นบ่อเกิดบ่มเพาะนิสัยก้าวร้าวและนิยมชมชอบความรุนแรงของเด็กๆ และยังส่งผลต่อสุขภาพทั้งด้านสุขภาพกาย ก่อให้เกิดโรคอ้วนจากการนั่งเฝ้าหน้าจอโทรทัศน์ทั้งวันและการพัฒนาของสติปัญญา เพราะโทรทัศน์จะดึงดูดใจให้เด็กนั่งชมรายการบันเทิงสนุกสนานเฮฮาอยู่หน้าจอ โดยไม่สนใจเรื่องวิชาการหรือการเรียน โทรทัศน์ยังเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กๆ พลาดโอกาสที่จะได้รับความสนุกสนานอื่นๆ ร่วมกับเพื่อนๆ หรือกับครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการเล่นกับเพื่อนๆ การอ่านหนังสือ การเรียนหัดพูดของเด็กเล็ก การเล่นนิทาน การออกกำลังกาย และการพัฒนาร่างกายและสติปัญญาให้สมกับวัย เมื่อเด็กขาดพัฒนาการที่ดีก็ย่อมกลายเป็นเด็กอ่อนแอและตกเป็นเหยื่อได้ง่ายๆ ที่เห็นได้ชัดเจนคือ การที่เด็กตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาสินค้าที่ไม่จำเป็น นอกจากนั้น งานวิจัยยังระบุว่า ระยะเวลาที่เด็กดูโทรทัศน์นั้นมีผลต่อพัฒนาการของเด็ก นั่นคือ ยิ่งดูนาน

เด็ก ๆ ก็จะได้รับอิทธิพลจากโทรทัศน์มากขึ้น จนทำให้พวกเขาสับสนและขาดความสามารถในการแยกโลกมาภายในจอโทรทัศน์ออกจากโลกแห่งความเป็นจริง

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยของหลายๆ หน่วยงานในต่างประเทศ รวมทั้งประเทศไทยได้ค้นพบว่า พฤติกรรมในการดูโทรทัศน์ของเด็ก ๆ นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้ความสนใจ เอาใจใส่อย่างแท้จริง เพราะสื่อโทรทัศน์มีทั้งแง่บวกและแง่ลบ ในแง่บวก เราสามารถใช้โทรทัศน์เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ก็ได้ โทรทัศน์ยังมีรายการดีๆ ที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก ซึ่งสามารถเปิดโลกทัศน์ของเด็กให้กว้างขวาง ทำให้เด็กได้เรียนรู้แง่มุมต่างๆ ของชีวิตและสังคมรอบตัว รวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกนี้ เช่น โลกของเราประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติ ซึ่งสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยให้ความร่วมมือ เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน มีเมตตาต่อกัน หรือโทรทัศน์อาจใช้เพื่อการศึกษาเสริมจากชั้นเรียน เช่น การสอนคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ การหัดอ่าน หัดเขียน เป็นต้น รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กบางรายการ มีการถ่ายทำจดพาไปเยี่ยมชมสวนสัตว์ ห้างสรรพสินค้า พิพิธภัณฑ์ และกิจกรรมสันตนาการต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น ได้มีผลการวิจัยออกมาแล้วว่า รายการโทรทัศน์ที่ผลิตออกมาในเชิงบวก ก็จะทำให้ผลเชิงบวก ดังเช่น รายการเซซามิ สตรีท (Sesame Street) มีผลในการช่วยพัฒนาทักษะด้านการอ่านและการเรียนรู้ให้แก่เด็ก (Fisch, S. 2005) จากงานวิจัยค้นพบว่า สำหรับเด็กที่ติดตามดูรายการ Sesame Street อย่างต่อเนื่อง จะมีพัฒนาการทางวิชาการที่ดี โดยเฉพาะเด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี โดยเฉพาะ การเรียนเขียนอ่าน ความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับตัวอักษร ตัวเลข การเรียนรู้

รายการ Sesame Street เป็นรายการสำหรับเด็กที่สร้างขึ้นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งนำเสนอด้วยตัวละครและการแสดงที่หลากหลาย เช่น การใช้หุ่นเชิด ตัวการ์ตูน การเล่าเรื่อง มาใช้สร้างความเพลิดเพลินให้แก่เด็ก

อวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย รูปทรง ถ้อยคำที่สัมพันธ์กัน และการจำแนก แยกจำพวก เป็นต้น นอกจากนี้ จากการวิจัยกับเด็กก่อนวัยเรียนพบว่า เด็กมีความพร้อมในการเข้าเรียนมากกว่าเด็กกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ได้ชมรายการ Sesame Street เช่น มีความสามารถในการพูดและการใช้ภาษาได้ดี มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนๆ อีกทั้งยังพบว่า เด็กกลุ่มนี้มีความรักการอ่านและใส่ใจในการเรียนดีกว่า และมีสภาวะทางจิตใจ ในการเข้าสังคมได้คืออย่างเห็นได้ชัด นั่นคือ มีความเป็นมิตรกับเด็กอื่นๆ มองโลกในแง่ดี แสดงออกในเชิงบวก ไม่เห็นแก่ตัว และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับผู้อื่น

นักวิจัยได้วิเคราะห์ว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่สามารถนำไปใช้กลุ่มেলাเด็กทั้งทางวิชาการและทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น มักจะมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ คือ

- เป็นรายการที่แฝงไปด้วยอารมณ์ขัน เป็นเรื่องสนุกสนานเฮฮาสำหรับเด็ก (เรื่องขบขันในแต่ละวัยอาจแตกต่างกันไป)
- นำเสนอเรื่องราวที่ลึกลับซับซ้อน (mysteries)
- เสนอเกมที่สนุกสนาน
- เลือกเรื่องราวที่เหมาะสมกับอายุเด็กและสอดคล้องกับความสนใจของเด็ก หรือเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตรอบๆ ตัว หรือวิถีชีวิตของพวกเขา
- เนื้อหา การใช้ภาษา และระดับความยากง่าย ความรู้ที่ให้ เหมาะสมกับอายุและพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย
- กรณีเป็นรายการเพื่อการศึกษา สามารถสอนให้เข้าใจได้กระจ่างชัด ตรงไปตรงมา และชัดเจน สอนไปตามขั้นตอนและตรงจุด ไม่อ้อมค้อม

วกลงไปมา สอนหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถนำมาพิสูจน์เรื่องลึกลับ
ได้ สอนไปที่ละส่วน หรือนำเสนอความคิดทีละหนึ่งความคิด ไม่นำหลายๆ
ความคิด หรือหลายๆ บทเรียนมาสอนพร้อมกันในทีเดียว

- ส่งเสริมวิธีการหรือให้ความรู้ที่จะทำให้เด็กสามารถนำไปใช้แก้
ปัญหาด้วยตัวเองได้ ในสถานการณ์ที่ต่างๆ กัน

- ใช้ภาพเคลื่อนไหวหรือมีปฏิกริยาอาการต่างๆ

- สร้างตัวละครหรือตัวแสดงให้มีเอกลักษณ์ มีท่าทางฉลาดเฉลียว
และสามารถจดจำได้ง่าย

- สนับสนุนให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในบทเรียน เช่น การมาร่วมเล่น
เกมโชว์ การตอบปัญหา

- กระตุ้นให้เด็กใส่ใจในการเรียนรู้และวัดผลการเรียนรู้ เช่น การแจก
แบบฝึกหัดให้เด็กลองทำหลังเลิกรายการ หรือการให้เล่นเกมที่สอดคล้อง
กับเนื้อหาของการเรียนรู้ เป็นต้น

จากการที่สื่อโทรทัศน์นับเป็นสื่อที่ทรงพลังเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อ
ประเภทอื่นๆ ด้วยเป็นสื่อที่ง่ายต่อการเข้าถึง และพบได้แพร่หลายแทบทุก
ครัวเรือนในปัจจุบัน จึงจัดเป็นสื่อที่เราควรจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพื่อ
จะพิจารณาถึงอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อเด็ก เยาวชน ครอบครัว และ
สังคม แน่แน่นอนว่าโทรทัศน์ย่อมมีอิทธิพลทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ซึ่งสามารถ
รวบรวมได้ดังต่อไปนี้ คือ

2.1.1 อิทธิพลด้านบวกของสื่อโทรทัศน์

อิทธิพลด้านบวกของสื่อโทรทัศน์

- เป็นสื่อในเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นแหล่งบันเทิงและแหล่งข้อมูลสารสนเทศ
- เป็นแหล่งสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างคนรุ่นใหม่
- เป็นแหล่งบันเทิงสำหรับสมาชิกในครอบครัว ได้ใช้เวลาร่วมกันในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- บิดามารคาสามารถใช้โทรทัศน์เป็นตัวเร่งหรือเป็นแรงจูงใจให้เด็กๆ มีความกระตือรือร้นในการอ่าน เช่น รายการโทรทัศน์ที่สร้างจากหนังสือหรือเรื่องราวที่เด็กๆ ชอบอ่าน
- รายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพจะช่วยสอนเด็กเกี่ยวกับบทเรียนของคุณค่าและความหมายแห่งชีวิต
- รายการโทรทัศน์บางรายการอาจนำเสนอประเด็นที่ขัดแย้งหรือประเด็นละเอียดอ่อน ที่ทำให้บิดามารดาและเด็กๆ ใช้เป็นประเด็นในการพิจารณาพูดคุยกันได้
- รายการที่เกี่ยวกับการศึกษาสามารถช่วยให้เด็กเล็กๆ มีพัฒนาการด้านกระบวนการจัดกลทางสังคม (socialization) และทักษะในการเรียนรู้
- รายการข่าว รายการสะท้อนเรื่องปัจจุบัน และรายการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ช่วยให้คนรุ่นใหม่เกิดจิตสำนึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมและผู้คนในชาติ
- รายการสารคดีช่วยในการพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับสังคมและโลก
- รายการเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรม ช่วยเปิดโลกทางดนตรีและศิลปะให้แก่เด็กและเยาวชน

2.1.2 อิทธิพลด้านลบของสื่อโทรทัศน์

สิ่งที่รายการโทรทัศน์ส่งอิทธิพลในทางลบต่อเยาวชน ได้แก่

- บทบาทของโทรทัศน์กับพัฒนาการด้านสุขภาพของเด็ก

เด็กๆ ที่เติบโตขึ้นมาหน้าจอโทรทัศน์ จะเป็นเด็กที่มีแนวโน้มภาวะทางโภชนาการที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากเด็กๆ จะห่วงกับการดูรายการโทรทัศน์ จนไม่สนใจอยากจะทำอะไร ออกไปเล่น ไปออกกำลังกาย หรือไปกินอาหารที่เหมาะสม นอกจากนั่งกินอะไรจุกๆ จิกๆ อยู่หน้าจอโทรทัศน์ โดยเฉพาะอาหารขบเคี้ยวที่อุดมไปด้วยไขมันและคาร์โบไฮเดรตสูง ทำให้เด็กกลุ่มนี้จะมีสุขภาพไม่แข็งแรง หรือพูดง่ายๆ ว่า เด็กที่ใช้เวลาอยู่แต่หน้าจอจะกลายเป็นเด็กอ้วน นอกจากนี้ รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กยังโฆษณาขายอาหารฟาสต์ฟู้ด ลูกกวาด ลูกอม ขนมขบเคี้ยว อาหารว่างกันแบบกระหน่ำ ซึ่งล้วนแต่เพิ่มแคลอรีให้เด็กอย่างมหาศาล และยังเป็นสาเหตุให้เด็กมีระดับคอเลสเตอรอลเพิ่มขึ้น

การนั่งดูโทรทัศน์จัดว่าเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างจะไร้การเคลื่อนไหว และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กเป็นโรคอ้วน ตัวอย่างเช่น มีงานวิจัยของมูลนิธิหัวใจและเส้นโลหิตในสมองตีบของแคนาดา (Heart and Stroke Foundation of Canada) รายงานว่า เด็กแคนาเดียนอายุระหว่าง 7-12 ปี จะเป็นโรคอ้วนทุก 1 ใน 4 คน

บทความจากวารสาร Scientific American เรื่อง การเสพติดโทรทัศน์ (Television Addiction) ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมในการดูโทรทัศน์ของเด็กและผู้ใหญ่ว่า เพราะเหตุใดจึงนั่งดูโทรทัศน์ไต่ยาวนานโดยไม่อยากปิด

เครื่องรับ ทั้งนี้ เหตุผลก็คือ ผู้ชมโทรทัศน์ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า การดูโทรทัศน์ให้ความรู้สึกที่สบายๆ ผ่อนคลาย แต่ความรู้สึกเช่นนี้จะหมดไปโดยทันทีเมื่อปิดโทรทัศน์ นอกจากนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับคนที่เล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย ความรู้สึกที่หลงเหลืออยู่หลังจากเล่นก็จะแตกต่างกัน ขณะที่คนเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย เมื่อเลิกเล่นแล้วยังคงรู้สึกกระปรี้กระเปร่า แต่ความรู้สึกที่หลงเหลือของคนดูหลังจากปิดโทรทัศน์แล้วก็คือ ความเหนื่อยอ่อนราวกับสูญเสียพลังงาน นั่นเป็นเพราะคนดูโทรทัศน์มักจะเสียเวลาไปกับการนั่งหน้าจอยาวนานกว่าที่คิดเอาไว้ ขณะเดียวกันยิ่งนั่งดูนานกลับยิ่งทำให้อ่อนเพลียมากยิ่งขึ้น

นอกจากจะสามารถยืดอายุให้ผู้ชมนั่งหน้าจอนานๆ โดยไม่เคลื่อนไหวแล้ว โทรทัศน์ยังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กเป็นโรคอ้วน อันเนื่องมาจากโฆษณาบ้าเลียดของพวกอาหารขยะทั้งหลาย ที่มีเป้าหมายการตลาดอยู่ที่เด็กและวัยรุ่น โฆษณาคงกล่าวได้แก่ พวกอาหารจานด่วน พิซซ่า เบอร์เกอร์ ไก่ทอด ลูกกวาด ขนมขบเคี้ยว น้ำอัดลม และซีเรียลปรุงแต่งรสหวาน เป็นต้น ดังนั้นจึงไม่เป็นที่น่าสงสัยเลยว่า พวกบริษัทอาหารจานด่วนจะทุ่มงบประมาณทางโทรทัศน์ไม่อัน ดังเช่นบริษัทเบอร์เกอร์ยักษ์ใหญ่ทุ่มงบในการโฆษณารณรงค์อาหารชุดใหม่ถึงครั้งละ 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา

โทรทัศน์มีผลต่อการเรียนรู้และความสามารถในการเรียนของเด็กๆ ที่เห็นได้ชัดคือ ถ้าเด็กใช้เวลาในการดูโทรทัศน์มากเกินไป เวลาที่จะให้กับการเรียนและกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาร่างกายและสมองก็จะ

น้อยลงไปอย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กเล็กๆ ในวัยเริ่มแรกเข้าเรียน จะยังคงเรียนไม่หนักและมีเวลาว่างเหลือเฟือ ก็ควรใช้เวลาไปกับกิจกรรม ที่ส่งเสริมพัฒนาการ เช่น การได้เล่นกลางแจ้ง การเล่นกีฬา การอ่าน การท่องเที่ยวสำรวจธรรมชาติ และการเรียนดนตรี

นอกจากนั้น การที่ปล่อยให้เด็กดูโทรทัศน์ขณะรับประทานอาหาร ก็ยังทำให้เด็กขาดความใส่ใจในสิ่งรอบข้างหรือคนรอบข้าง เช่น ไม่สนใจหรือไม่ให้ความใส่ใจที่จะสนทนากับพ่อแม่หรือสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว เพราะมุ่งจจ่อแต่จะดูโทรทัศน์ เด็กบางรายอาจขาดพัฒนาการด้านการสื่อสาร สื่อสารกับคนรอบข้างได้ไม่คืบหน้า เพราะมักใช้เวลาอยู่แต่หน้าจอโทรทัศน์โดยไม่ค่อยได้พูดคุยกับใคร เด็กบางรายอาจมีพัฒนาการไปในทางชอบได้เตียงหรือไม่ใส่ใจกับการกินอาหารก็ได้

- บทบาทของโทรทัศน์กับความรุนแรง (violence)

รายการโทรทัศน์ในปัจจุบันหลายรายการ ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ การ์ตูนหรือรายการสด มักจะนำเสนอภาพความรุนแรงหรือความรุนแรงในเชิงจินตนาการ (fantasy violence) การเสนอภาพกราฟิกที่แสดงออกซึ่งความรุนแรง (graphic violence) การใช้ภาษาหยาบคายหรือถ้อยคำที่รุนแรง (strong and crude languages) ซึ่งเหล่านี้มีผลค้ำลบต่อเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งสะสมมาจากการชมรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหารุนแรง ข้อมูลจากประเทศแคนาดารายงานไว้ว่า เด็กๆ ในแคนาดาจะได้ดูรายการโทรทัศน์ที่สะท้อนความรุนแรงถึง 12,000 เรื่องต่อปี รวมทั้งภาพการฆาตกรรมและการข่มขืน เด็กแต่ละคนอาจจะ

ปฏิกริยาในเรื่องการซึมซับความรุนแรงแตกต่างกันไป บางคนอาจจะรับได้เร็วกว่าเด็กคนอื่นๆ นอกจากนั้น ผลงานวิจัยยังกล่าวไว้ว่า เด็กผู้ชายจะตกเป็นเหยื่อของภาพความรุนแรงและบ่มเพาะนิสัยรุนแรงก้าวร้าวได้ง่ายกว่าเด็กผู้หญิง ต่อไปนี้คือตัวอย่างของกลุ่มเด็กที่มักจะตกเป็นเหยื่อที่ได้รับผลกระทบจากการบริโภคสื่อโทรทัศน์ที่เสนอภาพความรุนแรง

- เด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อยและเด็กที่มีสถานภาพเป็นผู้อพยพ เนื่องจากอาจถูกดูถูก หยามหมิ่นเรื่องเชื้อชาติ ทำให้เกิดความคับแค้นใจเป็นทุนเดิม
- เด็กที่มีสภาวะแปรปรวนทางอารมณ์ ชี้อ่อนไหว โมโหง่าย
- เด็กที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ (learning disabilities) อาจเรียนไม่ทันเพื่อน ทำให้ถูกล้อเลียนหรือได้รับคำพูดเหยียดหยามจากครู หรืออาจได้รับความเกียดกถาเนื่องจากไม่สามารถเรียนให้ทันเพื่อนได้
- เด็กที่ถูกทารุณกรรมหรือถูกกระทำทางเพศจากบิดามารดา
- เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีความกดดันสูง หรืออยู่ในภาวะซึมเศร้า

จากงานวิจัยพบว่า ภาพและภาษาที่สื่อถึงความรุนแรงก่อให้เกิดแนวโน้ม 3 ประการกับเด็ก ดังนี้คือ

- ก่อให้เกิดความกลัว

รายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่จะสื่อภาพของความรุนแรง โดยมีเหยื่อของความรุนแรงเป็นเด็กผู้หญิง และนี่คือสาเหตุที่ทำให้เด็กเกิดความหวาดกลัวต่อโลกภายนอกรอบๆ ตัว นอกจากนั้น การที่โทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์เผยแพร่ภาพศพหรือกรณีที่มีคนฆ่าตัวตาย ก็ยังมีส่วนทำให้เด็กมีโอกาสเสี่ยงที่จะฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นอีกด้วย เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากสื่อและไม่อาจวินิจฉัยได้เองว่าสิ่งไหนถูก สิ่งไหนผิด

- บิดเบือนความรู้สึกว่าความรุนแรงไม่ใช่เรื่องน่ากลัว

รายการโทรทัศน์บางรายการอาจแสดงภาพความรุนแรงออกมาในลักษณะที่ไม่ใช่สิ่งน่ากลัว แต่เป็นความตลกขบขัน เช่น ในภาพยนตร์การ์ตูน เป็นต้น

- เพิ่มพฤติกรรมก้าวร้าว

การชมรายการโทรทัศน์ที่แสดงภาพก้าวร้าวหรือใช้ภาษาหยาบคายรุนแรง จะมีปัญหากับเด็กๆ เป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะเด็กผู้ชาย และมีส่วนช่วยบ่มเพาะนิสัยหรือพฤติกรรมก้าวร้าวให้แก่เด็กๆ เนื่องจากเด็กยังไม่สามารถแยกแยะได้ระหว่างเหตุการณ์สมมุติกับเหตุการณ์จริง นอกจากนี้ บิดามารดาจะต้องเพิ่มความระมัดระวังและคอยแนะนำลักษณะที่ดูรายการข่าวที่อาจเสนอภาพความรุนแรง เช่น ข่าวฆาตกรรม ข่าวอาชญากรรม เพราะจะมีผลสร้างความหวาดกลัวให้แก่เด็ก พื้นฐานของความกลัวดังกล่าว อาจฝังแน่นติดตัวไปกับเด็กแม้เมื่อเด็กเติบโตขึ้น ดังนั้นเด็กจึงควรได้รับการสั่งสอนให้แยกแยะเหตุการณ์ระหว่างความจริงกับจินตนาการเพื่อฝัน

- บทบาทของโทรทัศน์กับเรื่องทางเพศ

สำหรับประเทศตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกาหรือแคนาดา ได้มีงานวิจัยระบุว่า โทรทัศน์เป็นสื่อตัวหลักที่ใช้ในการสอนเรื่องเพศให้แก่เด็กๆ และวัยรุ่น และมีผลทำให้เด็กกลุ่มนี้มีปฏิสัมพันธ์ทางเพศเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากอดีตถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะเด็กๆ เข้าถึงรายการทางเพศสำหรับผู้ใหญ่ในโทรทัศน์ได้โดยง่ายและเปิดเผย และยังได้รับทัศนคติผิดๆ ที่ว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องปกติ ไม่ทำให้เกิดภาวะเสี่ยงใดๆ และสามารถมีเพศสัมพันธ์ได้บ่อยๆ ตามต้องการ ทำให้เด็กคิดว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่

ใครๆ ก็ "ทำได้" ใครๆ เขาก็มีกัน ในสังคมตะวันตก จึงปรากฏว่ามีคู่มือที่มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ผ่านการแต่งงานเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ บางรายนำไปสู่ภาวะสำส่อนทางเพศ นอกจากนั้น รายการโทรทัศน์เรื่องเพศเหล่านี้ ยังไม่เคยมีการกล่าวถึงโรคร้ายแรงที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ หรือการตั้งครรภ์โดยปราศจากการแต่งงาน และบิคา มารดาวัยรุ่นก็ยังไม่พร้อม จากการสำรวจพบว่า เด็กวัยรุ่นสัมผัสกับเรื่องราวทางเพศเป็นหลักในบทเรียนเพศศึกษาที่โรงเรียน และมีสื่อโทรทัศน์เป็นแหล่งที่สองสำหรับพวกเขาในการเรียนรู้เรื่องเพศที่สำคัญคือ สื่อโทรทัศน์มีบทบาทและผลกระทบเป็นอย่างสูงต่อทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อในเรื่องเพศของเด็กๆ อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับบางกลุ่มเชื่อว่า โทรทัศน์สามารถใช้เป็นสื่อที่มีประโยชน์ในการส่งเสริมการคุมกำเนิด เช่น การใช้ถุงยางอนามัย แต่แนวคิดเช่นนี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายมากนัก

สื่อปัจจุบันมีเนื้อหาที่เต็มไปด้วยเรื่องเพศ ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะเปิดเผย โจมแจ้ง หรือแฝงอยู่ในเนื้อเรื่อง ดังนั้นเด็กๆ จึงหลีกเลี่ยงแทบไม่พ้นที่จะสัมผัสกับเรื่องเพศที่ปรากฏออกมาทางสื่อแม้แต่ในโทรทัศน์ ผู้ปกครองที่มีความตระหนักรู้เพียงพอจึงต้องคอยหมั่นตรวจสอบว่า เรื่องราวที่ลูกดูผ่านทางจอโทรทัศน์นั้น มีเนื้อหาที่สะอาดเหมาะสมกับเด็กๆ หรือไม่ แม้ว่าโทรทัศน์จะเป็นสื่อชั้นเยี่ยมอันทรงพลังในการให้การศึกษาเด็กเกี่ยวกับความรับผิดชอบและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ แต่ดูเหมือนว่าจะยังไม่มีผู้ผลิตรายการรายใดตระหนักถึงประเด็นนี้สัก ดังนั้นสื่อที่ถ่ายทอดผ่านทางโทรทัศน์บางครั้งจึงมีการนำเสนอภาพทางด้านเพศ (sexual content) บทเจรจาประเภทสองแง่สองง่ามที่สื่อไปในทางเพศ และการนำเสนอ

ภาพกิจกรรมทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง (explicit sexual activity) เมื่อเด็ก ๆ ได้ชมภาพประเภทนี้ จะทำให้เด็กได้รับการกระตุ้นให้คิด อยากรู้ อยากเห็น และฝึกใฝ่กับเรื่องเพศ โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่น ซึ่งฮอร์โมนกำลังเริ่มเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ส่งผลให้เด็กต้องการทำพฤติกรรมที่เลียนแบบผู้ใหญ่ และอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา เนื่องจากไม่สามารถยับยั้งชั่งใจ หรือรับผิดชอบในสิ่งที่ตนกระทำลงไปได้ เช่น ปัญหาหมั้นในเด็กวัยรุ่นชาย หรือปัญหาตั้งครรภ์เมื่อยังไม่พร้อมในเด็กวัยรุ่นหญิง เป็นต้น จากรายงานการวิจัยในต่างประเทศพบว่า รายการโทรทัศน์ในช่วงเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุด (prime time) 3 ใน 4 รายการจะนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายการละครตลกประเภทซิทคอม (situation comedies) นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องเพศถึงร้อยละ 84 และในรายการโชว์ที่นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องเพศ มีเพียง 1 ใน 10 รายการเท่านั้น ที่ให้ความรู้แก่ผู้ชมเกี่ยวกับเรื่องการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย หรือความเสี่ยงจากการมีเพศสัมพันธ์หรือความรับผิดชอบทางเพศ และมีรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเด็กวัยรุ่นในสถานการณ์ทางเพศเพียงแค่ร้อยละ 17 ที่กล่าวถึงการมีเพศสัมพันธ์อย่างมีความรับผิดชอบและไม่เสี่ยง ดังนั้นรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับเรื่องทางเพศ จึงยังคงเป็นรายการที่ค่อนข้างเป็นพิษเป็นภัยสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างเห็นได้ชัด

- บทบาทของโทรทัศน์ที่สะท้อนภาพความเป็นชาย

แต่ดั้งเดิมมา การที่เด็กชายคนหนึ่งจะเติบโตขึ้นมาเป็นหนุ่ม มีความเป็นลูกผู้ชายนั้น ควรจะต้องเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ครอบครัว เพื่อน ครูอาจารย์ และผู้นำชุมชน ที่จะต้องมีบทบาทในการกล่อมเกลาให้เด็กชายเติบโตขึ้นมาเป็นชายหนุ่มที่ดี แต่ในปัจจุบัน บทบาทของสื่อที่แพร่หลายไป

ทุกซอกทุกมุมของประเทศ กลับมีบทบาทที่สำคัญยิ่งกว่าในการเป็นต้นแบบ หรือมีอิทธิพลในการสร้างเด็กให้เติบโตขึ้นมาเป็นผู้ชายตามที่สื่อสะท้อนออกมา แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า บทบาทตัวอย่างของสื่อที่สะท้อนถึงความเป็นชาย นั้น กลับกลายเป็นภาพของผู้ชายที่จะต้องควบคุมตัวเองและควบคุมผู้อื่น ตลอดเวลา นอกจากนั้น ยังต้องแสดงออกถึงความก้าวร้าว รุนแรง ใช้ชีวิต รำรวย หูหრა และมีรูปร่างหล่อเหลา สะอ้าน ลำสัน ในปี ค.ศ. 1999 ได้มีการศึกษาในสหรัฐอเมริกาในหัวข้อ Boys to Men : Media Messages about Masculinity ซึ่งเกี่ยวกับวิถีการเติบโตของเด็กผู้ชายขึ้นมาเป็น ชายหนุ่ม ผลการศึกษาพบว่า สื่อมีอิทธิพลอย่างแรงในการเป็นต้นแบบ เส้นทางการเติบโตของเด็กผู้ชาย จากรายงานการศึกษาพบว่า

- ภาพของผู้ชายที่สื่อสะท้อนออกมา จะเป็นผู้ชายที่ต้องหล่อเหลา มีเสน่ห์ และมีแรงดึงดูดทางเพศ
- ผู้ชายในสื่อจะมีชีวิตที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านมากกว่าจะอยู่กับ บ้าน และมักจะให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานมากกว่า ปัญหาส่วนตัว ปัญหาในบ้านหรือครอบครัว
- ชายผิวดำที่สื่อสะท้อนออกมา จะมีปัญหาส่วนตัวมากกว่าชาย ผิวขาว และมีแนวโน้มที่จะแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรง ความก้าวร้าวมากกว่า
- เด็กๆ เองก็ยอมรับว่า บทบาทของเพศชายที่สื่อสะท้อนออกมามี อิทธิพลและมีผลต่อทัศนคติทางสังคม ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ว่าเป็นผู้ชาย จะต้องแข็งแรง มีพลัง เป็นผู้ครอบครอง มีอำนาจเหนือกว่าเพศหญิง และสามารถควบคุมโลกไว้ในมือได้ และการแสดงออกถึงความเป็นชายก็คือ จะต้องมีการกระทำที่ดูรุนแรงก้าวร้าว นั่นแหละ คือลูกผู้ชายตัวจริง

- บทบาทของโทรทัศน์คือเรื่องกินเหล้าและสูบบุหรี่

สำหรับประเทศตะวันตกบางประเทศ ผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องเสียงบประมาณในการโฆษณาขายเหล้าปีละจำนวนมาก คิดเป็นจำนวนหลายร้อยล้านบาทต่อปี และแนวคิดในการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พวกนี้ก็คือ "ถ้าเป็นชายแท้ต้องดื่มเหล้าหรือเบียร์" หรือ "บทพิสูจน์ของความเป็นชาย" หรือ "ถ้าคุณมีรสนิยมดี มีชีวิตหรูหรา ต้องดื่มเหล้าหรือเบียร์ยี่ห้อนี้" โฆษณาเหล่านี้มีเป้าหมายตั้งแต่กลุ่มวัยรุ่นไปจนถึงผู้ใหญ่วัยทำงาน ในประเทศสวีเดนได้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และพบว่า ในช่วงที่โฆษณาเครื่องดื่มประเภทเบียร์ใหม่กระหน้า อัตราบริโภคก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว แต่เมื่อมีการประกาศห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางจอโทรทัศน์ อัตราการบริโภคก็ลดลงเช่นกัน

ส่วนการโฆษณาบุหรี่นั้น มีหลายๆ ประเภทที่ไม่ได้ทำกันตรงๆ ในโทรทัศน์ แต่มักจะมีแบบอ้อมๆ ในภาพยนตร์หรือละคร เช่น พระเอกมาดแมนจุดบุหรี่สูบ หรือศิษีการ์แบบเท่เก๋ไว้ไว้ในมือ หรืออาจมียี่ห้อบุหรี่โฆษณาอยู่บนรถแข่งฟอร์มูลาวันหรือติดป้ายโฆษณาไว้ในสนามกีฬา ยามเมื่อมีการถ่ายทอดการแข่งขัน เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแต่บ่งบอกเป็นนัยๆ ถึงความเท่ของการสูบบุหรี่ จุดที่น่าเป็นห่วง คือ การโฆษณาโดยอ้อมที่ผ่านจอโทรทัศน์ หรือภาพที่สื่อในภาพยนตร์ละครเช่นนี้ บางครั้งน่าเป็นห่วงเสียยิ่งกว่าการโฆษณาแบบตรงๆ เพราะการโฆษณาทางอ้อมส่งผลแทรกซึมลึก โดยที่ไม่มีใครรู้ตัวหรือไม่ได้สังเกตด้วยซ้ำ

- บทบาทของโทรทัศน์คือรูปลักษณ์และเรื่อร่างของสตรี

ในปัจจุบันมีสื่อโทรทัศน์มากมายหลายประเภท ที่สะท้อนทัศนคติต่อรูปลักษณ์และเรื่อร่างของผู้หญิงไปในทำนองประเภท "สัคว์โลกที่สวยงาม" นั่นคือ แสดคถึงเรื่อร่างเปลือยของหญิงสาว หรือสวมใส่เสื้อใ้่น้อยชิ้น เพื่อที่จะแสดคความสวยงามให้เต็มที่ เราจึงพบว่าโลกปัจจุบันมีการใช้ผู้หญิงและเรื่อร่างของผู้หญิงเป็นจุกขายในทุกๆ ที่ นับตั้งแต่สินค้าประเภทอาหาร จนถึงรถยนต์ คาราหญิงในจอโทรทัศน์ก็จะต้องเป็นสาวเอ๊ะๆ สูงยาวเฝ้าคี่ หรือขาว สวย หมวย อี๋ม หรือโฆษณาสินค้าเครื่องสำอางก็จะสื่อออกมาในทางว่า ถ้าคุณเป็นผู้หญิงสาว สวย ขาว หน้าใส คุณก็จะประสบความสำเร็จในเรื่องความรัก การแต่งงาน การมีลูกๆ ที่น่ารัก ได้พบกับผู้ชายหล่อๆ หล่ๆ มีชีวิตเคลิ้มลอยในความฝันราวกับซินเดอเรลล่า

ต่อคำถามที่ว่า เพราะเหตุใดโฆษณาทั้งหลายจึงใช้ผู้หญิงสาวรุ่นๆ เป็นจุกขาย นักวิเคราะห์ก็กล่าวว่า เป็นเพราะเหตุผลในเชิงเศรษฐกิจ นั่นคือเป็นเพราะจำนวนผู้หญิงในโลกนี้ที่มีมากกว่าผู้ชาย อุตสาหกรรมการค้าพาณิชย์ต่างๆ จึงมุ่งเน้นการผลิตสินค้าเพื่อมาขายผู้หญิง และส่วนใหญ่ก็จะเป็นสินค้าเกี่ยวกับเรื่องเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ลคความอ้วนต่างๆ ซึ่งนับวันมีแต่จะเติบโต ทำกำไรมากขึ้นๆ โฆษณาที่กรอกหูอยู่ทุกวันได้ช่วยสร้างทัศนคติที่ว่า มาตรฐานของผู้หญิงสวยจะต้องมีรูปร่างผอม หรือถ้าเป็นผู้หญิงสูงอายุ ก็จะต้องเป็นผู้มีใบหน้าอ่อนเยาว์ เรื่องหน้าแก่ เขียว่นคูเหมือนจะเป็นเรื่องโลกแตกสำหรับผู้หญิงทั้งหลายเลยทีเดียว

จากการทำวิจัยในสหรัฐอเมริกาพบว่า โฆษณาเช่นนี้มีผลต่อสุขภาพจิตของผู้หญิงอย่างรุนแรง เพราะทำให้ผู้หญิงมากมายเสียศูนย์เมื่อคิดว่าตนไม่ผอม ไม่สวย ไม่แลดูอ่อนเยาว์ ไม่เซ็กซี่ ทำให้ผู้หญิงมีอาการทางจิตขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ขาดความรู้สึกที่ดีต่อตัวเองและเริ่มมีนิสัยในการกินที่ไม่ดี สื่อโทรทัศน์ประเภทนี้ จึงมักทำให้เกิดพฤติกรรมการกินอาหารที่แปรปรวน (eating disorders) โดยเฉพาะในเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการโฆษณาชวนเชื่อว่าควรจะมีรูปร่างแบบนางแบบจึงเกิดการกินอาหารไม่ครบหมู่ขาดอาหาร เกิดเป็นโรคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการกิน เช่น โรค Anorexia ซึ่งผู้หญิงจะใช้วิธีลดความอ้วนโดยการอดอาหาร งดมื้อใดมื้อหนึ่ง ออกกำลังกายอย่างหักโหม กินยาระบาย หรืออาเจียนเอาอาหารที่กินออกมาในประเทศแคนาดา The Canadian Fitness and Lifestyle Research Institute พบว่า เด็กผู้หญิงเริ่มกังวลกับสรีระ ความผอม ความอ้วนของตัวเอง และเริ่มอดอาหารตั้งแต่อายุ 9 ขวบ ในสหรัฐอเมริกาก็เช่นเดียวกัน นิตยสารวัยรุ่นได้รายงานข้อมูลทางสถิติว่า เด็กสาววัยรุ่นอายุระหว่าง 6-12 ปี คิดเป็นจำนวนถึง 35 เปอร์เซ็นต์ เริ่มกังวลถึงรูปร่างของตัวเองและเริ่มอดอาหาร ขณะที่หญิงสาว 50-70 เปอร์เซ็นต์ที่มีน้ำหนักตัวปกติกลับวิตกกังวลว่าตัวเองกำลังอ้วนและมีน้ำหนักเกินกว่าปกติ จีน คิลเบิร์น นักเคลื่อนไหวด้านสื่อ ถึงกับกล่าวว่า "ผู้หญิงเราทุกวันนี้ถูกขายไปให้กับพวกอุตสาหกรรมอาหารลดความอ้วนไปเรียบร้อยแล้ว ไม่ว่าจะผ่านทางนิตยสารสิ่งพิมพ์หรือทางรายการโทรทัศน์ที่เราดูกัน สื่อเหล่านี้จะทำให้เราวิตกกังวลจนเกินเหตุเกี่ยวกับน้ำหนักและรูปร่างของเรา"

นอกจากสื่อจะเป็นสาเหตุทำให้ผู้หญิงต้องกังวลในเรื่องไม่เป็นสาระ หรือในเรื่องที่เกินจริงเกี่ยวกับรูปร่างของตัวเองแล้ว เรือนร่างของผู้หญิงก็ ยังเป็นสิ่งที่นำมาขายกันได้โดยไม่รู้จัก เรามักจะพบเรือนร่างของหญิงสาว ที่นูนน้อยหม่นน้อยอยู่เสมอ

- บทบาทของโทรทัศน์กับความสวยของผู้หญิง

เราจะพบว่าสื่อทุกวันนี้เสนอภาพความสวยของหญิงสาวที่เลอเลิศ เป็นความสวยแบบที่เหนือจริงและยากที่ผู้หญิงทุกคนจะไปให้ถึงจุดตรงนั้นได้ นอกเสียจากพวกดารารหรือนางแบบที่ใช้ความสวยเลี้ยงชีพอยู่แล้ว หญิงสาวหลายคนจึงมักไฝฝืนที่จะสวยงามราวกับตุ๊กตาบาร์บี้ แต่หารู้ไม่ว่าจากงานวิจัยพบว่า เมื่อทำการวิเคราะห์โครงสร้างของตุ๊กตาบาร์บี้ โดยการนำมาเทียบกับสรีระของคนเราจริงๆ จะพบว่าแผ่นหลังของตุ๊กตาบาร์บี้จะอ่อนแอและไม่แข็งแรงพอที่จะรองรับน้ำหนักของช่วงตัวบน และช่วงตัวล่างก็แคบเล็กเกินกว่าที่จะบรรจุจุดไตใส่ฟุงเอาไว้ได้หมด อาจจะได้อย่างละครึ่งเท่านั้น เราจึงมักเปรียบคนที่ผอมๆ ว่า "เธอช่างผอมบางราวกับเธอไม่มีไส้" ถ้าผู้หญิงจริงๆ มีสรีระเช่นนั้น พวกเธอคงจะทุกข์ทรมานเป็นอย่างยิ่งจากโรคขาดอาหารแต่ดูเหมือนว่าค่านิยมนี้มันจะแพร่ระบาดไปในหมู่หญิงสาวเสียแล้ว จนทำให้ผู้หญิงส่วนใหญ่ไม่คำนึงถึงผลร้ายที่จะติดตามมา

สื่อทั้งหลายได้สร้างวัฒนธรรมแห่งความผอม (The culture of thinness) ขึ้นมา โดยบิดเบือนว่ากลายเป็นผอมเพื่อสวย แต่ไม่ใช่ผอมเพื่อสุขภาพดี ดังนั้นผู้หญิงจึงต้องทำทุกวิถีทางไม่ว่าจะเป็นการอดอาหาร การออกกำลังหรือแม้กระทั่งการทำศัลยกรรมความงาม (cosmetic surgery)

โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์นั้น จะยิ่งเน้นถึงรูปลักษณ์ของผู้หญิงที่สวยงามอ่อนแอ
โดยเฉพาะเท่านั้น พวกคาราโทรทัศน์จึงมักมีเรือนร่างผอมบาง ทั้งนี้
เป็นเพราะตราใบที่โฆษณายังคงตลาด ความผอมของผู้หญิงก็จะยังคง
ได้รับการเชิดชูว่าเป็นความสวยชั้นเลิศและยังคงนำมาเป็น "จุกขาย"
ได้เสมอ

นอกจากนั้น สื่อโฆษณาทางการค้าทุกวันนี้ ยังสร้างภาพของหญิงสาว
ที่จะต้องขาวหมอคจค ผุดผ่องไปตลอดทั้งตัว โดยเฉพาะที่หน้าและรักแร้
ซึ่งจะต้องขาวเนียน แนวคิดของการโฆษณาก็คือ ถ้าขาวเนียน ผู้หญิงคน
นั้นก็จะมีแต่ผู้ชายมารุมล้อม หลงรัก แต่ถ้าดำ หมองคล้ำ ชีวิตก็จะถึงแก่
กาลวิบัติเพราะมีแต่คนแหยงหน้า คูเป็นคนน่ารังเกียจไปเลย แม้แต่แฟน
ก็หาไม่ได้ หรือมีอยู่แล้วก็ถูกแย่งชิงไป

จะเห็นว่าชีวิตของผู้หญิงทุกวันนี้ ตกอยู่ใต้การชักนำของสื่ออย่าง
เข้มงวด ผู้หญิงตกเป็นเหยื่อของอุตสาหกรรมความงาม เพราะถือว่าเป็นกลุ่ม
เป้าหมายหลักของตลาด นั่นทำให้ผู้หญิงเกิดการแข่งขันประชันความงาม
กันเอง เพียงเพื่อให้ได้คิงคูดสายตาของผู้ชายเท่านั้น

- บทบาทของโทรทัศน์กับการเหยียดผิวและเชื้อชาติ

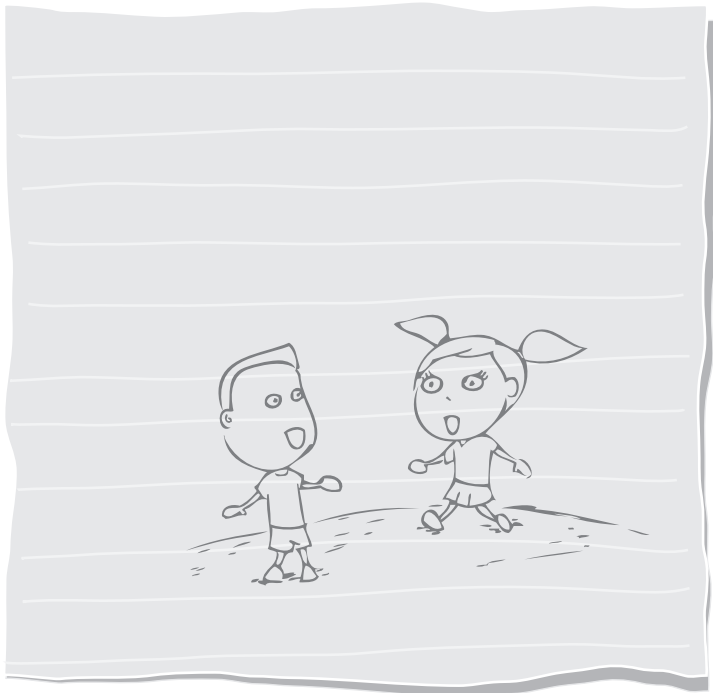
บางครั้งสื่อได้แสดงทัศนคติหรือค่านิยมที่เกี่ยวกับเรื่องผิวหรือเชื้อชาติ
ในทำนองที่ไม่เหมาะสม เช่น เราอาจจะเคยได้ยินมาว่าคนผิวขาวฉลาดกว่า
คนผิวดำ คนอังกฤษเชื้อง้ำ ขณะที่คนอเมริกันปรูดปราควองไว คนไทย
ฉลาดกว่าคนลาวซึ่งเป็นเพื่อนบ้าน หรือชาวเขามักแสดงอะไรที่ดูโง่งเงาเงงะ

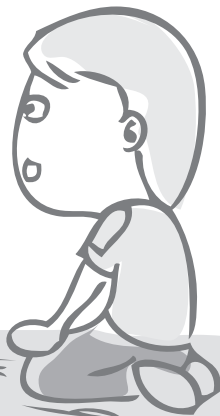
เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งค่านิยมหรือทัศนคติดังกล่าวเป็นเรื่องที่บิดเบือนความเป็นจริง และเป็นเพียงสิ่งที่สื่อสะท้อนออกมาให้แลดูเป็นเรื่องสนุกสนาน ยั่วยุกัน สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องค่อนข้างละเอียดอ่อนสำหรับประเทศที่ประกอบด้วยประชากรหลายเชื้อชาติและชนกลุ่มน้อย อย่างเช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย แคนาดา

- บทบาทของโทรทัศน์กับการโฆษณา

การโฆษณาในช่วงจะมีแค่ข้อเสีย ข้อดีของการโฆษณาก็มีอยู่มากเช่นกัน เช่น เราอาจใช้การโฆษณาสำหรับรณรงค์ให้เด็กหันมาสนใจกับเรื่องสุขภาพ การเลือกรับประทานอาหาร หรือ บริษัทผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาจทำการโฆษณาเพื่อรณรงค์ให้ประชาชนรู้ว่าการดื่มแอลกอฮอล์อาจทำได้แต่ไม่ควรดื่มแล้วไปขับรถ ซึ่งทำให้เกิดอันตรายและความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ เป็นต้น สำหรับเด็กๆ การโฆษณาสินค้าจะมีผลต่อพัฒนาการความคิดและการรับรู้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเด็กเล็ก พวกเขาจะไม่เข้าใจแนวคิดของการโฆษณาขายสินค้า และพร้อมที่จะเชื่อในทุกสิ่งที่ได้เห็น ได้ฟังจากโฆษณา และโดยมากมักจะตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียนหรือเด็กที่อายุต่ำกว่า 8 ปี เพราะเด็กจะไม่เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างรายการโทรทัศน์ที่ดูเพื่อความบันเทิงและรายการที่ผลิตขึ้นมาเพื่อโฆษณาและขายสินค้า นอกจากนั้นเด็กๆ ยังต้องดูรายการโฆษณาในโทรทัศน์อย่างถี่ถ้วน ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศแคนาดา เด็กๆ ต้องดูรายการโฆษณาโทรทัศน์คิดเป็น 20,000 ชิ้นต่อปี และโฆษณากว่าร้อยละ 60 จะเป็นโฆษณาขายซีเรียลแบบมีน้ำตาลผสม ลูกกวาด อาหารไขมันสูง และของเด็กเล่น รายการการ์ตูนสำหรับ

เด็กก็มักจะมีของเล่นมาโฆษณาขาย โดยเป็นของเล่นที่มาจากตัวละคร
ในการ์ตูน ส่วนโฆษณาสำหรับกลุ่มเด็กวัยรุ่นก็จะเน้นที่เบียร์และบุหรื
ซึ่งเหล่านี้ได้มีผู้วิจัยพบว่า ยิ่งเด็กได้ดูรายการโฆษณามากและนานเท่าใด
พวกเขาก็จะตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาหรือได้รับอิทธิพลจากการโฆษณา
มากขึ้นเท่านั้น

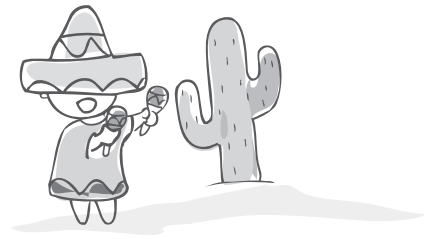

3) มาตรการปัจจุบัน ในการป้องกันพิษภัยที่เกิดจากสื่อ

ปัจจุบันแต่ละประเทศต่างก็มีความตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อและพิษภัยจากสื่อไร้คุณภาพ การรับมือกับอิทธิพลของสื่อ นั้นโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 วิธีหลักๆ คือ

1. การกั้นกรองสื่อที่จะนำมาเผยแพร่ทางโทรทัศน์

เช่นการเซ็นเซอร์ภาพและเสียง หรือมีการคัดค้านอุปกรณ์เพื่อใช้ในการบริโภครายการที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก เช่น ในสหรัฐอเมริกาได้มีการ

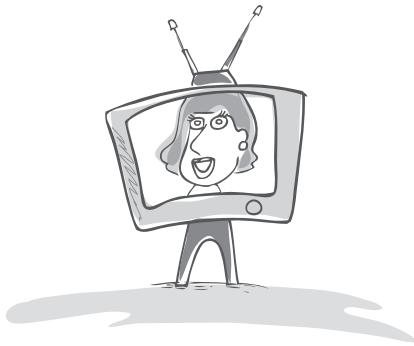
คิดค้นอุปกรณ์เพื่อช่วยในการเลือกรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับเด็ก เรียกว่า V-chip ซึ่งเป็นอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ติดตั้งกับเครื่องรับโทรทัศน์ ทำหน้าที่บล็อกรายการโทรทัศน์ที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กโดยพิจารณาจากการจัดเรตติง ซึ่งปัจจุบันเครื่องรับโทรทัศน์ทุกเครื่องจะต้องมีการติดตั้งอุปกรณ์ V-chip นี้

2. การให้การศึกษากับสื่อ

เพื่อให้เยาวชนและประชาชนได้รู้เท่าทันสื่อ จากกรณีของต่างประเทศ เช่น ประเทศแคนาดา พบว่าการให้การศึกษากับสื่อแก่เด็ก โดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยทำให้เกิดการตระหนักรู้และการเฝ้าระวังมากขึ้น ทั้งนี้ การศึกษาเกี่ยวกับสื่อจะต้องมีเป้าหมายสอนเด็กให้เข้าใจว่าสื่อจะมีอิทธิพลในทางสังคมอย่างไร อย่างไรก็ตาม ในหลายๆ ประเทศ การให้การศึกษากับสื่อจะดำเนินงานโดยองค์กรอิสระ หรือเป็นองค์กรที่รวมตัวกันขึ้นมาโดยไม่เกี่ยวกับรัฐบาล หน่วยงานเหล่านี้จะจัดหาข้อมูลข่าวสารและแหล่งสารสนเทศไว้ให้ผู้สนใจนำไปใช้ในการส่งเสริมสถานะการรู้เท่าทันสื่อ แหล่งสารสนเทศที่มีไว้บริการจะประกอบด้วยเนื้อหาที่หลากหลาย ครอบคลุมหลายด้าน และที่สำคัญคือต้องเหมาะสมกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในประเทศ

4 การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy)

4.1 คำจำกัดความ

คำว่า "การรู้เท่าทันสื่อ" เริ่มนำมาใช้ในปี ค.ศ. 1992 โดยมีสมาชิกของ Aspen Media Literacy Leadership Institute ซึ่งได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ประเมินและสร้างสรรค์สื่อ ในหลายๆ รูปแบบ อย่างไรก็ตาม เมื่อใช้กันต่อๆ มา คำจำกัดความก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปทีละน้อย จนกระทั่งในปัจจุบัน คำว่า "การรู้เท่าทันสื่อ" ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการให้การศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษา ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่วัฒนธรรมทางสื่อเฟื่องฟู คำจำกัดความในปัจจุบันจึงครอบคลุมถึง

วิธีการที่มีความสำคัญและสมควรจะต้องให้การศึกษาโดยการกำหนดกรอบในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์การสื่อข้อความในหลายๆ รูปแบบ นับแต่ด้านสิ่งพิมพ์ จนถึงสื่อภาพและเสียงอย่างโทรทัศน์ หรือวีดิโอ จนกระทั่งอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ "การรู้เท่าทันสื่อ" คือการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสื่อในสังคม รวมทั้งทักษะที่สำคัญในการสอบถามหาข้อมูลและแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย

4.2 เพราะเหตุใดจึงต้องรู้เท่าทันสื่อ

กล่าวกันว่าสังคมในยุคปัจจุบัน คือ สังคมยุคข้อมูลข่าวสาร ที่เปรียบเสมือนสายธารที่มีกระแสอันไหลท่วมท้น เชี่ยวกราก ด้วยยุคสมัยเช่นนี้ ประชาชนจำเป็นจะต้องมีทักษะและความสามารถในการนำข้อมูลข่าวสารที่ไหลท่วมท้นนั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ และจะต้องรู้จักใช้สื่อหรือเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารในยุคอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ใน "สังคมที่ซุ่มฉ่ำไปค้ำยสื่อ" (media-saturated society) ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนทุกกลุ่มจะต้องมีทักษะในการรู้เท่าทันสื่อ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็กหรือผู้ใหญ่

ทักษะและความสามารถในการนำข้อมูลข่าวสารมาใช้ให้เป็นประโยชน์นี้ นับว่า มีความสัมพันธ์กับเราในทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ การศึกษา การนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน ชีวิตประจำวันภายในบ้าน เวลาพักผ่อน สภาพแวดล้อมในการสื่อสาร และอื่นๆ ซึ่งในแต่ละด้านก็จะต้องใช้ทักษะและความสามารถในการนำข้อมูลข่าวสารมาใช้ให้เป็น

ประโยชน์แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับระดับของการใช้งาน

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงคำจำกัดความของคำว่า "การรู้เท่าทันสื่อ" ซึ่งกล่าวมาข้างต้นแล้วนำมาเปรียบเทียบกับในยุคสมัยปัจจุบัน กล่าวได้ว่าการรู้เท่าทันสื่อจะต้องมีการนำไปปรับใช้ใน 4 รูปแบบ คือ เข้าถึง (access) วิเคราะห์ (analyse) ประเมิน (evaluate) และ สร้างสรรค์ (create) และทั้ง 4 รูปแบบนี้สามารถใช้ได้กับสื่อทุกประเภท นับตั้งแต่ สื่อสิ่งพิมพ์ การกระจายเสียง จนถึงสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเริ่มมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันสื่อ จะแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมที่สุด ผ่านทางการกำหนดนโยบายและหลักสูตรการศึกษา (Livingstone 2008)

1. การเข้าถึง

การเข้าถึงสื่อจะเป็นไปในลักษณะที่มีการเคลื่อนไหวและเป็นขบวนการทางสังคมที่ต้องการความต่อเนื่อง ไม่ใช่เกิดขึ้นครั้งเดียวแล้วเงียบหายไป เมื่อประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อได้แล้วความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อก็จะมีการพัฒนาไปเรื่อยๆ ทำให้ผู้บริโภคสื่อมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และมีความรู้เกี่ยวกับสื่อมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ครอบงำโดยที่สภาพแวดล้อมทางสังคมยังเกิดการหลอมน้ำ และไม่มีความเท่าเทียมกันระหว่างในเมืองกับชนบท วัตถุ ทรัพยากรที่บ่งชี้ถึงความเจริญ ย่อมจะส่งผลทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงสื่อ การสื่อสาร หรือความรู้ต่างๆ

2. การวิเคราะห์

ผู้บริโภคสื่อทุกวันนี้ เมื่อเข้าถึงสื่อได้แล้ว ก็จะต้องมีทักษะหรือความสามารถในการวิเคราะห์สื่อและความหมายที่สื่อสารออกมาด้วย โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งสื่อโทรทัศน์ ผู้ชมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเข้าใจ นับแต่ตัวแทนผู้ผลิตรายการ หมวดหมู่ประเภทรายการ เทคโนโลยี ภาษากลุ่มตัวแทนที่สื่อสะท้อนให้เห็น จนกระทั่งประเภทของกลุ่มผู้ชม ในปัจจุบัน ผู้บริโภคยังจำเป็นที่จะต้องมึทักษะหรือความสามารถในการวิเคราะห์สื่อที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้ให้ได้สูงสุด

3. การประเมิน

ในส่วนของ การเข้าถึงหรือการวิเคราะห์นั้น จำเป็นจะต้องมีการประเมินสื่อไปพร้อมๆ กันด้วย แต่ในขั้นตอนของการประเมินนี้ เป็นเรื่องที่ต้องขำงยากในการตัดสิน ทั้งนี้ เนื่องมาจากปัจจัยหลายๆ ประการ เช่น นโยบายของรัฐ ข้อกำหนด กฎหมาย หรือเกณฑ์ในการประเมินต่างๆ ได้แก่ ความงาม บรรทัดฐานทางการเมือง ค่านิยม อุดมคติ หรือเศรษฐกิจ แม้แต่ขอบเขตและวัตถุประสงค์ในการประเมินเอง ก็ยังเป็นเรื่องทีบางครั้งค่อนข้างจะขัดแย้งกัน เพราะต้องพิจารณาให้ตีว่าการประเมินคุณภาพสื่อ นั้น จะตั้งอยู่บนหลักการประชาธิปไตยที่ส่งเสริมความอิสระเสรี ความหลากหลาย ความเท่าเทียมกัน ลดความเหลื่อมล้ำในการเป็นตัวแทนหรือสะท้อนภาพสังคม เช่น สะท้อนให้เห็นภาพของคนทุกชนชั้นในสังคม ไม่ใช่ว่าจะสะท้อนให้เห็นแค่ชีวิตของคนทีหรูหราฟุ้งเฟ้อในสังคม หรือว่าจะให้การประเมินสื่อยึดมั่นกับขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิม ทีแสดงถึงการแบ่งแยกระหว่างความดีและความชั่วอย่างชัดเจน เป็นต้น

4. การสร้างสรรค์เนื้อหา

ถ้าพิจารณาทักษะหรือความสามารถ 3 ด้านทีกล่าวมาแล้วเบื้องต้น ทักษะในข้อนี้หรือการสร้างสรรค์เนื้อหานั้น จะเป็นทักษะทีเสริมเข้ามา

กล่าวคือ ผู้บริโภคสื่อจำเป็นจะต้องมีทักษะ 3 ข้อ คือ ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ และประเมินสื่อ ขณะที่ผู้ผลิตหรือผู้สร้างสื่อ จำเป็นจะต้องมีทักษะ หรือความสามารถทางด้าน การสร้างสรรค์เนื้อหาด้วย ความสามารถในการ สร้างสรรค์ที่ผู้ผลิตจะต้องมี ยกตัวอย่างเช่น การเรียนรู้กระบวนการในการ สร้างข้อกำหนดต่างๆ การผลิตสื่อที่แสดงออกมาในเชิงสัญลักษณ์ ความ เข้าใจอันลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมและจริยธรรมในการผลิตสื่อแบบ มืออาชีพ

4.3 ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

ประชาชนจะต้องรู้เท่าทันและมีความรอบรู้ด้านสื่อ (media literacy) นั่นคือ เรียนรู้ในการใช้สื่อ เข้าใจว่าสื่อมีบทบาทหน้าที่อย่างไร และสื่อจะ ช่วยในการสร้างภาพลักษณ์ได้อย่างไร ในการที่จะมีส่วนร่วมกับการบริหาร การจัดการทางสังคม เพื่อนำไปสู่การสร้างความเป็นประชาธิปไตย และ ทำให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยการมีการกำหนดขอบเขตในสังคม ให้เท่าเทียมกัน และแต่ละกลุ่มตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ผลิตสื่อและผู้บริโภคสื่อ ควรพิจารณาการสำคัญใน การปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการสร้างสรรค์และผลิตสื่อ และพัฒนาให้สังคม ส่วนรวมมีความรับผิดชอบ ประชาชนจะต้องรู้จักคิดในเชิงวิเคราะห์ และสามารถสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์ได้

4.4 เด็กกับการรู้เท่าทันสื่อ

ดูเหมือนว่าเด็กจะเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่น่าเป็นห่วงที่สุด และมีหลายๆ ครอบครัวที่เลี้ยงลูกด้วยโทรทัศน์ หรือปล่อยให้ลูกเติบโตขึ้น

มากับการเล่นเกมนคอมพิวเตอร์ คังนั้นจึงพบว่า เด็กๆ เป็นจำนวนมากมีความสามารถในการใช้งานสื่อมากกว่าผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะป็นในเรื่องของการเปิดเครื่องรับโทรทัศน์ เปิดเครื่องเล่นดีวีดีเล่นเอง หรือคอมพิวเตอร์เล่นเอง โดยไม่ต้องอาศัยผู้ใหญ่ คังนั้นการเข้าถึงสื่อของเด็กๆ จึงอาจจะไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องทักษะ แต่ที่จะมีปัญหาก็คือ การวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์หรือเข้าใจเนื้อหาที่สื่อแสดงออกมา ซึ่งแน่นอนว่าเด็กจะไม่มีความสามารถทางด้านนี้ นอกจากนี้ ปัญหาความรุนแรงที่ก่อกวนโดยเด็ก ไม่ว่าจะป็นเรื่องการใช้อาวุธปืนกราดยิงเพื่อนในชั้นเรียน หรือพฤติกรรมต่อต้านสังคม (anti-social behaviour) ในหลายๆ ประเทศทางแถบตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส นอร์เวย์ ล้วนแต่ทำให้หลายๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศเหล่านั้นหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ รวมทั้งการสร้างความรู้ให้ประชาชนในสังคมทั่วทุกระดับ สำหรับเด็กๆ ก็เช่นกัน พวกเขาควรได้รับการสั่งสอนให้มีทักษะในการประเมิน วิเคราะห์ และใช้วิจารณญาณของตัวเองตัดสินได้ว่า ข้อมูลข่าวสารที่สื่อแสดงออกมานั้นมันเป็นความจริงหรือมันเป็นประโยชน์ต่อตัวเขามากแค่ไหน ควรมีการส่งเสริมให้ตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อ และสอนให้ติดตามและรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้เด็กๆ ได้มีบทบาทที่เข้มแข็งในฐานะผู้บริโภคสื่อ เข้าใจถึงว่าสื่อมีกระบวนการทำงานอย่างไร สื่อต้องการสื่อความหมายอะไร มีการจัดการอย่างไร และจะใช้มันอย่างชาญฉลาดได้อย่างไร รวมทั้งควรต้องมีการป้องกันสภาวะแวดล้อมด้านสื่อสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

4.5 การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ

การที่จะรู้เท่าทันสื่อได้ ผู้บริโภคสื่อจำเป็นจะต้องได้รับการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ (media education) แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าในประเทศต่างๆ การศึกษาเกี่ยวกับสื่อเพื่อนำไปสู่การรู้เท่าทันสื่อ ยังไม่ได้กระทำกันอย่างจริงจังนัก และยังไม่มีความคืบหน้าเท่าใด ที่กระทำกันอยู่ในปัจจุบัน การให้การศึกษาด้านสื่อจะอยู่นอกระบบโรงเรียนเสียเป็นส่วนใหญ่ ขึ้นอยู่กับองค์กรที่ทำงานรณรงค์ด้านสื่อให้มีคุณภาพ แต่ไม่เคยได้รับการบรรจุอยู่ในวาระแห่งชาติ หรือมีผู้เกี่ยวข้องให้ความสนใจจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นผู้เผยแพร่กระจายสื่อ ผู้ผลิตสื่อ นักการศึกษา และผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจในรัฐบาล มิหนำซ้ำผู้บริหารในรัฐบาลยังละเลย ไม่ใส่ใจ หรือต่อต้านเสียด้วยซ้ำ

โดยทางปฏิบัติแล้ว ประชาชนในสังคมควรมีสติที่จะได้รับการศึกษาเกี่ยวกับสื่อทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะเด็กๆ ผู้ปกครอง และครูแท้ที่จริงแล้วการศึกษาเกี่ยวกับสื่อควรจะเริ่มตั้งแต่วัยระดับโรงเรียนเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะปกป้องผู้เยาว์ให้พ้นจากอิทธิพลของสื่อ แม้ในบางประเทศอาจจะมีหลักสูตรการให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อในโรงเรียน แต่ก็อยู่ในลักษณะของวิชาเลือกมากกว่าจะเป็นวิชาบังคับ หรือขึ้นอยู่กับครูว่าจะเล็งเห็นถึงความสำคัญของประเด็นนี้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม การให้ครูได้เรียนรู้ถึงสื่อและอิทธิพลของสื่อก็สามารถช่วยได้ เพราะกลุ่มครูที่ได้รับการอบรมในเรื่องนี้ สามารถนำสาระที่เรียนรู้ไปถ่ายทอดให้แก่เด็กต่อไป โดยทั่วไปการศึกษาเกี่ยวกับสื่อในหลายๆ ประเทศมักได้รับการพัฒนาบรรจุไว้เป็นหลักสูตรในโรงเรียน โดยมีครูเป็นผู้มีบทบาทหลักใน

การให้การศึกษา ให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับเด็กนักเรียน โดยเฉพาะในเรื่อง พัฒนาการทางสังคมของเด็ก และการเสริมสร้างเอกลักษณ์หรือบุคลิก ของเด็ก นอกจากนี้ การศึกษาเกี่ยวกับสื่อควรเน้นการเสริมสร้างอำนาจ การคิดเพื่อปกป้องตัวเอง หรือปลูกฝังความคิดเชิงวิเคราะห์ให้แก่เด็ก เพื่อเป็น ภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กที่จะเติบโตต่อไปในอนาคต และที่สำคัญ จากการศึกษาวิจัย พบว่า การให้การศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ มีประสิทธิภาพสูงสุดกับเด็กใน ช่วงอายุระหว่าง 9-12 ปี (Frau-Meigs 2004)

ในสหรัฐอเมริกา ประชาชนต่างตระหนักและให้ความห่วงใย ต้องการ ให้มีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ อย่างไรก็ตาม ในแต่ละรัฐยังไม่มี การบังคับว่าต้องมีหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ แต่มีองค์กรหลายแห่งทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสื่อและให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ เป็น องค์กรของประชาชนหรือชุมชน ซึ่งประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน พอสมควร ยกตัวอย่างเช่น มีการดำเนินโครงการ 4 ปีในการศึกษาความ รุนแรงที่แสดงออกทางสื่อ เพื่อการนำมาพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ

ในประเทศกลุ่มยุโรป ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาวะการรู้เท่าทัน สื่อ โดยการศึกษาวิจัยครอบคลุมสื่อทุกประเภท รวมทั้งสื่อดิจิทัล (digital media) หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลายด้วย เพื่อเป็นการรณรงค์ให้ผู้ผลิตสื่อและ ผู้บริโภคสื่อได้ตระหนักถึงการใช้ประโยชน์จากสื่ออย่างเหมาะสม มีความ รับผิดชอบทั้งการผลิตและการบริโภค โดยเป็นการสร้างความตระหนักรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม (civil responsibilities) ให้แก่ทุกกลุ่มที่ เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้บริโภคสื่อ จำเป็นจะต้องตระหนักถึงปัญหา

ทางสังคม และคำรบบทบาทในฐานะเป็นพลเมืองในเชิงรุก นั่นคือ ไม่ปล่อยให้
กระแสนี้ ในสังคมมาชี้นำหรือครอบงำ จนทำให้ค่านิยมแห่งความคิงาม
สูญสลายไป สำหรับการศึกษเกี่ยวกับสื่อในโรงเรียนนั้น ประเทศต่างๆ ใน
แถบยุโรปยังไม่ค่อยมีเช่นเดียวกัน และถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องครที่เกี่ยวของ
จะต้องรณรงค์ผลักดันกันต่อไป ประชาคมยุโรปได้พยายามผลักดันการเข้า
มามีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยให้การเรียนรู้ด้านสื่อแก่ประชาชนทาง
ระบบออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์ เรียกว่า กระบวนการอีเลิร์นนิ่ง (e-Learning)
เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทุกวัย และช่วยพัฒนาทักษะในการวิเคราะห์
ตีความ และประเมินข้อมูลที่แสดงออกผ่านทางสื่อทั้งหลาย

ในประเทศญี่ปุ่นได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ โดยย้อน
ไปตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงแนวโน้มของประเทศอื่นๆ ในยุคปัจจุบัน การ
ให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันสื่อ เห็นได้ชัดเจนเป็นครั้งแรกในทศวรรษ
1960 โดยมีกรกล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการให้การศึกษาเพื่อการ
รู้เท่าทันสื่อขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศญี่ปุ่น จากนั้นจึงเกิดกิจกรรมอื่นๆ
ตามมา เช่น การวิจัยและการแสวงหาแนวทางการปฏิบัติสำหรับ
นักการศึกษา นักวิจัยด้านสื่อ และประชาชนกลุ่มต่างๆ ในทศวรรษ 1970
ได้มีการจัดตั้งองค์กรที่ผลักดันเรื่องสื่อที่มีคุณภาพ ได้แก่ เวทีเสวนาเรื่อง
โทรทัศน์และสื่อของประชาชน (Forum for Citizens' Television and
Media หรือ FCT) ซึ่งได้เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการ
แสดงความคิดเห็น เช่น กลุ่มผู้ปกครอง ครูอาจารย์ นักวิจัย และ
นักวิชาชีพทางด้านสื่อ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กผู้หญิงและชนกลุ่มน้อย
อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มแรกยังมีกลุ่มคนที่สนใจเข้าร่วมการรณรงค์เป็น
ส่วนน้อย

จะเห็นว่ากิจกรรมเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อของญี่ปุ่น เน้นด้านสิทธิของประชาชนในการสื่อสาร โดยผ่านทางสื่อ หรือความสามารถของประชาชนในการวิเคราะห์และประเมินสื่อ สิทธิและความสามารถในการเข้าถึงสื่อ เพื่อที่จะสามารถใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ในการแสดงความคิดเห็นและทัศนคติ ทำให้เกิดสังคมแห่งการสื่อสารขึ้นในหลายๆ รูปแบบ นอกจากนั้น ญี่ปุ่นยังให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเด็ก โดยเน้นประเด็นเรื่องเด็กกับสื่อ และได้สะท้อนออกมาอย่างเป็นทางการโดยมีเอกสารว่าด้วยเรื่องสิทธิเด็ก มีการรณรงค์ให้สร้างสภาพแวดล้อมทางสื่อที่ดีให้แก่เด็กๆ โดยการส่งเสริมกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อ แนวคิดของการศึกษาเกี่ยวกับสื่อในญี่ปุ่นจะเป็นไปในแบบการศึกษาตลอดชีพ และมีการบรรจุเข้าไปในระดับโรงเรียนทุกระดับ อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นเองก็ยังคงต้องการกลุ่มผู้ชมที่มีพฤติกรรมเชิงรุก ที่มีการแสดงออกซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์มากกว่าเชิงรับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หลังจากมีพัฒนาการของการจัดตั้งกลุ่ม สถานการณ์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในญี่ปุ่นก็มีการขยายขอบเขตมาจนถึงการร่วมมือกับนานาชาติ เกิดเป็นเครือข่ายระหว่างชาติขึ้น ได้มีการออกสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น Media Literacy Resource Guide

ประเทศเกาหลีก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการเคลื่อนไหวของขบวนการภาคประชาชนที่ก้าวหน้า โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์สำหรับการสื่อสารของประชาชนด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่ ลักษณะของการเคลื่อนไหวเพื่อรณรงค์เรื่องสื่อแบ่งออกเป็น 3 ยุทธศาสตร์ คือ

- การสร้างระบบและการสร้างสรรค์สื่อทางเลือก โดยการให้การสนับสนุน ส่งเสริมผู้ผลิตสื่อทางเลือกที่มีคุณภาพ ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้ชม

ให้ดำรงไว้ซึ่งความเป็นอิสระ ปลอดภัยจากการครอบงำของสื่อกระแสหลัก
ในสังคม

- การดำเนินงานทางการเมือง เพื่อผลักดันให้การสร้างสรรค์สื่อ
ทางเลือกได้เป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลและประชาชนต้องหันมาให้ความสนใจ
ทั้งนี้ สื่อทางเลือกจะเป็นผู้เสนอต้นแบบและมาตรฐานในการกำหนดลักษณะ
การสื่อสารที่มีความก้าวหน้า ทันสมัย และสร้างความนิยมให้แก่สื่อทางเลือก

- การขยายพื้นที่ในการเคลื่อนไหว วรรณคดีให้กว้างขวางและครอบคลุม
ทั้งสังคม ทั้งนี้ในอีกแง่หนึ่ง เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในการ
สร้างสรรค์และบริโภคสื่อ และเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ที่ผ่านมาได้มีการศึกษาวิจัยหรือการสำรวจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ
หรือการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ ในอีกหลายๆ ประเทศ เช่น แอฟริกาใต้ อินเดีย
และประเทศในแถบละตินอเมริกา ซึ่งมุ่งเน้นให้มีการให้ความรู้ผู้ชมเกี่ยวกับ
สื่อและผลกระทบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้ชม ไม่ให้
ปล่อยตัวลื่นไหลไปตามกระแสสื่อโดยไม่คำนึงว่าผู้ผลิตสื่อจะผลิตงาน
ประเภทใดป้อนเข้าสู่สังคม ประเทศในกลุ่มเอเชีย ได้แก่ บังกลาเทศ จีน
อินเดีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย เนปาล ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์
ศรีลังกา เวียดนาม และประเทศไทย ยังได้มีการจัดประชุมเกี่ยวกับ
สถานการณ์ของเด็กๆ ในสภาพแวดล้อมสื่อ เพื่อสร้างความตระหนักระหว่าง
สถาบันทางการเมือง สังคม และสื่อของประเทศต่างๆ ในเอเชีย โดย
พิจารณาเห็นว่า รายการโทรทัศน์ในประเทศในแถบเอเชียมักจะผลิตขึ้น
เพื่อตอบสนองในเชิงพาณิชย์ มีการค้าเป็นเรื่องจูงใจมากกว่าที่จะใส่ใจกับ
เรื่องสังคม ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อและการเผยแพร่สื่อในเอเชีย

จะต้องมีจิตสำนึกเกี่ยวกับเรื่องของความรับผิดชอบและบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กมากยิ่งขึ้นกว่านี้

การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในเอเชีย ทำให้เกิดการผลิตรายในรูปแบบใหม่ๆ ขึ้นมามากมาย และทำให้เกิดประชาคมหรือกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาในสังคม รูปแบบต่างๆ ของสื่อดังกล่าว ได้แก่ สิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ซึ่งได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตประจำวันที่มีอาชวาทได้ การแพร่หลายไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางของสื่อดังกล่าว ทำให้เกิดความห่วงใยต่อบทบาทของสื่อและการที่เด็กๆ อยู่ในสภาพเปิดรับสื่อที่ถาโถมเข้ามาทั้งในแง่บวกและแง่ลบจากการสร้างและผลิตสื่อที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้เกิดการวิเคราะห์และพิจารณาว่า สื่อที่สร้างออกมาได้สะท้อนภาพเด็กออกมาอย่างไร หรือได้สร้างแบบอย่างที่ดีให้แก่พัฒนาการของเด็กบ้างหรือไม่ หรือสังคมมีความต้องการ ความคาดหวังที่จะให้สื่อสะท้อนค่านิยม วัฒนธรรม ศีลธรรมให้แก่เด็กๆ และสังคมอย่างไรบ้าง การที่เด็กๆ คลุกคลีอยู่กับสื่อในสังคมเช่นนี้ พวกเขาได้รับผลกระทบในด้านลบที่สื่อสะท้อนออกมาหรือไม่ เช่น ในเรื่องของพฤติกรรมต่อต้านสังคม สื่อโป๊ลามก เป็นต้น นอกจากนั้นกลุ่มต่างๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันสื่อ องค์กรของรัฐ และสถาบันผู้ปกครองจะมีบทบาทหรือปฏิบัติอย่างไร ในการปกป้องคุ้มครองเด็ก

ในฐานะที่สื่อมีบทบาทเปรียบเสมือนผู้ให้การศึกษา ผู้ส่งเสริม ผู้ควบคุมตรวจสอบ และผู้ดูแลผลประโยชน์ของสังคม จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องมีการวัดและคอยตรวจสอบเนื้อหาของสื่อที่เกี่ยวข้องกับเด็กๆ

รวมทั้งระบุหน้าที่รับผิดชอบของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง และจัดทำแผนกลยุทธ์ เพื่อให้มั่นใจว่าสื่อจะตระหนักถึงอิทธิพลด้านบวกที่พึงจะมีต่อเด็กๆ ประเด็นที่เน้นหนักโดยเฉพาะ ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ที่ถ่ายทอดประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก นโยบายของสถานีโทรทัศน์ บริษัทผู้ผลิตสื่อในการเผยแพร่ถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับเด็ก ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กและเยาวชน เบื้องหลังของนโยบาย ในแง่ของสังคม เศรษฐกิจและอุดมคติในการกำหนดนโยบาย ผู้กำหนดนโยบาย และผู้สื่อข่าวหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อมีการตระหนักถึงประเด็นสิทธิเด็กที่กำหนดโดย UNICEF หรือไม่ (UNICEF 1989) และได้นำไปใช้อย่างไร

นอกจากนั้น หลายๆ ประเทศ เช่น ประเทศในกลุ่มละตินอเมริกา ยุโรป (กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย) และสิงคโปร์ ยังได้หันมาสนใจศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีต่อเยาวชน โดยเฉพาะเรื่องเซ็กส์ และความรุนแรง ผู้ที่ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการล่อลวงเหยื่อ และการเสพติดอินเทอร์เน็ตหรือเกมคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยแสดงออกมาว่า บิคามารดาส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ ส่วนใหญ่ปล่อยให้เด็กๆ เล่นอินเทอร์เน็ตโดยลำพัง เกิดช่องว่างในโลกดิจิทัล (digital divide) ระหว่างบิคามารดา นั่นคือ บิคามารดายังมีความสามารถในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตน้อยกว่าเด็ก และตามลูกไม่ทัน ไม่รู้ว่าลูกได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตไปในเชิงสร้างสรรค์ ปฏิสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นการรับส่งอีเมล การแชทออนไลน์ หรือการดาวน์โหลดเพลงหรือภาพต่างๆ บางรายถึงขนาดนัดเจอตัวจริงเพื่อพบปะกัน นอกจากนี้ บิคามารดายังไม่เชื่อว่าลูกๆ จะเข้าไปดูตามเว็บไซต์ลามกอีกด้วย

ในสิงคโปร์ก็เช่นเดียวกัน ได้มีงานวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นสิงคโปร์มักจะเสิร์ชเข้าเว็บไซต์ลามกอนาจารที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก และคำเสิร์ชว่า "sex" มาเป็นอันดับหนึ่ง นอกจากนี้ ยังมีการพบคดีที่เด็กวัยรุ่นจำนวนมากถูกล่อลวงจากผู้ใหญ่ โดยการรู้จักกันผ่านทางห้องสนทนาออนไลน์ (chat room) บิดามารดาชาวสิงคโปร์เองก็มักประเมินลูๆ ค่ำกว่าความเป็นจริง โดยไม่ทราบว่าลูๆ ได้ใช้อินเทอร์เน็ตไปในเชิงสังสรรค์ ปฏิสัมพันธ์ อย่่างไรก็ตาม บิดามารดาในสิงคโปร์ก็ได้ตระหนักถึงพิษภัยของอินเทอร์เน็ตจากการที่เด็กอาจมีโอก่าสเสี่ยงที่จะได้รับข้อมูลที่ผิดๆ หรือถูกล่อลวง จึงได้มีการก่อตั้งกลุ่มที่ปรึกษาสำหรับบิดามารดาเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต (Parents Advisory Group for the Internet : PAGI) ขึ้นในปี ค.ศ. 1999 เพื่อให้การศึกษากับพ่อแม่เกี่ยวกับสังคมอินเทอร์เน็ต

แม้ันักวิจัยด้านสื่อต่งมีความเห็นพ้องกันว่่า โดยรวมๆ แล้ว การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับด้านสื่อยังขาดแคลน แต่ผลการวิจัยเท่าที่มีอยู่ก็แสดงออกมาในทำนองเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็่นด้านสื่อโทรทัศน์หรืออินเทอร์เน็ตก็ตาม นั่นคือ บิดามารดาเป็นจำนวนมกยังตามไม่ทันลูก และไม่รู้ถึงพฤติกรรมของเด็กในการใช้สื่อ หรือบางครั้งบิดามารดาก็ต่อต้านการใช้สื่อ โดยไม่ได้อธิบายถึงเหตุผลให้เด็กฟัง ทำให้เกิดความตึงเครียด และบรรยากาศในการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับเด็กๆ ขาดหายไป ในหลายๆ กรณี เด็กเองก็รู้สึกว่่าบิดามารดาของตน "โง่งเง่าเฟอะพะ" ในเรื่องการใช้สื่อสมัยใหม่ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัย คั้งนั้นบิดามารดาจึงต้องการข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานที่อาจทำหน้าที่เสมือนองค์กรที่ปรึกษาหรือองค์กรที่รณรงค์ให้บิดามารดาเกิดความตระหนักระแวงระวังด้่านสื่อ

นอกจากจะขาดการศึกษาเกี่ยวกับสื่อในระบบการศึกษาแล้ว ยังขาด การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่ออีกเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ในบาง ประเทศได้มีการริเริ่มการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ โดยมีหน่วยงาน ชุมชนที่รับผิดชอบ เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มกิจกรรมชุมชน ซึ่งทำกิจกรรม ในรูปแบบโครงการศึกษา และกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับสื่อไม่ควรจำกัดเฉพาะในโรงเรียน เท่านั้น แต่ควรเป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งต้องอาศัยความ ร่วมมือจากคนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นชุมชน ประชาคม องค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาชีพทางด้านสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดามารดา ผู้ปกครอง ซึ่งมีบทบาทสำคัญ นอกจากนั้น ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบริษัทผู้ถ่าย ทอดแพร่ภาพ/เสียง และผู้ผลิตสื่อ โดยการสร้างจิตสำนึกให้แก่คนกลุ่มนี้ เพื่อให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ความตระหนักถึงปัญหาอีกประการ หนึ่งที่จำเป็นจะต้องมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง คือ การบริโภคสื่อโทรทัศน์ มากเกินกำหนด ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มเด็กเท่านั้น แต่ยังเป็นสภาวะ ที่ครอบครัวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมแบบนี้ด้วยเช่นกัน

จากแนวคิดและสถานการณ์ความตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อใน ประเทศต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาของการขาดการศึกษาด้านสื่อมี หลายประการ เช่น การขาดเงินทุนสนับสนุน การขาดความเอาใจใส่ ตระหนักถึงปัญหา การขาดทรัพยากร และเครื่องมือที่จำเป็นต่อการ ปฏิบัติงาน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง จึงควรต้อง ตระหนักถึงภารกิจการรณรงค์ด้านการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ และดำเนิน

กิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาสื่ออย่างยั่งยืน และมีกระบวนการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยความร่วมมือจากคนทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุที่ว่า การให้การศึกษาด้านสื่อจะช่วยให้ประชากรมีคุณภาพขึ้นและผู้บริโภคสื่อ มีอำนาจมากขึ้น

5 กฎหมายและ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องสื่อ

ข้อกำหนดสำหรับสื่อ ได้แก่ มาตรการในการป้องกันเด็กและเยาวชนรวมทั้งผู้ใหญ่ จากเนื้อหาของสื่อที่ส่งไปในทางที่เป็นพิษภัย มาตรการต่างๆ เหล่านี้ อาจได้แก่ กฎหมาย การจำกัดอายุ การจัดประเภทสื่อ/การจัดเรตติง การกลั่นกรอง การกำหนดเวลา การกำหนดขอบเขต การเตือน การคิดป้ายระบุว่า เป็นสื่อประเภทใด การกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับการปฏิบัติการค้าหนังสือ โดยมุ่งเน้นการสร้างและผลิตสื่อให้มีคุณภาพและมีความหลากหลาย

อย่างไรก็ตาม สื่อไม่ควรถูกควบคุมโดยอำนาจรัฐอย่างเต็มที่ ควรมีการควบคุมจากรัฐบางส่วน ขณะเดียวกันก็มีข้อบังคับที่ให้สื่อคอยควบคุมตัวเอง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง

สำหรับแนวทางว่าด้วยเรื่องกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวกับสื่อนี้ Frau-Meigs (2004) ได้เสนอว่าเพื่อให้เกิดความสมดุลของสิ่งแวดล้อมด้านสื่อ (media environment) และการพัฒนาสื่ออย่างยั่งยืน การกำหนดมาตรการหรือกฎหมายควรมุ่งเน้นที่ผู้ผลิตและเผยแพร่สื่อเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก โดยแบ่งออกเป็น 7 แนวทางในลักษณะบูรณาการใช้ร่วมกัน คือ

1. แนวทางที่ให้สื่อควบคุมตัวเอง (self-regulation)

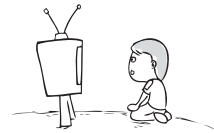
รวมทั้งมีการกำหนดมาตรฐานภาพทางกฎหมายของผู้ผลิตสื่อ รูปแบบในการดำเนินการควรจัดให้มีเวทีเปิดกว้างในการเสวนา ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานของรายการและจริยธรรมในวิชาชีพ (codes of ethics) ซึ่งควรเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคสื่อและผู้มีบทบาทสำคัญในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และมีการกำกับดูแลในลักษณะของคณะกรรมการ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส จากนั้นจึงเปิดให้การอบรมแก่ผู้ผลิตสื่อ และให้ผู้ผลิตสื่อดำเนินการบนพื้นฐานอิสระ และใช้วิจารณญาณของตนในการสร้างสรรค์ผลงาน

2. มีกฎหมาย ข้อกำหนด

มาบังคับใช้ควบคู่ไปกับให้สื่อควบคุมตัวเอง โดยเฉพาะ ในประเด็น

ของเรื่องการสื่อถึงความรุนแรง ภาพอนาจาร เรื่องทางเพศในสื่อโทรทัศน์ และ อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ คือ ภาพยนตร์โฆษณาทั้งหลายซึ่งจำเป็นจะต้องมีกฎหมายควบคุม สำหรับการปฏิบัติในข้อนี้ ไม่ใช่หน้าที่ของรัฐบาล แต่เพียงฝ่ายเดียว แต่จะต้องเปิดบทบาท ให้ทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสอดส่อง วิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด คือ การจัดตั้งองค์กรขึ้นมาหลายๆ องค์กร เพื่อจัดสรรภาระหน้าที่ในการดำเนินงานให้ได้อย่างทั่วถึง และมีองค์กรหนึ่งทำหน้าที่เสมือนผู้ประสานงาน หรือเจ้าภาพเพื่อประสานงาน ให้เกิดการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม ต้องพึงตระหนักว่า องค์กรในลักษณะนี้ ไม่ใช่เป็นองค์กรที่คั้งขึ้นมาเพื่อการเซ็นเซอร์สื่อ แต่เป็นองค์กรที่ส่งเสริมให้เกิดสภาพการรับผิดชอบร่วมและการตัดสินใจร่วมกันในหมู่ผู้ผลิตสื่อ และกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในสังคม เป็นสภาวะการสอดส่องดูแล จากทั้งภายในองค์กรของผู้ผลิตสื่อเองและจากองค์กรภายนอกที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้เกิดมุมมองที่ครอบคลุมทั่วทุกทิศทาง

3. *หน่วยงานที่ดำเนินงานด้านบริการสังคม*

ทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นในภาครัฐหรือภาคเอกชน เช่น องค์กรพัฒนา มูลนิธิ หรือกลุ่มต่างๆ ที่ทำงานด้านนี้ ควรได้รับเงินทุนสนับสนุนการดำเนินงาน และการเปิดกว้างทางกฎหมาย เพื่อการสร้างสรรค์สื่อที่มีคุณภาพ มีความหลากหลายในแง่ของเนื้อหาทางสังคม เป็นสื่อที่จรรโลงใจ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และไม่ทำให้เกิดการแบ่งแยก ตรงกันข้าม ควรเป็นสื่อที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและยอมรับซึ่งความเชื่อของกลุ่มคนที่แตกต่างกันในสังคม ทำให้สังคมมีความหลากหลายทางความคิด

แต่ขณะเดียวกันก็ไม่เกิดความแตกแยก ขัดแย้งกัน นอกจากนี้ ควรมีงบประมาณและการออกกฎหมายรองรับการเปิดช่องสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่ปลอดการโฆษณาด้วย

4. การให้การศึกษาก่อนวัยเรียนจะต้องทำให้แพร่หลายกว้างขวางทั่วทั้งประเทศ

ในกลุ่มคนทุกระดับ และควรจัดให้เป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลตระหนักถึงและให้ความสำคัญ มีการเปิดโอกาสให้กลุ่มคนทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน เพื่อให้พวกเขาได้ค้นพบแนวทางของสื่อที่พวกเขาต้องการ โดยตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานของความเหมาะสมและความสมเหตุสมผล นอกจากนี้ แนวทางของสื่อไม่ควรเป็นไปเพื่อจำกัดบทบาทของเยาวชน นั่นคือ แทนที่จะกักตม ห้ามปราม ก็ควรสนับสนุนให้กลุ่มเด็กวัยรุ่นได้เสพสื่อที่เขาพอใจ ในขณะเดียวกันก็เป็นสื่อที่ดีมีคุณภาพ ส่งเสริมความคิดค้นคว้า อยากรเรียนรู้ อยากรทดลอง และสร้างความเคารพ ภาคภูมิใจในตนเอง (self-esteem) ทั้งนี้ การส่งเสริมดังกล่าวจะช่วยปลูกฝังให้เยาวชนได้ตระหนักถึงสิทธิ การมีรสนิยมที่ดีในการเลือกสรรสิ่งที่มีคุณค่า และความสามารถในการกล้าแสดงออกผ่านทางสื่อและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสื่อ

5. ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการวิจัย

โดยเฉพาะในเรื่องของการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้านสื่อ (media acculturation) และกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของเด็ก

ลักษณะของการวิจัยอาจกระทำภายในประเทศ หรือถ้าจะให้ศิครขยาย ขอบข่ายให้ครอบคลุมระดับภูมิภาค เช่น ประเทศในแถบเอเชีย กลุ่มประเทศ สหภาพยุโรป กลุ่มประเทศลาตินอเมริกา เป็นต้น จากนั้นควรมีการนำผล สรุปรองงานวิจัยมาดัดแปลงให้เป็นภาษาที่ไม่ใช่ในเชิงวิชาการ หากแต่เป็น ภาษาที่อ่านได้เข้าใจง่าย แล้วจัดทำเป็นฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อให้บริการ ทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างทั่วถึง และยังเป็นการรณรงค์เพื่อลดช่องว่างของ กลุ่มคนในสังคม ซึ่งอาจมีระดับการรับรู้หรือการตระหนักถึงปัญหาที่ แตกต่างกัน

6. ควรมีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อสื่อและเยาวชน

เพื่อเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานและประสานงานระหว่างองค์กร ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาครัฐและเอกชน และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ผู้ผลิตสื่อ และสถานีโทรทัศน์ที่เผยแพร่สื่อ นักการศึกษา บิดามารดา และนักวิจัย เป็นต้น บทบาทของมูลนิธินี้อีกประการหนึ่ง ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็ง และการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องต้องกันของ องค์กรที่ทำหน้าที่คล้ายๆ กัน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการทำวิจัยในเรื่องที่เป็น ปัญหาาร่วมกันของสังคม เช่น เรื่องความรุนแรง เรื่องสื่อลามก สุขภาพ ความจำ การรับรู้ เป็นต้น นอกจากนี้ มูลนิธินี้ยังควรมีหน้าที่ในการ สอดส่องและประเมินผลการให้การศึกษาด้านสื่อ รวมทั้งทำการศึกษา เปรียบเทียบสถานการณ์และพัฒนาการกับวงการสื่อต่างประเทศทั้งใน เรื่องของประเด็นปัญหาและการแก้ไข

7. จะต้องมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านหรือชี้ให้เห็นถึงพิษภัย ของความรุนแรง

ในสื่อเพื่อสร้างจิตสำนึกของประชาชน หรือทำให้ประชาชนได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว การรณรงค์จะต้องทำเพื่อกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องทุกระดับและทุกกลุ่ม โดยเฉพาะช่องสถานีโทรทัศน์ซึ่งเป็นตัวแพร่ภาพกระจายเสียง และมักจะไม่ค่อยได้ตระหนักถึงปัญหานี้ในการรณรงค์เรื่องความรุนแรงในสื่อ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของ

- ความรุนแรงไม่จำเป็นจะต้องเป็นภาพที่แสดงออกซึ่งความรุนแรงอย่างหนักหน่วงในเชิงกราฟิกเสมอไป แต่อาจเป็นภาพที่แสดงออกซึ่งความรุนแรงแบบเบาๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การทะเลาะเบาะแว้งกันในครอบครัว เด็กเถียงพ่อเถียงแม่ พ่อแม่ที่พลั้งมือทำร้ายคนสติลุ การล้อเลียนกลั่นแกล้งกันของเด็กในโรงเรียน การชกต่อย ฯลฯ ซึ่งกลุ่มเยาวชนจะเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สุดในการซึมซับความรุนแรงดังกล่าว

- การไม่สนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ ซึ่งบางครั้งนอกจากจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สินอย่างโจ่งแจ้งแล้ว ยังมีแง่มุมเชิงจิตวิทยาที่เราควรตระหนักถึง เช่น ผลหรืออิทธิพลที่มีต่อพัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจของเด็ก การรับรู้ การเรียนรู้ รสนิยมทัศนคติทางสังคม และการเมือง เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ปลูกฝังอยู่ในตัวเด็กแบบซึมซับค่อยเป็นค่อยไป และเด็กหรือผู้ปกครองเองก็แทบจะไม่รู้ตัว คั้งนั้นมาตรการป้องกันและยุทธวิธีที่จะรับมือกับสิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องจำเป็น

- ทัศนคติและรสนิยมของเด็กมักจะไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนักเมื่อพวกเขาโตขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเด็กๆ ได้รับการปลูกฝังจากรื่องราวความรุนแรงซ้ำๆ อยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน สิ่งนี้นับเป็นพิษทางอารมณ์ที่ซ่อนอยู่

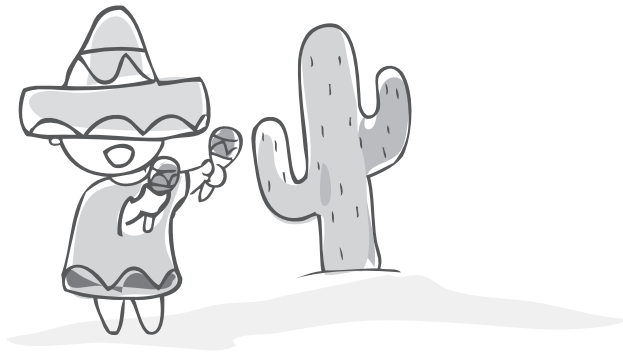

ภายในตัวเด็ก จนกระทั่งเขาเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่และรวันปรากฏตัวเมื่อมีโอกาส มันจะหล่อหลอมวนเวียนอยู่ในความคิดเด็กไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ ความกลัว ความขลาด การฝ่าฝืนหรือการปฏิบัติตามกฎหมาย ฯลฯ

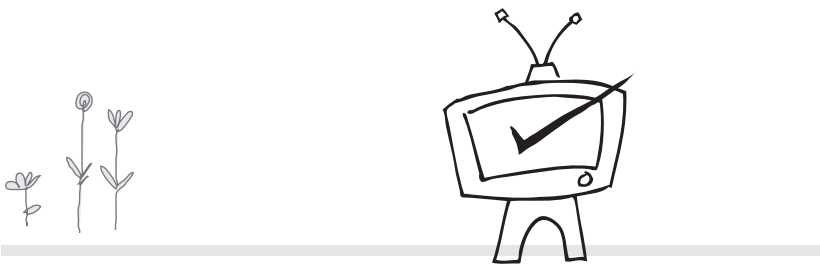
- เด็กๆ ไม่จำเป็นจะต้องแก้ไขปัญหาคือของตัวเองด้วยความรุนแรงเสมอไป ตรงกันข้าม เด็กๆ จะมีทัศนคติที่ดีและรู้จักการแก้ไขปัญหาคือด้วยวิธีนุ่มนวล ถ้าหากเขาได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาจิตใจจาก สังคมรอบข้าง นับแต่บิดามารดา ครอบครัว เพื่อน และกระบวนการสร้างเสริมบุคลิกภาพนั้น การสร้างและผลิตสื่อ จึงควรมุ่งเน้นที่การสร้างเสริมบทบาทตัวอย่างที่ดี เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากตัวละครนั้นๆ และตัดสินใจเลือกการดำเนินชีวิตที่จะนำพวกเขาไปสู่ความสุขอย่างยั่งยืนในอนาคต

- ในชีวิตจริงความรุนแรงอาจเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เราอาจต้องเผชิญอยู่ ตกอยู่ในสถานการณ์ของความรุนแรงบ่อยครั้ง เช่น การทะเลาะกับเพื่อนบ้าน ปัญหาในสำนักงาน ความขัดแย้งระหว่างเพื่อนในโรงเรียน ด้วยเหตุนี้เราจำเป็นจะต้องจำกัดพื้นที่ของความรุนแรงไม่ให้แพร่ขยายกระจายเป็นวงกว้าง

- ความรุนแรงที่ถ่ายทอดผ่านสื่อไม่ใช่ของฟรี แต่มีต้นทุนในการสร้างและผลิต ซึ่งส่วนหนึ่งก็ได้มาจากเงินที่ผู้ชมต้องจ่ายออกไปผ่านทางรูปแบบต่างๆ เช่น การซื้อสินค้าจากโฆษณาในโทรทัศน์ การจ่ายค่าภาษีใบอนุญาตโทรทัศน์ในบางประเทศ คังนั้น เมื่อเสียเงินออกไปแล้ว ผู้ชมจึงควรจะได้มีโอกาสเลือกสรรที่จะดูรายการดีๆ มีคุณภาพ ไม่ใช่เสียเงินเพื่อดูความรุนแรงและสร้างนิสัยเลวๆ ให้แก่ตนเองหรือลูกหลานตนเอง คังนั้นผู้ชมในฐานะประชาชนจึงมีสิทธิในการออกเสียงคัดค้านหรือต่อต้านรายการเหล่านั้น

6 ผลกระทบของสื่อที่มีต่อเด็ก และแนวทางการแก้ไขปัญหา

ในปัจจุบันการเติบโตของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต ทำให้สังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทำให้หลายๆ ประเทศต้องมีหน่วยงานเข้ามารับผิดชอบในการจัดระดับหรือประเภทรายการโทรทัศน์หรือเว็บไซต์ว่าเหมาะสมกับผู้ชมกลุ่มใด โดยเฉพาะผู้ชมกลุ่มเยาวชน ซึ่งนับว่าได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก และได้รับอิทธิพลจากสื่อได้ง่าย เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้ชมที่เป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ต่อสิ่งเร้าภายนอก และมักมีพฤติกรรมที่ชอบรวมตัวกันทำกิจกรรมเป็นหมู่คณะ

สิ่งที่รายการโทรทัศน์หรือสื่อทางอินเทอร์เน็ตส่งอิทธิพลในทางลบต่อเยาวชน ได้แก่ การสร้างภาพความรุนแรง (violence) หรือความรุนแรงในเชิงจินตนาการ (fantasy violence) การใช้ภาษาหยาบคายหรือถ้อยคำที่รุนแรง (strong and crude languages) การนำเสนอภาพทางค่านเพศ (sexual content) การเสนอภาพกราฟิกที่แสดงออกซึ่งความรุนแรง (graphic violence) และการนำเสนอภาพกิจกรรมทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง (explicit sexual activity)

6.1 แนวทางการแก้ไข้ปัญหา

จากอิทธิพลค่านลบของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันหลายๆ ประเทศได้พยายามที่จะรับมือกับปัญหาดังกล่าวโดยการคิดค้นมาตรการต่างๆ เพื่อใช้ในการป้องกันและแก้ไข รวมทั้งการออกข้อกำหนดสำหรับสื่อทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติ อาทิเช่น

1. มีมาตรการกำหนดอายุผู้ชม (recommended age limits)
2. ใช้เทคนิคการกรองหรือบล็อกภาพหรือเสียงที่ไม่เหมาะสม หรือที่รู้จักกันแพร่หลายทั่วไปว่า V-chip
3. รณรงค์ให้ข้อมูลแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์และวิธีการแก้ไข้ป้องกัน
4. ออกอากาศเตือนก่อนรายการจะเริ่ม และในขณะที่รายการกำลังดำเนินไป
5. กำหนดให้มีจริยธรรมที่เคร่งครัดสำหรับสื่อมวลชน
6. ให้การศึกษาภาคบังคับเกี่ยวกับสื่อแก่เยาวชนในโรงเรียน
7. หาข้อตกลงร่วมกันในการควบคุมสื่อ 3 รูปแบบ คือ ให้สื่อควบคุมตัวเอง

(self-regulation) โดยให้สื่อเฝ้าระวังตรวจสอบตัวเอง (self monitoring) ให้มีคณะกรรมการร่วมในการควบคุมสื่อ (co-regulation) หรือการควบคุมโดยสาธารณะ (public regulation)

8. ออกกฎหมายบังคับให้มีการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์

9. จัดเรตติงรายการโทรทัศน์ (rating and labelling)

ระบบการจัดเรตติงรายการโทรทัศน์ (TV rating system) เป็นที่รู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่า "ข้อแนะนำสำหรับบิดามารดาในการดูรายการโทรทัศน์" (TV Parental Guidelines) ซึ่งได้มีการกำหนดขึ้นเพื่อช่วยให้บิดามารดาสามารถคัดเลือกรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับลูกๆ

• การจัดเรตติงรายการโทรทัศน์ในประเทศต่างๆ

ในสหรัฐอเมริกาได้มีการจัดเรตติงรายการโทรทัศน์ เรียกว่า The American Classification System โดยแบ่งรายการออกเป็น 7 ประเภท ซึ่งประกอบด้วยรายการสำหรับเด็ก 3 ประเภท

ระบบเรตติงที่ใช้เป็นแบบไม่บังคับใช้ โดยที่สถานีโทรทัศน์หรือเครือข่ายสื่อแห่งใดจะนำไปใช้ฉายแสดงหรือไม่ก็ได้ ส่วนรายการที่มีการยกเว้นไม่ต้องมีการจัดเรตติง คือ **รายการข่าว รายการกีฬา และภาพยนตร์** ที่ไม่มีการตัดต่อและแพร่ภาพทางช่องรับโทรทัศน์ที่ต้องมีการจ่ายเงินเพิ่มสำหรับภาพยนตร์ที่ไม่มีการตัดต่อและแพร่ภาพทางเคเบิล (คนละประเภทกับรายการโทรทัศน์ที่มีการจ่ายเงินเพิ่มจะแสดงการจัดเรตติงตามระบบของ The Motion Picture Academy of America (MPAA) แทน

สำหรับการกำหนดเรตติ้งรายการโทรทัศน์ตาม The American Classification System มีดังนี้ คือ

- สำหรับเด็กทุกวัย (All Children) จะเป็นรายการโทรทัศน์ประเภทที่เหมาะสมกับเด็กทุกเพศ ทุกอายุ อาจเป็นทั้งภาพยนตร์ ละคร หนังสือการ์ตูน หรือการแสดงสด อย่างไรก็ตาม รายการประเภทนี้มักเหมาะสำหรับเด็กเล็กเป็นส่วนใหญ่ อายุระหว่าง 2-6 ปี จะต้องเป็นรายการที่ไม่ทำให้เด็กตกใจกลัว อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองพึงตระหนักว่า รายการโทรทัศน์ในกลุ่มนี้ยังไม่มีกรจำแนกระดับของความรุนแรงของเนื้อหาสื่อ ดังนั้นรายการสำหรับเด็กหลายๆ รายการ ก็ยังมีภาพและเสียงที่รุนแรงอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาพยนตร์การ์ตูน แม้กระนั้นก็ตาม รายการประเภท TV-Y โดยทั่วไป ก็จัดว่าปลอดภัย และไม่มีพิษภัยต่อเด็กเล็ก ความรุนแรงที่ปรากฏมักออกมาในรูปตลกขบขัน และไม่ทำให้เด็กหวาดกลัว เรื่องหรือเนื้อหาของสื่อก็มุ่งเน้นที่เด็กเล็ก

- สำหรับเด็กโตอายุตั้งแต่ 7 ขวบขึ้นไป จะเป็นรายการที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กที่อยู่ในวัยที่จะต้องสามารถแยกแยะได้ระหว่าง "เรื่องหลอกๆ" กับ "เรื่องจริง" เนื้อหาหลักของรายการประเภทนี้อาจเป็นประเภทจินตนาการแบบอ่อนๆ และอาจมีความรุนแรงแต่ออกมาในเชิงตลกขบขัน หรืออาจมีบางฉากที่ทำให้เด็กเล็กอายุต่ำกว่า 7 ขวบตกใจบ้าง ดังนั้นผู้ปกครองจึงต้องพิจารณาให้คิดว่าเหมาะสมกับเด็กเล็กๆ หรือไม่ รายการโทรทัศน์ประเภท TV-Y7 บางรายการอาจจะมีฉากจินตนาการที่รุนแรง (fantasy violence) อยู่มาก ซึ่งมักจะมีคำว่า "FV" กำกับอยู่ อย่างไรก็ตาม รายการโทรทัศน์ประเภท TV-Y7 บางรายการแม้จะไม่มีคำว่า

FV กำกับอยู่ แต่ก็อาจเข้าข่ายแพร่ภาพความรุนแรงเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่คุณปกครอง พ่อแม่ทั้งหลายจะต้องระมัดระวัง โดยทั่วไปแล้ว รายการโทรทัศน์ประเภท TV-Y7 ก็ยังจัดว่าปลอดภัยสำหรับเด็กในระดับพอใช้ เพียงแต่ผู้ปกครองอาจต้องให้ความระมัดระวังในการเลือกสรรหน่อยเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กที่อายุต่ำกว่า 7 ขวบ เนื่องจากเด็กในวัยดังกล่าวยังไม่สามารถแยกแยะระหว่างเรื่องสมมุติกับเรื่องจริงได้

- TV-Y7-FV เป็นเรตติ้งที่จัดสำหรับเด็กโตที่มีอายุตั้งแต่ 7 ขวบขึ้นไป และมีการระบุว่าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับจินตนาการที่รุนแรง ทั้งนี้ เนื้อหาของสื่อหรือเรื่องราวมักจะเป็นสงคราม หรือมีการต่อสู้กันอย่างเข้มข้นมากกว่าเนื้อหาของรายการ TV-Y7 ทั่วไป

รายการระดับ TV-Y7-FV มักมีเนื้อหาดังต่อไปนี้ คือ เนื้อหาหลักของเรื่องราวแสดงออกซึ่งความรุนแรง มีการต่อสู้กันแบบหาคเสียชีวิต คืนตัน ตัวเอกอาจเป็นพวกมิชฉิพหรือคนร้าย เช่น หัวขโมยแต่มีความสามารถในการต่อสู้ เป็นซูเปอร์ฮีโร เนื้อเรื่องสื่อไปในทำนองนำความรุนแรงเข้ามาแก้ปัญหา หรือยกย่องการทำสงครามเพื่อปราบเหล่าอริศัตรู ฉากความรุนแรงในเชิงจินตนาการเหล่านี้ มักปรากฏออกมาในรูปของภาพยนตร์การ์ตูน หรือการแสดงด้วยคนจริง หรือรายการที่ผสมกันระหว่างการ์ตูนกับการแสดงด้วยคนจริง ภาพยนตร์ดังกล่าวจะมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือเด็กอายุ 7 ขวบขึ้นไป แต่เนื้อหาและการแสดงเรื่องราวอาจทำให้ผู้ปกครองต้องเข้ามาเลือกสรรดูแล

- TV-G เป็นเรตติ้งที่จัดไว้สำหรับผู้ชมทั่วไป (general audiences)

ผู้ปกครองมักยอมรับว่ารายการในเรตนี้จะเหมาะสำหรับเด็กด้วย แม้ว่าจะเป็นรายการที่ไม่ได้สร้างขึ้นมาเพื่อเด็กโดยเฉพาะก็ตาม และผู้ปกครองบางรายก็อาจปล่อยให้เด็กดูรายการเหล่านี้ได้ตามลำพัง เนื่องจากรายการประเภทนี้จะไม่มีความรุนแรงหรือมีน้อยมาก ไม่มีภาษาหยาบคาย และอาจจะมีเรื่องราวบทสนทนาทางเพศน้อยมากหรือไม่มีเลย อย่างไรก็ตาม สิ่งเดียวที่พ่อแม่ ผู้ปกครองพึงระวัง ก็คือ บางครั้งอาจจะมีภาษาหรือเรื่องราวทางเพศหลุ่รอกเข้ามาบ้าง ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ผู้ปกครองไม่ควรปล่อยให้เด็กนั่งดูตามลำพัง

- เป็นเรตติงสำหรับรายการประเภทที่ต้องมีผู้ปกครองนั่งชมอยู่ด้วย และคอยชี้แนะ (Parental Guidance Suggested) รายการโทรทัศน์ประเภทนี้มักจะมีเนื้อหาที่ไม่ค่อยเหมาะสมสำหรับเด็กเล็กๆ เนื้อเรื่องอาจต้องการให้ผู้ปกครองมานั่งชมอยู่ด้วย โดยทั่วไปรายการโทรทัศน์ประเภทนี้มักจะมีคำดังต่อไปนี้กำกับอยู่ ได้แก่

- V (violence) มีฉากความรุนแรง
- S (some sexual situations) มีฉากทางเพศบ้าง
- L (infrequent coarse language) ภาษาค่อนข้างหยาบคาย
- D (some suggestive dialogue) ภาษาสองแง่สองง่ามสื่อไป

ในทางเพศ

รายการประเภท TV-PG จำนวนมากมักจะมีบทสนทนาที่สื่อไปในทางเพศหรือความรุนแรงอยู่ปานกลาง และบางครั้งก็ไม่มีตัวอักษร V, S, L, หรือ D กำกับอยู่ ซึ่งเด็กๆ ยังพอจะดูได้ โดยมีบิดามารดาคอยให้คำแนะนำ

ส่วนรายการ TV-PG ที่มีเนื้อหาทางเพศ ความรุนแรง หรือภาษาหยาบคายแบบผู้ใหญ่ที่ระดับเข้มข้นนั้น จะต้องมีการติดคำเตือนแล้วกำกับอยู่อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม รายการประเภทนี้มักไม่ได้สร้างขึ้นมาจากมีเด็กๆ เป็นกลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาจึงค่อนข้างจะรุนแรงเข้มข้น ผู้เป็นบิดามารดาจึงต้องให้ความระมัดระวังเป็นพิเศษในการที่จะให้เด็กๆ ชมรายการ

- เป็นรายการโทรทัศน์ที่ผู้ปกครองต้องให้ความระมัดระวังอย่างจริงจัง (Parents Strongly Cautioned) เนื่องจากเป็นรายการประเภทที่มีเนื้อหาหรือบทสนทนาที่ไม่เหมาะสมกับเด็กที่อายุต่ำกว่า 14 ปี บิดามารดาจึงต้องให้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยไม่ควรปล่อยให้ลูกๆ ที่อายุต่ำกว่า 14 ปี ใต้ดูรายการประเภทนี้โดยไม่มีผู้ปกครองร่วมดูอยู่ด้วย เนื้อหาของรายการประเภทนี้มักจะประกอบด้วยความรุนแรง เรื่องเพศ ภาษาหยาบคาย หรือคำพูดสองแง่สองง่ามส่อไปในทางเพศ ซึ่งจัดอยู่ในระดับที่ล่อแหลมเข้มข้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ผู้ปกครองต้องพึงระวังก็คือ รายการประเภทนี้บางครั้งก็ไม่มีตัวอักษร V, S, L, D กำกับไว้ นอกเสียจากรายการที่มีฉีกรีเรื่องเหล่านี้เข้มข้นจริงๆ บางครั้งรายการประเภท TV-14 ที่ไม่ได้ระบุฉีกรีความเข้มข้น อาจจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้ใหญ่เท่านั้น

- เป็นรายการที่มีเนื้อหาเหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่เท่านั้น (Mature Audience Only) เป็นเรื่องของผู้ใหญ่ซึ่งไม่เหมาะสมกับเด็กวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 17 ปี โดยอาจจะมีภาพความรุนแรง หรือภาพกิจกรรมทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง หรือ ภาษาพูดที่หยาบคาย ลามก สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ หลายรายการที่เข้าข่ายนี้ ไม่มีคำว่า TV-MA กำกับไว้ด้วย

อย่างไรก็ตาม กรณีที่มีการปฏิบัติตามการจัดเรตติ้งสื่ออย่างเคร่งครัด รายการโทรทัศน์ที่มีจุดสำคัญ ก็มักจะมีอักษรคังต่อไปนี้กำกับไว้ควบคู่กันไป

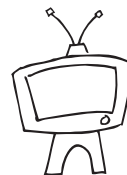
- V (violence) มีฉากความรุนแรง
- S (some sexual situations) มีฉากทางเพศบ้าง
- L (infrequent coarse language) ภาษาค่อนข้างหยาบคาย
- D (some suggestive dialogue) ภาษาสองแง่สองง่ามสื่อไป

ในทางเพศ

สำหรับภาพยนตร์โทรทัศน์ที่ไม่มีการตัดต่อ ซึ่งฉายทางโทรทัศน์เคเบิลหรือประเภทที่ต้องเสียค่าบริการ หรือเสียเงินค่าสมาชิกจะใช้การจัดเรตติ้งของ MPAA ดังต่อไปนี้ คือ

G (General Audiences) เหมาะกับผู้ชมทุกเพศทุกวัย PG (Parental Guidance Suggested) เป็นรายการที่เด็กควรชมภายใต้คำแนะนำของผู้ปกครอง เนื่องจากเนื้อหาบางอย่างอาจไม่เหมาะสมกับเด็ก PG-13 (Parents Strongly Cautioned) เป็นรายการที่ผู้ปกครองต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง เนื่องจากเนื้อหาของรายการไม่เหมาะสมกับเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี

R (Restricted Under 17) เป็นรายการที่จำกัด ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 17 ปีดู หรือต้องดูพร้อมกับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง NC-17 (No One 17 and Under Admitted) ห้ามเด็กอายุ 17 ปี หรือต่ำกว่าดูเป็นอันขาด

มีการจัดเรตติ้งเช่นนี้สำหรับรายการของสถานีโทรทัศน์ทุกช่องโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม สำหรับรายการข่าวไม่มีการจัดเรตติ้ง ซึ่งอาจมีภาพที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กปรากฏเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ได้มีงานวิจัยในสหรัฐอเมริกาพบว่า การจัดเรตติ้งรายการโทรทัศน์โดยอาศัยเกณฑ์อายุของผู้ชมนั้นไม่ค่อยมีประสิทธิภาพนัก โดยเฉพาะด้านการควบคุมเรื่องความรุนแรงและเรื่องแอลกอฮอล์ รายการโทรทัศน์หลายๆ รายการในสหรัฐอเมริกายังเต็มไปด้วยภาพความรุนแรงและภาพคนกินเหล้าเมายาอย่างเปิดเผย โดยแทบจะไม่มี ความแตกต่างกันเลยระหว่างรายการที่มีเรตติ้งระดับ G (เหมาะกับผู้ชมทุกเพศทุกวัย), TV-PG (ชมภายใต้คำแนะนำของผู้ปกครอง) หรือ TV-14 (ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี) งานวิจัยยังระบุว่า การจัดลำดับรายการโทรทัศน์โดยใช้เกณฑ์เนื้อหา (content) ยังมีผลเสียมากกว่าการระบุประเภทของเนื้อหาได้แก่

- V (violence) มีฉากความรุนแรง
- S (some sexual situations) มีฉากทางเพศบ้าง
- L (infrequent coarse language) ภาษาค่อนข้างหยาบคาย
- D (some suggestive dialogue) ภาษาสองแง่สองง่ามสื่อไปในทางเพศ

นอกจากนั้น งานวิจัยยังเสนอผลการค้นพบว่า รายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่ แม้จะไม่มีภาพของความรุนแรง แต่ก็มักจะเต็มไปด้วยฉากการคิ๊มแอลกอฮอล์ โดยไม่มีการตระหนักเลยว่าการบริโภค

แอลกอฮอล์จะมีผลเสียต่อสุขภาพและเป็นต้นเหตุของพฤติกรรมความรุนแรง ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เองก็สร้างฉากความรุนแรงขึ้นมาเพียงเพื่อหวังผลทางการค้าและการตลาด เพื่อให้เป็นที่สนใจของผู้ชมและได้ผลกำไรกลับคืนมามากๆ นอกจากนั้น สื่อที่เสนอภาพความรุนแรงยังเป็นสื่อที่สร้างได้ง่ายๆ โดยไม่ต้องใช้ความคิดที่สลับซับซ้อนเมื่อเปรียบเทียบกับการสื่อความทางภาษา เนื่องจากภาพความรุนแรงเป็นสากล ที่ผู้ชมทุกชาติทุกภาษาเข้าใจได้โดยไม่ต้องมีการอธิบาย หรือเจรจาให้มาก ความศาสตราจารย์ Gerbner แห่ง Temple University ผู้ทำการศึกษาวิจัยกล่าวว่า การสื่อภาพความรุนแรงและภาพของการมีวเมอาอยู่กับแอลกอฮอล์อย่างไร สติ ถือเป็นการทำให้ผู้ชมโดยเฉพาะเด็กๆ หมกมิดสภาพอย่างสิ้นเชิง เพราะต้องถูกควบคุมโดยการจัดเรตติงหรือการเซ็นเซอร์ ซึ่งถ้าจะมองอีกแง่หนึ่ง ถือว่าเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือประชาชน

อย่างไรก็ตาม การที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะนำเรตติงมาใช้ ก็จะต้องเพิ่มความระมัดระวัง เพราะปัจจุบันยังไม่มีงานวิจัยสามารถให้ผลตัดสินได้ว่าการจัดเรตติงโทรทัศน์ประเภทไหนดีที่สุด แต่วิธีการที่ดีที่สุดสำหรับพ่อแม่ คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกรายการโทรทัศน์ที่ดีและเหมาะสมที่สุดสำหรับลูกๆ พ่อแม่จะต้องคอยหมั่นสำรวจ ดูแล สอดส่อง พฤติกรรมในการดูโทรทัศน์ของลูกๆ เพราะจากงานวิจัยพบว่า พ่อแม่มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของลูก ดังนั้นพ่อแม่จะต้องแสดงบทบาทนี้ให้ชัดเจน โดยทำความเข้าใจกับลูกๆ มิฉะนั้นแล้วสื่อโทรทัศน์จะคืบคลานเข้าไปมีอิทธิพลต่อลูกซึ่งกว่าจะรู้สึกตัวอีกที ก็เข้าไปเสียแล้ว

๗ บทบาทขององค์กรต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้อง กับสื่อโทรทัศน์

จาก การที่สื่อโทรทัศน์กระจายไปอย่างแพร่หลายกว้างขวางมากกว่าสื่อชนิดอื่นๆ และมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความคิดและกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง

ผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนในหลายๆ ประเทศจึงได้แสดงความรับผิดชอบต่อเด็กและเยาวชนในเรื่องนี้ในรูปแบบต่างๆ เช่น รวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่ทำงานด้านการเฝ้าระวังสื่อและการสร้างจิตสำนึก

เกี่ยวกับสื่อ มีการผลักดันให้เกิดความร่วมมือกันของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งตัวแทนผู้ผลิตสื่อ หรือแม้แต่ผู้ที่รับผิดชอบเด็กๆ โดยตรงทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ได้แก่ ผู้ปกครอง และครูอาจารย์ต่างรวมตัวกันเพื่อแสดงความตระหนักรู้ ระวังระวังกับปัญหาที่เกิดขึ้นและแก้ปัญหาในภาพองค์รวม ทั้งนี้ บทบาทขององค์กรเหล่านี้ในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความสามารถรู้เท่าทันสื่อ โดยผ่านทางกิจกรรมต่างๆ เช่น

- การให้การศึกษเกี่ยวกับสื่อ สำหรับประเทศที่ยังไม่มีหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ องค์กรที่จัดตั้งขึ้นอาจวางแผนการรณรงค์เพื่อให้โครงการนี้เป็นจริงขึ้นมา ทั้งในระบบภายในโรงเรียนและนอกระบบ โดยอาศัยสื่ออื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์ หรือเป็นหลักสูตรฝึกอบรมๆ สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องเช่น ปิตามารดา ครู และเด็ก เป็นต้น

- การเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้ผลิตสื่อหรือสถานีโทรทัศน์ในการสร้างจิตสำนึกการผลิตสื่อ ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศฝรั่งเศส ทางผู้ผลิตสื่อและสถานีโทรทัศน์ได้ร่วมมือกับผู้ปกครอง นักวิจัย และครู เพื่อผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับเด็ก โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กก่อนวัยรุ่น รายการเพื่อการศึกษาที่สร้างขึ้นจะเน้นประเด็นหลัก 2 เรื่อง คือ การให้ความรู้ในเชิงวิชาการและประสบการณ์ชีวิตกับเด็ก และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับมารดา

- การผลักดันให้มีสถานีโทรทัศน์สำหรับเด็กโดยเฉพาะ ซึ่งเผยแพร่แต่รายการดี มีคุณภาพและปลอดภัย ทั้งนี้ รัฐต้องให้การสนับสนุนทั้งค่านโยบายและงบประมาณในการดำเนินการ

- การรณรงค์ให้ปิตามารดา ครูอาจารย์ สื่อมวลชน นักการเมือง

องค์กรอาสาสมัครและผู้ใหญ่คนอื่นๆ เกิดความตระหนักสำนึกถึงบทบาท และผลกระทบของสื่อ เพื่อให้สื่อที่มีการผลิตออกมาเกิดจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น

7.1 บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในรูปแบบขององค์กร

ในโลกยุคปัจจุบันนับว่าเป็นเรื่องยากสำหรับผู้ปกครองที่จะกีดกันเด็ก ให้พ้นจากสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากโทรทัศน์ ซึ่งโดยมากจะมีประจำกัน ทุกครัวเรือน ดังนั้นในฐานะผู้ปกครอง จึงควรได้มีการเตรียมการสอนลูกๆ ให้บริโภคสื่ออย่างรู้เท่าทันและเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ โดยไม่หลงไปตาม กระแสของสื่อที่มุ่งเน้นไปในเชิงพาณิชย์มากเกินไป หรือบริโภคแต่สื่อ ไร้คุณภาพที่ผลิตมาเพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่ขาดเนื้อหาสาระ ที่ประเทืองสติปัญญา หรือเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนและ สังคม บทบาทเช่นว่านี้ นับเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบต่อของผู้ปกครอง โดยตรง ไม่ใช่รัฐบาล ในการตัดสินใจและคัดเลือกว่าสื่อใดจะดี มีคุณภาพ และเป็นงานสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน

7.2 การจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ

การจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรดังกล่าวในประเทศต่างๆ มักมีการริเริ่ม ดำเนินการมาจากการรวมตัวของครูหรือผู้ปกครองที่ตระหนักถึงปัญหาที่ เกิดขึ้น จึงมีการรวมกลุ่มกันขึ้นมาทั้งเป็นกลุ่มใดๆ หรือเป็นเครือข่ายเพื่อ รณรงค์สร้างความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มผู้ปกครอง (a parent media awareness group) การรวมกลุ่มเช่นนี้สามารถเริ่มได้ นับแต่การจัดตั้งกลุ่มแบบง่ายๆ จนถึงการจัดตั้งเป็นองค์กรทางสังคม โดย อาจมีรูปแบบและกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การรวมกลุ่มของครูเพื่อสร้างความตระหนักและให้การศึกษา เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ

ในหลายๆ ประเทศได้มีการรวมกลุ่มของครูที่ตระหนักถึงปัญหาของการที่เด็กบริโภคสื่อที่ไร้คุณภาพ หรือต้องการส่งเสริมการอ่านให้แก่เด็กๆ แทนที่จะปล่อยให้เด็กดูแต่โทรทัศน์ และขาดทักษะด้านการอ่าน ซึ่งนำไปสู่การสร้างสรรคจินตนาการและความซาบซึ้งทางภาษา อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจของ UNESCO พบว่า ครูที่มารวมกลุ่มกันเช่นนี้ ยังมีความต้องการที่จะได้รับการอบรมเพื่อให้สามารถนำข้อมูลและประสบการณ์ที่ได้รับไปถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการอบรมดังกล่าวยังคงขาดแคลนอยู่ในหลายๆ ประเทศ และเป็นที่น่าสังเกตว่า แม้แต่ในระดับมหาวิทยาลัยก็ยังไม่มีการตระหนักถึงหรือให้ความสำคัญกับบุคลากรที่จะเป็นผู้ฝึกอบรมให้การศึกษาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อเท่าใดนัก

2. รวมกลุ่มผู้ปกครองที่โรงเรียน

เริ่มแรกควรจะได้มีการสำรวจประเด็นต่างๆ ที่ผู้ปกครองมีความสนใจและมีการทำความเข้าใจในประเด็นเหล่านั้นให้ชัดเจน และกำหนดลำดับความสำคัญหรือปัญหาเร่งด่วน รวมทั้งเป้าหมาย การสำรวจเช่นนี้สามารถทำได้โดยการออกแบบสอบถามส่งไปยังผู้ปกครองภายในโรงเรียน ของลูก หรือมีการออกจดหมายข่าวสำหรับผู้ปกครอง เพื่อรณรงค์ให้ผู้ปกครองตระหนักถึงปัญหา

3. จัดตั้งกลุ่มทางสังคมเพื่อคอยสอดส่องสื่อโทรทัศน์

จากการที่ในปัจจุบันเด็กๆ มีโอกาสที่จะได้สัมผัสสื่อต่างๆ ได้มากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของบิดามารดาและผู้ปกครองที่จะต้องมีส่วนร่วมในการกลั่นกรองหรือแสวงหาสื่อที่มีคุณภาพดีเพียงพอสำหรับเด็กๆ และเป็นสื่อที่

ผลิตจากแหล่งการผลิตที่มีความเชื่อถือได้ อย่างไรก็ตาม การรับมือกับอิทธิพลของสื่อไม่ใช่สิ่งที่บิดามารดาเพียงครอบครัวหนึ่งสามารถกระทำได้ตรงกันข้าม ถ้าหากบิดามารดาทั้งหลายได้มีการจัดตั้งรวมกลุ่มกันเป็นองค์กร การรวมตัวกันเป็นองค์กรเช่นว่านี้ ได้มีการจัดตั้งขึ้นในต่างประเทศ เช่น *Parents Television Council, TV Watch Dogs, Television Watch, Afterschool Alliance, Smart Television Alliance, Coalition for Quality Children's Media : KIDS FIRST!, Parent's Choice Foundation, Common Sense Media, National Association of Nurse Practitioners in Women's Health, National Council of Women's Organizations, National Education Association, National Military Family Association, National Parent Teacher Association (PTA), United American Nurses, National Education Association, Canadian Home and School Federation, Media Awareness Network, YWCA* เป็นต้น

จะเห็นว่าลักษณะการรวมตัวขององค์กรต่างๆ อยู่ในรูปขององค์กรที่ไม่หวังผลกำไร หรือองค์กรการกุศล และมีกลุ่มองค์กรเกี่ยวข้อที่หลากหลาย เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มพยาบาล กลุ่มนักการศึกษา กลุ่มเยาวชน กลุ่มครูและผู้ปกครอง กลุ่มผู้นำชุมชน เป็นต้น จากการสำรวจพบบาทและกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ พบว่า โดยทั่วไปกลุ่มจะดำเนินบทบาทและกิจกรรมดังต่อไปนี้

- ศึกษาภาวะเปรียบเกี่ยวกับสื่อโทรทัศน์ และคอยผลักดันให้รัฐบาลได้ตระหนักถึงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการผลิตสื่อที่สร้างสรรค์ รวมทั้งออกกฎระเบียบที่จริงจัง เหมาะสม และทันสมัย
- เป็นกระบอกเสียงให้แก่เด็กและเยาวชนในสังคมเกี่ยวกับเรื่องสื่อ

และโทรทัศน์

- ส่งเสริมบทบาทของบิดามารดาในการปกป้องเด็กให้พ้นจากสื่อโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสม
- ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนผ่านทางจดหมายข่าวและเว็บไซต์
- จัดตั้งศูนย์ทรัพยากรสื่อ (media resource centre) และสร้างฐานข้อมูล (virtual database) การศึกษาด้านสื่อผ่านทางอินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้แก่นักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาด้านสื่อ
- เป็นศูนย์กลางและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ทรงความรู้กับนักวิชาการ นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสำหรับเด็ก นักการศึกษา นักจิตวิทยา ศิลปิน และผู้ปกครอง
- จัดตั้งกลุ่มผู้ปกครอง เพื่ออภิปราย วิจัย หรือตรวจสอบรายการโทรทัศน์ร่วมกันเป็นระยะๆ เพื่อลดความเสี่ยงของเด็กในการชมรายการที่ไม่เหมาะสม
- ทำการเผยแพร่ สื่อสารข้อมูล เพื่อรณรงค์และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสื่อในหมู่ผู้ปกครองและสาธารณชน เช่น การออกเอกสารสิ่งพิมพ์ นิตยสาร จดหมายข่าว หรือการจัดทำหน้าเว็บไซต์ที่แจ้งข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับประเด็นด้านสื่อโทรทัศน์
- ทำการวิจัย เพื่อจัดทำสถิติหรือเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคสื่อโทรทัศน์ของครัวเรือนต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและในต่างจังหวัด ตัวอย่างข้อมูลทางสถิติ เช่น จำนวนเครื่องรับโทรทัศน์ที่ครอบครองโดยครัวเรือนต่างๆ ทั่วประเทศ จำนวนเด็กๆ ที่อยู่ในวัยดูโทรทัศน์และความชื่นชอบที่มีต่อสื่อโทรทัศน์ รายการที่เด็กชอบดู รายการที่มีผลกระทบต่อเด็ก

ในด้านต่างๆ เป็นต้น จากนั้นนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการและผลักดันให้มีการผลิตสื่อที่มีคุณภาพเหมาะสมสำหรับเด็ก

- ผลักดันให้มีการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ ในลักษณะของการนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรด้านการรู้เท่าทันสื่อ และเปิดสอนอย่างแพร่หลายในโรงเรียน

- จัดฝึกอบรมบิดามารดา ผู้ปกครอง และครู โดยผู้เชี่ยวชาญและนักการศึกษาในลักษณะของการไม่แสวงผลกำไร โดยมีหัวข้อการอบรมเกี่ยวกับการคัดสรรรายการโทรทัศน์ที่ดีและเหมาะสมสำหรับเด็กๆ เพื่อให้ผู้ปกครองหรือครูนำไปถ่ายทอดให้การศึกษาแก่เด็ก

- จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งอยู่ในลักษณะของการใช้ทรัพยากรร่วมกัน (resource sharing) เพื่อนำมาสร้างกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์และการศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ เช่น จัดตั้งสำนักงานกลางเพื่อให้บริการข้อมูลสารสนเทศ จัดฝึกอบรมร่วมกัน รวมทั้งการสร้างเว็บไซต์เพื่อให้บริการออนไลน์ สำหรับผู้ใช้บริการที่สนใจสามารถเรียนรู้ผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้

- จัดการรณรงค์ให้บิดามารดา และผู้ปกครองตระหนักถึงระยะเวลาที่จะให้เด็กๆ สามารถดูโทรทัศน์ได้ โดยเน้นที่การจัดตารางเวลาในการดูโทรทัศน์สำหรับเด็กๆ

- ผลักดันหน่วยงาน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ปกครองให้มีการใช้โทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และเพื่อการศึกษา

- จัดทำบทเรียนออนไลน์ในระบบ e-learning ซึ่งมีเนื้อหาสอนเกี่ยวกับการวิเคราะห์สื่อ โดยให้เด็กสามารถเรียนรู้ผ่านหน้าจอด้วยตัวเองได้ โดยลำพัง หรือได้รับคำชี้แนะบางส่วนจากผู้ปกครอง

- จัดกิจกรรมรณรงค์ให้เด็กและผู้ปกครองตระหนักถึงข้อเสียของ

การดูรายการโทรทัศน์ที่ไม่สร้างสรรค์ หรือการดูโทรทัศน์มากเกินไป

- จัดเวทีร่วระหว่างผู้ผลิตสื่อและรายการโทรทัศน์กับผู้ปกครอง เพื่ออภิปรายและหาข้อตกลงร่วมกันในการผลิตสื่อที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับเด็ก

- สอดส่อง จับตามอง การเผยแพร่รายการของสื่อโทรทัศน์ที่มีการเผยแพร่ภาพหรือเสียงที่ไม่เหมาะสม และรายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขและป้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกข้อกำหนดกฎหมายจากภาครัฐ

- ทำการสำรวจเพื่อมอบรางวัลให้แก่รายการโทรทัศน์ที่ดีที่สุดและแย่ที่สุด โดยอาจแบ่งตามช่วงเวลาหรือประเภทของรายการ

- แสวงหาความร่วมมือระหว่างองค์กรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายและขยายขอบเขตการดำเนินงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น องค์กรผู้ปกครองหลายกลุ่มเหล่านี้ยังมีการรวมกลุ่มองค์กรต่างๆ เข้าไปไว้ด้วยกันในลักษณะขององค์กรแห่งชาติ เพื่อผนึกกำลังให้เข้มแข็งและมีสิทธิมีเสียงมากพอที่จะดูแลสอดส่องสื่อได้ มีภารกิจและจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การพัฒนาสื่อโทรทัศน์เพื่อเด็กและเยาวชน

7.3 ระวังรับทริ่งหนจากการจัดกิจกรรมขององค์กรครูและผู้ปกครอง เพื่อสอดส่องสื่อ

7.3.1 กลุ่ม Media Awareness Network (MNet)

กลุ่ม MNet หรือกลุ่มเครือข่ายจิตสำนึกด้านสื่อ ให้ความสำคัญกับการศึกษาสื่อและการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่างๆ เป็นองค์กรในแคนาดาที่ก่อตั้งขึ้นโดยไม่แสวงหาผลกำไร โดยร่วมมือกับองค์กรอีกหลายๆ

แห่งในแคนาดา กิจกรรมหลักของกลุ่มคือการจัดทำโครงการการศึกษาเกี่ยวกับสื่อในลักษณะออนไลน์หรือ e-learning และจัดการบรรยายสัมมนาเผยแพร่ข้อมูลให้ผู้สนใจ โดยเน้นแนวความคิดในการให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อให้แก่ผู้ใหญ่ เพื่อให้นำไปช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ให้ผู้เยาว์ได้ตระหนักถึงกลไกการทำงานของสื่อ อิทธิพลของสื่อที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิต และการได้รับข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องและเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ MNet มีช่องทางแสวงหาทุนจากรัฐบาล บริษัทโทรคมนาคมการสื่อสารชั้นนำในแคนาดา องค์กรทางการศึกษา ห้างสมุด และองค์กรการกุศลอื่น ๆ การดำเนินงานของ MNet ในปัจจุบันเน้นหนักใน 3 ด้าน คือ การให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ การรู้เท่าทันสารสนเทศจากเว็บไซต์ และการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของอินเทอร์เน็ตที่มีต่อเยาวชน สำหรับการให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ นั้น MNet จะเน้นการสำรวจสื่อทุกๆด้านที่เข้าถึงประชากรและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิดีโอเกม หนังสือพิมพ์ โฆษณา และดนตรีร่วมสมัย นอกจากนี้ ยังมีบทบาทในการรณรงค์ให้บิดามารดาและผู้ปกครองหันมาสนใจกับการบริโภคสื่อของสมาชิกภายในบ้าน และให้การศึกษากับบิดามารดาและผู้ปกครองในหัวข้อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่ออีกด้วย

7.3.2 กลุ่ม The Forum for Citizens' Television (FCT)

The Forum for Citizens' Television หรือเวทีสนทนาโทรทัศน์เพื่อประชาชน เป็นองค์กรของประเทศญี่ปุ่นที่ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1977 (พ.ศ. 2520) ลักษณะเป็นองค์กรอิสระซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ สมาชิกองค์กรประกอบด้วย ผู้สร้างหรือผลิตสื่อ ผู้ส่งกระจายเผยแพร่สื่อ ผู้รับสื่อหรือผู้ชม ผู้ฟัง และนักวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในระยะเริ่มแรก

ที่ก่อตั้งมีจุดมุ่งหมายเพื่อปฏิรูปอุตสาหกรรมโทรทัศน์ เนื่องจากสถานการณ์ของญี่ปุ่นในสมัยนั้นมีการแบ่งแยกก็คักันผู้หญิงในวิชาชีพสื่ออย่างหนักหน่วง กลุ่มสตรีในวิชาชีพสื่อของญี่ปุ่นจึงรวมตัวกันรณรงค์เคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิที่เท่าเทียม ต่อมาได้มีการก่อตั้ง The Forum for Children's Television ขึ้น เนื่องจากได้มีการแลเห็นปัญหาว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีปัญหา และปัญหาของเด็กก็มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาของสตรีด้วยเช่นกัน

องค์กรนี้ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีสำหรับประชาชน ไม่ว่าจะเป็นผู้ชม นักวิจัย และบุคคลในวงการสื่อ ได้มาถกอภิปราย แสวงทัศนะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องสื่อในประเด็นต่างๆ นอกจากนั้น FCT ยังส่งเสริมกิจกรรมการทำวิจัยเกี่ยวกับค่านสื่อ เพื่อเป็นการเรียนรู้กระบวนการการเก็บและรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์และนำไปใช้ในการตัดสินใจ และให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วม

ตัวอย่างกิจกรรมของ FCT ได้แก่

1. การจัดเวทีเสวนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติ
2. ทำการสำรวจวิเคราะห์สื่อ และสำรวจขั้นตอนในการรายงานข่าว
3. ทำการเคลื่อนไหว ประกาศนโยบายเกี่ยวกับสื่อในประเด็นต่างๆ รวมทั้งการแสวงหาช่องทางที่สะดวกสำหรับประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียกร้องและสื่อแสดงความต้องการ
4. นำผลงานวิจัยค่านสื่อมาเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับรู้ รวมทั้งการออกสื่อสิ่งพิมพ์เผยแพร่

5. สร้างเครือข่ายระหว่างประเทศ

7.3.3 กลุ่ม The Parents Television Council (PTC)

กลุ่ม PTC หรือสภาโทรทัศน์ของบิดามารดา เป็นองค์กรในประเทศสหรัฐอเมริกาที่จัดตั้งขึ้น เพื่อทำการรณรงค์ต่อสู้กับสื่อโทรทัศน์ที่เป็นพิษเป็นภัยต่อเด็ก ได้แก่ สื่อที่เผยแพร่ความรุนแรงและเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก เนื่องจากผลการวิจัยได้ออกมายืนยันเด่นชัดว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลที่สำคัญกับเด็กๆ โดยเด็กจะเชื่อหรือทำตามในสิ่งที่เขาได้เห็นได้จากโทรทัศน์ ขณะเดียวกันผู้ผลิตสื่อในอุตสาหกรรมบันเทิงก็ดูเหมือนจะไม่ใส่ใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น และไม่แสดงความรับผิดชอบต่อการที่มีส่วนบ่มเพาะนิสัยและพฤติกรรมแย่ๆ ให้แก่เด็กๆ ในสังคม อันนำมาซึ่งการสร้างความเสี่ยงต่อสุขภาพทางวัฒนธรรมในอเมริกา องค์กร PTC จึงก่อตั้งขึ้น เพื่อเป็นกระบอกเสียงให้ครอบครัวชาวอเมริกันที่ต้องการให้อุตสาหกรรมสื่อบันเทิงหยุดการส่งเสริมวัฒนธรรมอันเลวร้าย โดยการแพร่สื่อโทรทัศน์มอมเมาเด็ก

กิจกรรมที่ PTC ดำเนินการ ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการรณรงค์โดยผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ (www.parentstv.org) การปลุกจิตสำนึกให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง การสร้างนักกิจกรรมระดับท้องถิ่น เพื่อให้ช่วยกันสอดส่องและเฝ้าจับตามองบทบาทของสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ นอกจากนี้ PTC ยังดำเนินการในลักษณะของการส่งเสริมให้รางวัลแก่ผู้ผลิตสื่อ นักแสดง ผู้กระจายเสียงถ่ายทอดสื่อ และนักโฆษณาที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม สร้างสรรค์และผลิตสื่อที่ดีมีคุณภาพสำหรับเด็กๆ และครอบครัว

กิจกรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งของ PTC ได้แก่ การดำเนินบทบาท

ทางการเมือง โดยเป็นตัวแทนของสังคมในการเจรจาและรณรงค์กับวุฒิสมาชิกในสหรัฐอเมริกา เพื่อให้มีการออกกฎหมายที่เหมาะสมในการกำกับสื่อที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก อย่างไรก็ตาม การดำเนินการทางการเมือง PTC ไม่สามารถดำเนินการโดยลำพังได้ หากแต่ต้องร่วมมือกับองค์กรระดับชาติอื่นๆ อีกหลายแห่ง พร้อมทั้งดำเนินการรณรงค์โดยการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสร้างจิตสำนึกให้พ่อแม่และผู้ปกครองได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาสื่อ นอกจากนี้ ยังมีการรณรงค์ด้วยวิธีอื่นๆ เช่น การส่งอีเมลไปยังสมาชิก จนในที่สุดวุฒิสภาจึงได้ผ่านกฎหมายพระราชบัญญัติ The Broadcast Decency Enforcement Act ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญในการกำหนดบทลงโทษเป็นค่าปรับสำหรับสื่อที่ไม่เหมาะสม คิดเป็นเงินสูงสุด 325,000 เหรียญสหรัฐฯ และมีผลบังคับใช้เป็นต้นมา

กิจกรรมในการรณรงค์อีกประการหนึ่งของ PTC ได้แก่ การพุ่งเป้าหมายไปที่บริษัทที่เป็นสปอนเซอร์ให้ความอนุเคราะห์การโฆษณาแก่รายการโทรทัศน์ที่ไม่เหมาะสมและจัดว่าเป็นพิษเป็นภัยต่อเด็กและครอบครัว โดยการเรียกร้องหรือร้องขอให้บริษัทสปอนเซอร์เหล่านั้นหยุดให้การอนุเคราะห์สนับสนุนรายการประเภทดังกล่าว

ตัวอย่างการดำเนินการที่สำคัญของ PTC เช่น

- โครงการการตรวจสอบสื่อโทรทัศน์ คือ Wolves in Sheep's Clothing (หมาป่าในคราบลูกแกะ) ซึ่งทำการสำรวจตรวจสอบสื่อที่เป็นพิษเป็นภัยต่อเด็กๆ
- โครงการสำรวจการสอนศาสนาที่บิดเบือน คือ Faith in a Box ซึ่ง

PTC เห็นว่า รายการเกี่ยวกับศาสนาบางรายการให้ข้อมูลคำสอนที่ผิดๆ เกี่ยวกับศาสนาแก่เด็กๆ

- โครงการศึกษาย่อยๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสำรวจรายการยอดนิยม 10 อันดับสำหรับเด็กอายุระหว่าง 2-17 ปีชอบดูมากที่สุด และสำรวจหารายการโฆษณายอดนิยมและยอดเยี่ยมทางโทรทัศน์ 10 อันดับด้วยเช่นกัน

- โครงการช่วยพ่อแม่ผู้ปกครองในการกลั่นกรองและคัดเลือกสื่อที่เหมาะสมสำหรับเด็ก โดยร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ เช่น TiVo และ KidZone ในการเปิดโอกาสให้พ่อแม่ได้พิจารณาเลือกเฉพาะรายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพและเหมาะสมและอัปเดตทันใจเพื่อให้เด็กๆ ดู

- โครงการกลั่นกรองและเลือกสรรรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาดีมีคุณภาพ โดย PTC ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่คิดค้นขึ้น เรียกว่า The Entertainment Tracking System (ETS) ซึ่งใช้ในการตรวจสอบและบ่งชี้รายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาสร้างสรรค์ ลักษณะของการดำเนินการ คือ จะมีการบันทึกเทปรายการนี้ไว้ทุกชิ้นจากเครือข่ายโทรทัศน์ที่มีการถ่ายทอดแพร่ภาพ เช่น ABC, CBS, NBC, CW, Fox และ MyNetworkTV รวมทั้งเครือข่ายเคเบิลทีวี เช่น MTV, FX, Comedy Central and VH1 และในวันรุ่งขึ้นนักวิเคราะห์ที่ได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดีจะเริ่มทำการวิเคราะห์รายการที่บันทึกเทปไว้ กลั่นกรองและจัดระดับรายการที่เผยแพร่ความรุนแรง ความก้าวร้าว ฉากทางเพศ หรือสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้รวมทั้งภาพยนตร์โฆษณาต่างๆ ด้วย PTC จะจัดเก็บข้อมูลที่ได้ดังกล่าวไว้ในลักษณะฐานข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการให้การศึกษาและให้ข้อมูลข่าวสารแก่พ่อแม่ผู้ปกครอง นำมาใช้ในการจัดทำรายงานเฉพาะเรื่อง หรือเพื่อการศึกษาวิจัย นำมาตีพิมพ์ให้ข้อมูลในวารสารออนไลน์ ชื่อว่า E-Alerts และ

PTC Insider นำไปใช้ในการร้องเรียนต่อ FCC (Federal Communications Commission) นำไปใช้ในการร้องขอบริษัทโฆษณาให้ระงับการเป็นสปอนเซอร์รายการที่ไม่เหมาะสม และนำไปใช้เป็นเอกสารประกอบการรณรงค์เรื่องการผลิตสื่อที่ไม่เหมาะสมทางหน้าจอโทรทัศน์

- โครงการวิจัยด้านสื่อโทรทัศน์เพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมอันดีงามให้แก่สังคม โดย PTC จะทำการศึกษาวิจัยและผลิตรายงานฉบับพิเศษในหัวข้อและวาระต่างๆ รวมทั้งทำการเปรียบเทียบแนวโน้มสถานการณ์การผลิตสื่อปัจจุบันเทียบกับอดีตที่ผ่านมาและแนวทางมุ่งสู่นาคต PTC ได้ร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาชิก นักกฎหมาย เพื่อแสวงหากลุ่มบุคคลที่มีแนวคิดคล้ายคลึงกันและสามารถมาเป็นแนวร่วมในการทำงานร่วมกันได้

โครงการศึกษาของ PTC ยังมุ่งทำการสำรวจรายงานบันทึกสำหรับเด็กวัยเรียนที่แพร่ภาพทางโทรทัศน์และเคเบิลทีวี เพื่อวิเคราะห์อัตราของความรุนแรง ภาษาหยาบคาย ฉากทางเพศ คำพูดไร้สาระ การพุดจาบมั่ว การใช้ถ้อยคำลบหลู่พ่อแม่และครู โดยพบว่าเหตุการณ์เหล่านี้ปรากฏอย่างถี่ถ้วนในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก มีผลทำให้เด็กๆ กลายเป็นคนก้าวร้าว ใช้ความรุนแรง และหมกมุ่นกับเรื่องทางเพศก่อนวัยอันควร ซึ่งดูเหมือนว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่ก็จะละเลยไม่ใส่ใจกับปรากฏการณ์เหล่านี้ และมีทัศนคติที่ว่าโทรทัศน์คือเพื่อนที่ดีสำหรับเด็ก เราจึงได้พบภาพทั่วไปที่พ่อแม่ปล่อยให้เด็กดูโทรทัศน์ไปตามใจชอบ โดยไม่เคยได้รับการชี้แนะให้ดูรายการที่ดีมีคุณภาพ

7.3.4 กลุ่ม Parents' Choice

กลุ่ม Parents' Choice หรือทางเลือกของบิดามารดา ก่อตั้งขึ้น

เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1978 (พ.ศ. 2521) โดย Diana Huss Green ซึ่งเป็นทั้งครู นักเขียน และนักการศึกษา ได้ร่วมมือกับผู้ปกครองในการรวมกลุ่มขึ้นมาเป็นครั้งแรกในลักษณะของกลุ่มเสวนาย่อยๆ ซึ่งได้แรงบันดาลใจมาจากการเสวนาเกี่ยวกับเรื่องวรรณกรรมสำหรับเด็กในโรงเรียนแห่งหนึ่งในสหรัฐอเมริกา กลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกิจกรรมให้เด็กๆ ได้บริโภคสื่อที่เหมาะสมและได้เล่นของเล่นที่มีคุณภาพ องค์กรนี้ถือเป็นองค์กรทางสังคมที่ไม่แสวงหาผลกำไร มุ่งหวังที่จะสร้างจิตสำนึกด้านการคัดเลือกสื่อที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และเปิดเป็นเวทีเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันระหว่างพ่อแม่กับครู

แนวคิดสำคัญในการก่อตั้ง คือ ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กๆ เพราะการอ่านคือกุญแจสำคัญที่นำเด็กๆ ไปสู่เรื่องราวในประวัติศาสตร์ วรรณกรรม ศิลปะ และวิทยาศาสตร์ รวมทั้งส่งเสริมให้เด็กๆ ได้สร้างสรรค์สิ่งที่คิดว่าเขากระทำได้สำเร็จ เพื่อเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในตัวเอง ทั้งนี้ การเรียนรู้ของเด็กๆ จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีกฎระเบียบควบคู่กันไป

กลุ่ม Parents' Choice ยังมีแนวคิดในการสร้างความรอบรู้ให้แก่พ่อแม่ในการให้รู้เท่าทันสื่อที่เด็กๆ ได้สัมผัสอยู่ทุกวัน ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียนของเด็กๆ คำนึงสื่อต่างๆ ที่เด็กได้สัมผัสเรียนรู้นอกห้องเรียนจึงจำเป็นจะต้องเป็นสื่อที่มีคุณภาพ ทำให้เด็กๆ ฉลาด มีสมองขบคิดได้ไว ขณะเดียวกันเด็กๆ ก็ควรได้เรียนรู้ในสิ่งที่พวกเขาชอบ เพราะจะทำให้เขาสนุกกับการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น และที่สำคัญคือ การให้ความรู้กับพ่อแม่และ

ผู้ปกครองก็นับเป็นเรื่องสำคัญ เพราะทำให้พ่อแม่และผู้ปกครองมั่นใจที่จะนำความรู้ไปส่งสอนลูกๆ ได้มากขึ้น

Parents' Choice Foundation ดำเนินงานในรูปแบบมูลนิธิ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการคัดเลือกและแนะนำสิ่งที่ดีให้แก่เด็กๆ เพื่อให้เด็กได้เจริญเติบโตทั้งในเชิงจินตนาการ ร่างกาย ศิลปกรรม และจิตใจ ส่งเสริมให้เด็กๆ ได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน ได้ประโยชน์และมีความมั่นคงปลอดภัยในทางสังคม สิ่งต่างๆ ที่มูลนิธิให้ความสนใจ คือ สิ่งที่ดีๆ จะต้องประสบสัมผัสในแต่ละวัน เช่น ของเล่น คนตรี โทรทัศน์ ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ วิดีโอเกม เว็บไซต์ และวารสารสำหรับเด็กและครอบครัว ซึ่งจะเน้นแนวคิดที่ว่าสิ่งเหล่านี้จะต้องเป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของเด็ก บ่มเพาะนิสัยความซื่อสัตย์และรักเกียรติรักศักดิ์ศรี สร้างสรรค์จินตนาการ ส่งเสริมการเรียน รู้ศิลปวัฒนธรรมอันดีที่ต่างไปจากของตน หรือเป็นสิ่งที่สร้างเสริมให้เด็กและครอบครัวสามารถใช้เวลาร่วมกันได้อย่างมีคุณภาพ มีความสุขสงบ ไม่สับสนวุ่นวาย และช่วยเสริมทักษะในการเรียนรู้ให้แก่เด็ก

กิจกรรมของมูลนิธิ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่พ่อแม่และผู้ปกครองอย่างตรงไปตรงมา เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีให้แก่ลูกๆ และให้พ่อแม่นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กๆ รวมทั้งเป็นเวทีกลางในการถกอภิปรายประเด็นปัญหาต่างๆ ในกระแสวิกฤต

การดำเนินงานของมูลนิธิได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มคนอาชีพต่างๆ

เช่น พ่อแม่ผู้ปกครอง ปู่ย่าตายาย บรรณารักษ์ นักการศึกษา นักประพันธ์ ศิลปิน นักดนตรี นักแสดง และเด็กๆ เองที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มที่

กิจกรรมของมูลนิธิ เช่น การแจกเอกสารแนะนำแนวทางการเลือกสื่อต่างๆ ให้แก่พ่อแม่ เช่น การส่งเสริมการอ่าน การใช้อินเทอร์เน็ตให้ปลอดภัย การเลือกดูรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสม เป็นต้น หัวข้อของโครงการและเอกสาร ได้แก่ What Makes a Good Toy ?, What Makes a Good DVD ?, Tips for Teaching Kids to Enjoy Reading, Reference Tools & Homework Helpers, Media Management Tips, 15 Rules for Keeping Kids Safe on the Internet เป็นต้น

7.3.5 The Afterschool Alliance

The Afterschool Alliance หรือองค์กรพันธมิตรหลังเลิกเรียน เป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นโดยไม่แสวงผลกำไรและมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและยกระดับจิตสำนึกให้พ่อแม่ได้เห็นความสำคัญของการใช้เวลาหลังโรงเรียนเลิกของเด็กๆ ให้เป็นประโยชน์ แทนที่จะปล่อยให้เด็กนั่งเฝ้าหน้าจอโทรทัศน์ กลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน ภาคเอกชน และองค์กรการกุศลต่างๆ เป็นอย่างดี กลุ่มได้มีการก่อตั้งขึ้นเพราะเห็นว่าเด็กๆ เมื่อว่างจากเลิกเรียนในตอนเย็น จะไม่มีกิจกรรมดีๆ ให้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของพวกเขา และที่สำคัญไม่เคยมีการสำรวจและระบุว่าเด็กต้องการทำกิจกรรมอะไรหลังโรงเรียนเลิก จากการสำรวจในสหรัฐอเมริกาพบว่า เด็กนักเรียนจำนวน 14.3 ล้านคน ต้องดูแลตัวเองหลังจากโรงเรียนเลิก ดังนั้นกลุ่ม Afterschool Alliance จึงจัดกิจกรรม

หลังเลิกเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้มีที่ไปและได้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ โดยกระจายไปในรัฐต่างๆ ทั่วประเทศ The Afterschool Alliance ก่อตั้งขึ้นโดยมูลนิธิ Charles Stewart Mott Foundation ซึ่งเป็นมูลนิธิของกรมการศึกษาของสหรัฐอเมริการ่วมมือกับภาคเอกชน ได้แก่ J.C. Penney Company, Inc., The Open Society Institute/The After-School Corporation, The Entertainment Industry Foundation and the Creative Artists Agency Foundation ในระยะเริ่มแรก รัฐบาลร่วมมือกับภาคเอกชนในการให้ทุนสนับสนุนการจัดกิจกรรมหลังเลิกเรียนให้แก่ชุมชน ขณะที่ Mott Foundation ให้การสนับสนุนการฝึกอบรม การประเมินผลกิจกรรม และจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกชุมชนในการดูแลเด็กให้ใช้เวลาหลังเลิกเรียนอย่างมีประโยชน์ จนกระทั่งในที่สุดกลุ่มชุมชนต่างๆ ได้มีการรวมตัวกันในเดือนกันยายน ค.ศ. 1999 และจัดตั้งกลุ่ม Afterschool Alliance ขึ้น

ในปัจจุบันกลุ่มพันธมิตรดำเนินกิจกรรมในวงกว้างโดยร่วมมือกับองค์กรและผู้สนับสนุนต่างๆ อาทิเช่น ผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มสนับสนุนแนวคิดและการดำเนินกิจกรรม นักธุรกิจ ผู้นำองค์กรการกุศลและผู้สนใจทั่วไปในด้านต่างๆ

โครงการที่น่าสนใจของกลุ่ม เช่น

- Lights On Afterschool เป็นโครงการสร้างกิจกรรมให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมหลังเลิกเรียนโดยเล็งเห็นว่า เด็กอเมริกัน 1 ใน 4 คน หลังเลิกเรียนแล้ว ไม่ได้มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ส่วนใหญ่ต้องอยู่ตามลำพัง ไม่มีใครดูแล โครงการนี้จึงเกิดขึ้นเพื่อให้เด็กได้มีที่พักพิงหลังเลิกเรียนอย่างปลอดภัย ได้อยู่ในบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้โดยที่ผู้ปกครองไม่ต้องเป็นห่วง และเด็กๆ เองจะได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่อย่างมีคุณภาพ

กิจกรรมของโครงการมีหลากหลายขนาดและหลายรูปแบบ และเปิดโอกาสให้กลุ่มคนหลายกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วม เช่น พ่อแม่ ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร เด็กๆ นักข่าว และบุคคลที่สนใจ ในการดำเนินกิจกรรมโครงการ ยึดหลักให้คนทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินบทบาทที่ตนเองถนัด เช่น

- เด็กๆ สามารถคิดค้นกิจกรรมที่มีประโยชน์ให้แก่เด็กๆ ด้วยกัน
- พ่อแม่อาจกล่าวถึงความต้องการของตนเองในแง่ของความปลอดภัยของเด็กๆ และ ช่วยกระตุ้นผลักดันให้เกิดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่เด็กๆ
- เจ้าหน้าที่โครงการสามารถชี้แจงถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในเชิงบวกของเด็กๆ หลังจากเข้าร่วมโครงการ

- เด็กๆ สามารถให้คำยืนยันเพื่อเป็นหลักฐานว่าตัวเองได้รับผลกระทบอย่างไรหลังจากเข้าร่วมโครงการนี้

- นักกำหนดนโยบายหรือผู้นำชุมชนสามารถมาเป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับสถานภาพของโครงการหลังเลิกเรียน

- ผู้นำชุมชนสามารถบรรยายให้เห็นว่า โครงการหลังเลิกเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้ในลักษณะใด

นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์เผยแพร่โครงการด้วยวิธีต่างๆ เช่น การจัดประกวดแข่งขัน การจัดแสดงละคร การจัดแสดงงานศิลปะ การเขียนเรียงความ และการสาธิต

- โครงการหลังเลิกเรียนอื่นๆ ของชุมชน

เป็นโครงการหลังเลิกเรียนที่จัดให้เด็กๆ ในชุมชน เพื่อบรรเทาภาระของพ่อแม่บางรายที่ไม่สามารถดูแลลูกหลังเลิกเรียน ให้ไม่ต้องไปเสียเงินจ้างค่าดูแลเด็กๆ บางโครงการจัดขายอาหารราคาประหยัดให้แก่เด็กช่วยการสร้างกิจกรรมหลังเลิกเรียนทำให้เด็กใช้เวลาว่างอย่างมีประโยชน์ ห่าง

ไกลจากการไปเข้ากลุ่มเด็กเกเรและคดียาเสพติด และยังเป็น การส่งเสริมให้เด็กค้นพบความถนัดและความชอบของตัวเอง โครงการในบางห้องที่จัดกิจกรรมเสริมทักษะทางการเรียนให้เด็กหลังเลิกเรียน รวมทั้งฝึกฝนทักษะในการเลี้ยงดูเด็กและฝึกอาชีพให้แก่พ่อแม่และเด็กนักเรียน การให้คำปรึกษาและความสนับสนุนแก่ครอบครัวในชุมชนและเด็กวัยรุ่นที่พ้นวัยเรียนแล้ว การเสริมสร้างพัฒนาบุคลิกภาพให้แก่เด็ก ห้องเรียนฝึกฝนทางศิลปะและดนตรีเพื่อกลุ่มเมลาเด็ก และมีโครงการหนึ่งที่น่าสนใจ คือโครงการพี่ดูแลน้อง โดยให้เด็กที่โตกว่าอาสาสมัครเข้ามาดูแลเป็นที่เลี้ยงหรือสอนเด็กที่เล็กกว่าหลังโรงเรียนเลิกแล้ว

7.3.6 กลุ่ม The Alliance for a Media Literate America (AMLA)

กลุ่มพันธมิตรเพื่อการรู้เท่าทันสื่อในสหรัฐอเมริกา หรือในชื่อย่อว่ากลุ่ม AMLA มีบทบาทส่งเสริมการให้การศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ โดยเน้นการตอบปัญหาที่เป็นประเด็นสงสัย ในสังคมการเรียนรู้ และการเสริมสร้างทักษะ นอกจากนั้น ทางกลุ่มยังมีการจัดประชุมใหญ่ ที่เรียกว่า National Media Education Conference ซึ่งถือเป็นการประชุมระดับชาติที่เป็นศูนย์กลางของการรวมตัวกันของกลุ่มคนหลากหลายประเภทที่เกี่ยวข้องกับสื่อ ได้แก่ นักการศึกษา นักวิชาการ ผู้แทนด้านวิชาชีพสื่อและอาจารย์ผู้สอนด้านศิลปะในการผลิตสื่อ ผู้แทนวิชาชีพด้านสาธารณสุขและการป้องกัน ผู้นำทางศาสนาและผู้นำชุมชน นักศึกษา ผู้ทำงานในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน และผู้ให้บริการคำปรึกษาแนะแนว (counselor)

7.3.7 กลุ่ม The Center for Media Literacy (CML)

CML คือศูนย์การรู้เท่าทันสื่อ เป็นองค์กรที่ให้การศึกษาเกี่ยวกับ

สภาวะการเป็นผู้นำ การศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพในสหรัฐอเมริกา กิจกรรมของกลุ่มยกตัวอย่างเช่น การจัดทำคู่มือเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ (CML MediaLit Kit) ซึ่งเป็นการรวบรวมบทความหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยนักวิชาการ และผู้ทำงานด้านสื่อ นอกจากนี้ CML ยังให้บริการเผยแพร่คู่มือการสอน เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อทั่วทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา และยังเป็นตัวแทน นำเข้าสู่การเรียนการสอนด้านการรู้เท่าทันสื่อจากแคนาดา ออสเตรเลีย และยุโรป

7.3.8 กลุ่ม The National Telemedia Council

The National Telemedia Council หรือคณะกรรมการเทเลมีเดีย แห่งชาติ เป็นองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อที่เก่าแก่ของ สหรัฐอเมริกา ก่อตั้งมานานถึง 54 ปี (ในปี พ.ศ. 251) องค์กรนี้ส่งเสริม แนวคิดในการให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ ทั้งนี้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของ การร่วมมือและประนีประนอม เป็นกลาง ไม่เผชิญหน้ากับอุตสาหกรรม การผลิตสื่ออย่างเป็นทางการ และมีความประสงค์จะแก้ปัญหาคำยววิธีการที่ นิมนวล คณะกรรมการประกอบด้วยนักวิชาชีพหลากหลายสาขาในด้าน การรู้เท่าทันสื่อ

กิจกรรมของกลุ่มนี้ ได้แก่ การออกวารสารชื่อว่า The Journal of Media Literacy การจัดเวทีเสวนา การมอบรางวัล Jessie McCanse Award ให้แก่ผู้ทำงานสนับสนุนด้านการรู้เท่าทันสื่อ รางวัลนี้ได้รับริเริ่มให้มีมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1987 ซึ่งได้ชื่อตามผู้ที่มีส่วนก่อตั้ง The National Telemedia Council คือ Jessie Hill McCanse ผู้ซึ่งอุทิศเวลาให้แก่การรณรงค์เรื่อง การรู้เท่าทันสื่อด้วยมุมมองที่เป็นธรรมและส่งเสริมจริยธรรมรวมทั้ง สนับสนุนการคิดค้น นวัตกรรมใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้อง

7.3.9 กลุ่ม MediaAct

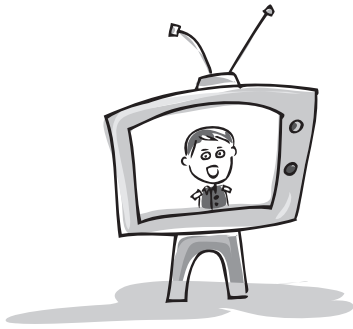
MediaAct เป็นองค์กรเอกชนในประเทศเกาหลี ดำเนินงานหลักคือการปฏิรูปสื่อ โดยได้รับเงินทุนจากสภาภาพยนตร์เกาหลี (Korean Film Council : KFC) องค์กรนี้มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์ให้เกิดโครงสร้างทางวัฒนธรรมใหม่ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาชนในการเข้าถึงสื่อ และสนับสนุนให้มีการผลิตสื่อและการสร้างเครือข่าย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ กลุ่ม MediaAct ยังผลักดันให้มีการศึกษาเกี่ยวกับสื่อขึ้นในหมู่ประชาชนเกาหลี โดยเฉพาะประชาชนกลุ่มรากหญ้าและชนกลุ่มน้อยในสังคมเกาหลี กิจกรรมการรณรงค์ ได้แก่ การจัดสื่อศึกษาสัญจรไปตามชุมชนและพื้นที่ต่างๆ และการจัดตั้งศูนย์สื่อที่ Gwanghwamun ซึ่งสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ (สุเทพ วิไลเลิศ, 2550)

7.4 การบริโภคสื่อที่ดีเริ่มที่บ้าน

ในปัจจุบันแม้ว่าจะมีการจัดตั้งองค์กรรณรงค์เพื่อสื่อคุณภาพขึ้นมาหลายแห่ง แต่การดำเนินงานขององค์กรต่างๆ นั้น จะประสบผลสำเร็จไม่ได้เลยหากผู้เป็นบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ไม่ตระหนักถึงพิษภัยของสื่อไร้คุณภาพ หรือไม่ให้ความร่วมมือ การที่เด็กๆ ดูโทรทัศน์มากเกินไปนั้นไม่ได้เกิดจากตัวเด็กเอง แต่เกิดจากการไม่เอาใจใส่ดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครอง จึงทำให้เด็กเติบโตขึ้นมาในสภาพแวดล้อมของครอบครัวที่มีโทรทัศน์เป็นเพื่อนเป็นที่เลี่ยน ซึ่งบิดามารดา หรือผู้ปกครองไม่เคยกลั่นกรองคุณภาพของรายการหรือจำกัดเวลาให้เด็กๆ ได้ดูแต่รายการที่เหมาะสมกับพัฒนาการของวัย และมีคุณภาพสร้างสรรค์ ทำให้เด็กได้รับอิทธิพลจากโทรทัศน์โดยตรง และหล่อหลอมการเติบโตของเด็กๆ ด้วยแม่พิมพ์ที่บิดเบี้ยวและเป็นพิษเป็นภัยต่อการเจริญเติบโต

๘ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการดูโทรทัศน์ สำหรับบิดามารดาและผู้ปกครอง

สำหรับ บิดามารดา และผู้ปกครอง แทนที่จะปล่อยให้โทรทัศน์เป็น
ที่เลี้ยง หรือปล่อยให้เด็กๆ ใช้เวลานั่งอยู่หน้าจอโดยไม่จำกัดเวลา ต่อไปนี้คือ
ข้อแนะนำสำหรับบิดามารดาในการเข้ามาช่วยดูแลให้ลูกๆ ได้ใช้เวลาว่าง
อย่างเป็นประโยชน์ และใช้เวลาในการดูโทรทัศน์เฉพาะรายการที่มีประโยชน์
ในเวลาที่เหมาะสม

๘.1 สร้างนิสัยที่ดีในการดูโทรทัศน์ให้แก่เด็ก

ข้อแนะนำในการสร้างนิสัยที่ดีในการดูโทรทัศน์ให้แก่เด็กและเยาวชนที่บิดามารดา และผู้ปกครองพึงตระหนักมีดังต่อไปนี้ คือ

จำกัดเวลา

จำกัดเวลาในการให้เด็กได้ดูโทรทัศน์ รวมทั้งการดูวิดีโอ ซีดี หรือดีวีดี และการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ต่างๆ ด้วย กิจกรรมทั้งหมดนี้ไม่ควรเกินวันละ 1 หรือ 2 ชั่วโมง ยิ่งระหว่างทำการบ้านไม่ควรให้เด็กดูโทรทัศน์เด็ดขาด และในห้องนอนลูกก็ไม่ควรจะมีเครื่องรับโทรทัศน์

วางแผนในการดูโทรทัศน์

แทนที่จะกดเปลี่ยนช่องไปมาช่องโน้นช่องนี้ ควรวางแผนในการดูโทรทัศน์ด้วยการเปิดจากหนังสือรายการโทรทัศน์ หรือรายการโทรทัศน์ที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวันต่างๆ แล้วเลือกรายการที่น่าดูหรือเหมาะสมต่อการดูจริงๆ จากนั้นก็เปิดดูเฉพาะรายการที่วางแผนไว้ และปิดเครื่องรับเมื่อจบรายการนั้นๆ

ดูโทรทัศน์ไปพร้อมกับลูกๆ

ถ้าเป็นไปได้ คุณควรดูโทรทัศน์ไปพร้อมกับลูกๆ ทุกครั้ง และชวนลูกพูดคุยถึงเรื่องหรือรายการที่กำลังดูกัน ถ้าลูกของคุณยังเล็กมาก พวกเขาอาจจะยังไม่สามารถบอกได้ถึงความแตกต่างระหว่างรายการแสดงภาพยนตร์โฆษณา หนังสือการ์ตูน หรือชีวิตจริง รายการที่คุณเองจะต้องระวังและให้ความสนใจเป็นพิเศษก็คือ รายการประเภทที่เรียกว่า "เรื่องจริงผ่านจอ" นั่นคือ รายการที่นำมาจากเหตุการณ์ของชีวิตคนจริงๆ เพราะเรื่องราวต่างๆ เหล่านั้น มักไม่ค่อยจะเหมาะกับเด็ก

ให้ลูกดูแต่รายการที่สะท้อนทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสม

รายการโทรทัศน์บางรายการจะแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่เป็นค่านิยมที่เป็นแบบอย่าง เช่น การแสดงอาการกรีดขงนางร้ายในละคร วัยรุ่นนจะต้องมีว่สูมและติดยา หรือเล่นการพนัน คนรวยย่อมดูถูกคนจน ชนชาติเพื่อนบ้านของไทยมักเป็นคนเค่อต้า ใจเง่า เหล่านี้เป็นคั่น ในฐานะพ่อแม่หรือผู้ปกครอง คุณจะต้องเฟ้นหารายการที่สะท้อนค่านิยมที่เหมาะสม เช่น บทบาทที่แท้จริงของหญิงยุคใหม่ในปัจจุบัน บทบาทของคนชรา หรือชีวิตของคนเชื้อชาติอื่นๆ เป็นต้น

ช่วยลูกต่อต้านการโฆษณาบ้ำเลือก

บางครั้งเมื่อลูกของคุณถูกกระหน่ำกรอกหูด้วยภาพยนตร์โฆษณา เขาอาจจะอยากซื้อนั่น ซื่อนี้ตามที่โฆษณาชักชวน คุณจะต้องคอยช่วยเหลือเขาโดยอธิบายให้เด็กๆ ฟังว่าภาพยนตร์โฆษณาเหล่านั้นมีเป้าหมายเพียงเพื่อให้คนดูไปซื้อของ ทั้งที่จริงๆ แล้วพวกเขาอาจจะไม่จำเป็นจะต้องใช้ของนั้นเลยก็ได้

มองหาวิดีโอ ซีดี หรือซีดีดีที่มีคุณภาพให้ลูกดู

ตามห้างร้านต่างๆ มีม้วนวิดีโอ แผ่นซีดี หรือซีดีดีที่สนุกและมีคุณภาพดีเหมาะสมกับเด็กมากมาย ก่อนซื้อคุณสามารถตรวจสอบเนื้อหาและคุณภาพของภาพยนตร์ต่างๆ เหล่านั้นได้จากบทวิจารณ์ต่างๆ

หาทางเลือกอื่นให้ลูกที่นอกเหนือจากการดูโทรทัศน์

ถ้าปล่อยให้ลูกดูโทรทัศน์บ่อยๆ เด็กๆ ก็จะติด และนั่นก็เท่ากับคุณเพาะนิสัยในการชอบดูโทรทัศน์ให้เขา เพราะฉะนั้นถ้าเป็นไปได้คอยมองหาทางเลือกอื่นให้เขาบ้าง เช่น ออกไปเล่นกลางแจ้ง ไปห้องสมุด อ่านหนังสือ ทำงานอดิเรกอื่นๆ เล่นกีฬา เล่นดนตรี ทำงานศิลปะ หรืออาจจะไปเที่ยว

พักผ่อนหย่อนใจกับครอบครัว เพื่อนๆ หรือเพื่อนบ้าน

สร้างตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูก

ในฐานะพ่อแม่ คุณต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกโดยการไม่ดูโทรทัศน์ พร่ำเพรื่อ หากแต่ต้องจำกัดเวลาดูทีวีด้วยเช่นกัน และเลือกดูแต่รายการดีๆ ที่มีประโยชน์ จะทำให้ลูกของคุณได้เรียนรู้จากตัวคุณ

ออกความเห็นคังๆ

เมื่อคุณดูรายการโทรทัศน์แล้วรู้สึกว่าจะชอบรายการใดไม่ชอบรายการใด ขอให้แสดงความคิดเห็นออกมาคังๆ ด้วยการเขียนจดหมาย อีเมล ส่งไปยังสถานีโทรทัศน์หรือผู้ผลิตรายการ เพราะคนที่ดูแลด้านรายการอยู่ เขาย่อมยินดีที่จะรับฟังความคิดเห็นจากผู้ชมทางบ้านเสมอ ถ้าคุณคิดว่ามีรายการโฆษณาอันไหนที่ไม่เหมาะสม หรือสร้างค่านิยมที่ผิดๆ ให้แก่ผู้ชม ขอให้ระบุชื่อผลิตภัณฑ์ ช่องโทรทัศน์ และเวลาที่คุณได้ดู พร้อมกับระบุว่ารายการโฆษณานั้นไม่ใช่อะไร

หาข้อมูลเพิ่มเติม

แหล่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้สามารถช่วยให้ข้อมูลกับคุณได้เกี่ยวกับบทบาทของโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตคุณและเด็กๆ

- กลุ่มองค์กรสาธารณะหรือองค์กรทางสังคมต่างๆ ที่มีการตีพิมพ์จดหมายข่าวซึ่งให้ความเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์รายการโทรทัศน์ รวมทั้งให้คำแนะนำในการที่จะให้ครอบครัวคุณและเด็กๆ สามารถดูโทรทัศน์ได้อย่างมีประโยชน์และปลอดภัย

- กลุ่มสมาคมผู้ปกครองและครูที่โรงเรียนของคุณ
- คุณพ่อคุณแม่ของเพื่อนๆ ลูกและเพื่อนๆ ร่วมชั้นเรียนของคุณ ควรจะได้มีการจัดเสวนา พบปะพูดคุย เพื่อถกปัญหาเกี่ยวกับอิทธิพลของ

สื่อและผลิตภัณฑ์มาตการในการคุโทรทัศน่อ่างเป็นนำหนึ่งใจเดียวกัน

๘.๒ กิจกรรมว่าง 10 ว่างสำหรับลูก

สำหรับคุณพ่อคุณแม่ สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับลูก คือ การวางแผนให้ลูกได้ใช้เวลาที่เป็นประโยชน์อย่างอื่น แทนที่จะปล่อยให้ลูกๆ ฝ้าอยู่หน้าจอโทรทัศน์แต่เพียงอย่างเดียว

1. ให้ลูกอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์และเปิดโลกทัศน์ในการเรียนรู้

การเลือกหนังสือดีๆ เล่มหนึ่งให้ลูกอ่าน อาจทำให้เขาสามารถเปิดมุมมองโลกได้อย่างกว้างขวาง เช่น แทนที่จะรู้จักแต่เรื่องราวใกล้ตัว ลูกอาจได้รู้เรื่องราวของภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศหรือของโลก เช่น การเรียนรู้เลือกอ่านเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ การทำเช่นนี้อาจช่วยจุดประกายในการเรียนรู้ให้แก่ลูก ทำให้เขาเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ข้อสำคัญคือ พ่อแม่จะต้องร่วมอ่านและนำเรื่องที่อ่านมาพูดคุย แสวงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนทัศนะกับลูกด้วย

2. พาลูกไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

ถ้าแถวบ้านของคุณมีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นก็ควรพาลูกไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เหล่านั้น เพื่อให้เขาได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ขณะเดียวกันยังเป็นการช่วยปลูกฝังความรักท้องถิ่นหรือความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอนให้แก่เด็กๆ อีกด้วย หรือคุณแม่ควรจะหาเวลาไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ภายในประเทศ ทั้งในกรุงเทพฯ หรือตามจังหวัดต่างๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้รักการค้นคว้าหาข้อมูลของเด็กๆ

3. พาลูกไปเยี่ยมชมสถานที่ทางประวัติศาสตร์

คุณพ่อคุณแม่ควรหาเวลาว่างพาลูกๆ ไปเที่ยวตามสถานที่

ประวัติศาสตร์หรืออุทยานประวัติศาสตร์ที่ใกล้ๆ เพื่อให้ลูกได้เรียนรู้
เกร็ดประวัติศาสตร์หรือเรื่องราวในอดีต เพื่อให้ลูกเกิดความประทับใจใน
เรื่องราวเก่าๆ และสิ่งโลกอันวุ่นวายของปัจจุบันไว้เบื้องหลัง

4. วางแผนใช้เวลาวันหยุดให้สนุกและผ่อนคลาย

คุณพ่อคุณแม่ควรวางแผนที่จะมีวันหยุดพักผ่อนอบอุ่นหรือวันหยุด
สุดสัปดาห์อย่างมีคุณภาพ วันหยุดพักผ่อนของครอบครัวอาจเป็นวันเจียบๆ
ได้พักผ่อนอย่างสบายๆ เช่น นอนอ่านหนังสือ หรือไปพักผ่อนอย่างสนุกสนาน
เช่น ไปเล่นน้ำที่สระว่ายน้ำ ไปสวนสนุก ไปสโมสรกีฬาเพื่อเล่นกีฬาที่
ครอบครัวโปรดปราน หรือจัดอาหารไปปิกนิกตามสวนสาธารณะพร้อมด้วย
เครื่องดื่มเย็นๆ เช่น น้ำส้ม น้ำมะนาว เป็นต้น

5. พาลูกไปท่องเที่ยวกลางแจ้ง

ในวันที่อากาศสบายๆ คุณพ่อคุณแม่อาจพาลูกๆ ไปท่องเที่ยว
ประเภทหนึ่งวัน เช่น ไปถีบจักรยานเล่น ไปว่ายน้ำที่ทะเล ไปดูหิ่งห้อย
ไปดูนก ไปสวนพฤกษศาสตร์เพื่อศึกษาค้นไม้ใบหญ้า หรือถ้าไม่อยาก
ไปไหนไกลๆ ก็อาจใช้เวลากลางแจ้งอยู่กับลูกที่บ้าน เช่น ช่วยกันทำสวน
เลี้ยงปลา เลี้ยงสุนัข เล่นกับสุนัข เป็นต้น

6. พาลูกไปร่วมกิจกรรมสำหรับเด็ก

คุณพ่อคุณแม่อาจสำรวจกลุ่มกิจกรรมใกล้ๆ บ้าน หรือสโมสรต่างๆ
ที่มีการจัดกิจกรรมในท้องถิ่น แล้วพาลูกไปเข้าร่วมกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น
การเล่านิทาน (story telling) และเปิดโอกาสให้ลูกๆ ได้มีส่วนร่วมในการ
เล่าเรื่อง เพื่อฝึกทักษะในการพูดและการเล่าเรื่องให้เด็กๆ ด้วย หรือคุณ
อาจพัฒนากิจกรรมนี้ขึ้นในบ้านตัวเอง เพื่อให้เด็กๆ ได้ฝึกฝนและเล่า
เรื่องราวที่พวกเขาประทับใจ

7. พาลูกไปดูดาว

ถ้าคุณพ่อคุณแม่มีบ้านที่อยู่ในที่เงียบๆ และรอบข้างมีดๆ เช่น ในสวน ในชนบท กิจกรรมอย่างหนึ่งที่ดีสำหรับเด็กๆ คือ การเอาเสื่อมาปูนอนที่ระเบียง หรือกางเต็นท์แล้วนอนดูดาว ท่ามกลางความมืดและอากาศสบายๆ โดยที่คุณพ่อคุณแม่อาจอธิบายให้ลูกๆ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับจักรวาลและโลกของดวงดาว หรือถ้าคุณพ่อคุณแม่มีบ้านอยู่ในกรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่ คุณพ่อคุณแม่อาจพาลูกๆ ไปท้องเที่ยวต่างจังหวัด เพื่อให้มีโอกาสออกไปนอนกลางแจ้งและดูดาว หรืออีกทางหนึ่งอาจพาลูกไปยังสถานที่ที่เรียกว่า ท้องฟ้าจำลอง (planetarium) เพื่อให้ลูกได้ศึกษาเกี่ยวกับดาราศาสตร์

8. อ่านนิทานให้ลูกฟังก่อนนอน

การอ่านนิทานให้ลูกฟังก่อนนอนนับเป็นกิจกรรมแบบเก่าๆ ที่มีประโยชน์สำหรับลูกในการสร้างสรรค์จินตนาการให้ลูก และฝึกให้ลูกได้หัดอ่านนิทานด้วยความสนุกพร้อมทั้งได้สาระไปในเวลาเดียวกัน ถ้าลูกยังเล็กๆ คุณพ่อคุณแม่อาจเป็นฝ่ายต้องอ่านนิทานให้ลูกฟัง แต่ถ้าคุณพ่อคุณแม่มีลูกที่โตและอ่านหนังสือออกแล้ว ก็ควรจะสลับกันอ่าน โดยคุณพ่อคุณแม่และลูกๆ อาจช่วยกันเลือกเรื่องหรือนิทานที่จะนำมาอ่าน เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

9. ชวนลูกสร้างแคปซูลกาลเวลา (time capsule) สำหรับอนาคต

การเล่นเช่นนี้จะทำให้เด็กๆ ได้ใช้จินตนาการของเธอในการคิดอย่างสร้างสรรค์ ลักษณะของกิจกรรมอาจเริ่มโดยคุณพ่อคุณแม่ชวนให้ลูกได้สร้างโลกสมมุติ โดยอาจจินตนาการว่าถ้าต้องเดินทางมุ่งสู่อวกาศในอีก 10 ปีข้างหน้า พวกเขาอยากจะทำอะไรคิดตัวไปบ้าง เริ่มแรกคุณพ่อคุณแม่อาจต้องหามาชณะสักอย่างหนึ่ง อาจเป็นกระป๋อง หีบ หรือกล่อง แล้วให้ลูกๆ

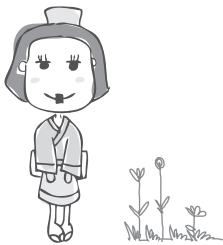
หาของมาใส่ เช่น อาจเป็นหนังสือพิมพ์ ภาพเขียน หนังสือ แผ่นซีดีเพลง แผ่นวีดีทัศน์ ภาพยนตร์ จดหมาย หรือรูปถ่าย แล้วจึงบอกลูกๆ ว่า จะฝึกลง สมบัตินี้ไว้ไ้คิด เพื่อให้ลูกๆ หลานๆ มาขุดพบ หรือลูกๆ อาจมาเปิดเองในภายหลัง โดยเขียนระบุไว้ที่กล่องว่าห้ามเปิดจนกว่าจะถึงปี... เหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่คุณพ่อคุณแม่จะสามารถสร้างความสนุกตื่นเต้นให้แก่ลูกๆ ได้

10. พาลูกไปดูภาพยนตร์ที่สร้างจากหนังสือ

ภาพยนตร์หลายเรื่องในปัจจุบันมักจะถูกนำมาสร้างโดยมีที่มาจากหนังสือวรรณกรรมที่มีเนื้อหาไม่เป็นพิษเป็นภัย หรือส่งเสริมคุณธรรมดีๆ สำหรับเด็กๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน เช่น Harry Potter หรือ Charlie and the Chocolate Factory ทั้งนี้ คุณพ่อคุณแม่จะต้องเปิดโอกาสให้ลูกได้เป็นฝ่ายเลือกภาพยนตร์ที่เขาต้องการจะดูก่อน โดยคุณพ่อคุณแม่อาจช่วยชี้แนะหรือออกความเห็น หรืออาจให้เด็กๆ เลือกหนังสือเล่มที่เขาอยากอ่านก่อน จากนั้นจึงค่อยพาไปชมภาพยนตร์ และกลับมาพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับเนื้อหาของภาพยนตร์หรือชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างบทภาพยนตร์กับหนังสือ เพื่อฝึกให้ลูกรู้จักคิดวิเคราะห์ต่อไป

๙ บทส่งท้าย

จาก การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้มีประโยชน์สำหรับเด็ก เท่าที่ผ่านมาจะพบว่ารายการโทรทัศน์ที่ถ่ายทอดกันในประเทศต่างๆ ในปัจจุบันล้วนแต่มีบทบาทหลักในการสร้างและบ่มเพาะพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ทางสังคมให้แก่เด็กๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความก้าวร้าวรุนแรง การหมกมุ่นแต่เรื่องเพศ การถูกเหยียดหยามระหว่างเชื้อชาติ การเห็นแต่เรื่องสวยงาม เท่ เก๋ หล่อ เป็นเรื่องสำคัญ การทำให้ความใส่ใจในการเรียนรู้ของเด็กลดลง และการทำให้เด็กเกิดปัญหาเรื่องสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง อันเนื่องมาจากการบริโภคอาหารไม่ครบหมู่ และขาดการออกกำลังกาย เหล่านี้ล้วนเป็นพิษภัยที่เกิดจากพฤติกรรมการดูโทรทัศน์อย่างไม่เหมาะสมทั้งสิ้น จริงอยู่ที่โทรทัศน์สามารถใช้เป็นสื่อที่ดีในการใช้เป็นเครื่องมือพักผ่อนหย่อนใจ หรือใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้

การศึกษาเพื่อเพิ่มพูนสติปัญญาให้แก่เด็กๆ แต่บรรดารายการโทรทัศน์ที่ถ่ายทอดกันอยู่นั้น ก็มีบางรายการที่มีโทษมากกว่าที่จะเป็นประโยชน์เช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้ปกครองและพ่อแม่ที่จะต้องสอดส่อง ให้คำแนะนำ และกำหนดแนวทางในการดูโทรทัศน์ของลูกๆ เพื่อให้เด็กๆ ได้เลือกสรรดูแต่รายการที่มีคุณค่า ให้ประโยชน์ สร้างเสริมประสบการณ์และพฤติกรรมที่ดี

นอกจากพ่อแม่ ผู้ปกครองควรจะทำหน้าที่โดยตรงในการเลือกสรรรายการโทรทัศน์ที่ดีสำหรับลูกๆ แล้ว อีกบทบาทหนึ่งที่พ่อแม่ ผู้ปกครองควรตระหนักก็คือ การรวมตัวกันขึ้นมาเป็นหน่วยงานหรือองค์กร เพื่อผลักดันในระดับนโยบายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ผู้ผลิต/สร้างรายการโทรทัศน์ สถานีโทรทัศน์ผู้แพร่ภาพ บริษัทห้างร้านต่างๆ ที่ทำการโฆษณาผ่านทางสื่อโทรทัศน์ และสังคมโดยรวม ได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและหาทาง รวมทั้งกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และเป็นรูปธรรม โดยเป็นการแก้ไขปัญหาในภาพรวม มิใช่แก้ที่จุดใดจุดหนึ่ง แต่จะต้องอาศัยความเข้าใจซึ่งกันและกันและความร่วมมือกัน

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจข้อมูลพบว่า ประเทศกำลังพัฒนาในแถบเอเชีย ยังไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องนี้เท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นจิตสำนึกหรือการตระหนักถึงปัญหาในระดับครัวเรือน หรือภาพรวมของการรวมตัวกันเป็นองค์กรในทางสังคมเพื่อรณรงค์แก้ไขปัญหาก็จะเห็นว่าครอบครัวของประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ ในเอเชีย หรือแม้แต่ประเทศไทยเอง ยังไม่ตระหนักถึงพิษภัยอันเกิดจากการดูโทรทัศน์ที่ไม่เหมาะสม หลากๆ บ้านยังใช้เครื่องรับโทรทัศน์เป็นพี่เลี้ยงเด็ก และไม่เคยกลั่นกรองรายการที่ดี

มีคุณภาพ และเหมาะสมกับเด็ก นอกจากนั้น ยังไม่มีการจำกัดเวลาในการ
คู่มือทบทวนสำหรับเด็ก หากแต่ปล่อยให้เด็กเปิดคู่มือได้ตามใจ ไม่
ว่ารายการนั้นจะเป็นรายการสำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่เหมาะสมกับเด็กก็ตาม ทั้งนี้
ผิดจากข้อมูลที่พบในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ในอังกฤษ อเมริกา แคนาดา
หรือญี่ปุ่น ที่มีหน่วยงานหรือองค์กรหลายแห่งที่เป็นองค์กรภาคเอกชน หรือ
เกิดจากการรวมตัวกันของบิดามารดา ผู้ปกครอง ครู หรือกลุ่มสตรี ได้มี
การก่อตั้งขึ้นเพื่อดูแลปัญหาด้านการคู่มือทบทวนอย่างไม่เหมาะสม การใช้
เวลาว่างอย่างไม่มีประโยชน์ของเด็กๆ หลังจากเลิกเรียน ปัญหาเรื่อง
สุขภาพหรือโรคอ้วนในเด็ก และปัญหาจากการที่เด็กๆ มีความบกพร่องใน
การเรียนรู้และการคิดในเชิงวิเคราะห์ องค์กรต่างๆ ในประเทศพัฒนาแล้ว
ได้ทำการรณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงปัญหา หาทางออกให้แก่พ่อแม่ และ
มีการสร้างกิจกรรมอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม เพื่อให้พ่อแม่และเด็กๆ
ได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความสุขสงบให้เกิดขึ้นในครัวเรือนอย่างแท้จริง

ดังนั้นสำหรับประเทศไทยและประเทศในแถบเอเชียทั้งหลาย จำเป็น
อย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดตั้งองค์กรประเภทนี้ขึ้นมารองรับ เพื่อกำหนด
แนวทางแห่งชาติในการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กให้เป็นไปในทางที่
ถูกต้อง ปกป้องคุ้มครองเด็กให้รอดพ้นจากพิษภัยของสื่อใกล้ตัว ขณะเดียว
กันก็จะต้องมีการรณรงค์ให้พ่อแม่ทุกคนรอบครวได้ตระหนักถึงพิษภัยร้าย
บางด้านของสื่อโทรทัศน์ และเรียกร้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครองได้มาร่วมมือ
ร่วมใจในการดำเนินกิจกรรมที่จะสร้างสรรค์สร้างประโยชน์ให้แก่ลูกๆ และร่วม
กันพัฒนาแนวทางในการดำเนินการที่ยั่งยืน เช่น การสร้างสภาวะ
การเรียนรู้เท่าทันสื่อ การผลักดันให้มีการศึกษาเกี่ยวกับสื่อขึ้นในโรงเรียน การ
ส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสคิดในเชิงวิเคราะห์ และมีวิจารณญาณในการ
เลือกบริโภคสื่อที่เหมาะสมกับวัย

10 บรรณาการุกรรม

ทีวีพี่เลี้ยงคนใหม่. มปป. เอกสารโรเนียว.

สุเทพ วิไลเลิศ. การปฏิรูปสื่อของประชาชนในเกาหลี : สื่อเพื่อสาธารณะ สื่อเพื่อประชาชน. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ, 2550.

About the Afterschool Alliance. 2008. <http://www.afterschoolalliance.org/about_us.cfm >, [accessed 12.02.2008].

Asian Mass Communication Research and Information Centre. 2008. Children in the News : An Examination of the Portrayal of Children in Television and Newspapers in 13 Asian Countries. <<http://sociomedia.ibelgique.com/anuragoonasekera.htm>>, [accessed 05.01.2008].

Buckingham, D. 1994. Children Talking Television : The Making of Television Literacy. London : The Falmer Press.

Buscombe, E. 1992. Television Studies in Schools and Colleges. In : Manuel Alvarado and Oliver Boyd-Barrett, eds. Media Education. Milton Keynes : BFI Publishing and the Open University. pp. 41-44.

Children Now. 1995. Boys To Men : Media Messages About Masculinity. <<http://www.mediate.com/articles/children.cfm>>, [accessed 03.03.2008].

Eashwar, S. 2003. Media and Violence. Bangalore : Asia-Pacific for Broadcasting Development.

Feilitzen, C.V. and Calsson, U (edits). 2003. Promote or Protect ?. Goteborg : The International Clearinghouse on Children, Youth and Media.

Fisch, S. M. 2005. Children's learning from television. *Television*, 18/2005 E, pp. 10-14. <http://www.br-online.de/jugend/izi/english/publication/television/18_2005_E/fisch.pdf>, [accessed 15.01.2008].

Fisher, D. A. et al. Sex on American Television : An Analysis across Program

Genres and Network Types. 2004. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 48, <<http://www.questia.com/googleScholar.qst?docId=5008316698>>, [accessed 28.01.2008].

Frau-Megs, D. 2003. Media Regulation, Self-Regulation and Education. In : Cecilia von Feilitzen and Ulla Calsson, eds. *Promote or Protect ? Goteborg : The International Clearinghouse on Children, Youth and Media*. pp. 23-39.

Gossmann, H. 2001. "Images of Asia in Japanese Mass Media, Popular Culture and Literature". *Papers Presented at ICAS 2, Berlin, Germany, 9-12 August 2001*.

Is Media Violence Free Speech ? A debate between George Gerbner and Todd Gitlin. 1997. *Wired magazine* (June 1997)
<http://www.media-awareness.ca/english/resources/articles/violence/violence_speech.cfm>, [accessed 28.01.2008].

Khoo, A. Cheong, T., and Liau, A. 2003. Understanding Our Youths and Protecting Them : Singapore's Efforts in Promoting Internet Safety. In : Cecilia von Feilitzen and Ulla Calsson, eds. *Promote or Protect ? Goteborg : The International Clearinghouse on Children, Youth and Media*. pp. 121-128.

Kubey, R. and Csikszentmihalyi, M. 2002. Television Addiction Is No Mere Metaphor. *Scientific American*. February. <<http://www.sciam.com/article.cfm?id=television-addiction-is-n-2002-02>>, [accessed 28.01.2008].

Livingstone, S. 2008. What is media literacy ? <<http://www.lse.ac.uk/collections/media@lse/whoswho/Sonia.Livingstone.htm>>, [accessed 29.01.2008].

Lisosky, J.M. 2003. Managing without a Mandate: The grassroots Momentum of media Education in the USA. In : Cecilia von Feilitzen and Ulla Calsson, eds. *Promote or Protect ? Goteborg: The International*

Clearinghouse on Children, Youth and Media. pp. 55-62.

Masterman, L. 1992. The Case for Television Studies. In : Manuel Alvarado and Oliver Boyd-Barrett, eds. Media Education. Milton Keynes : BFI Publishing and the Open University. pp. 45-51.

Media Awareness Network. 2008. Media issues. <<http://www.media-awareness.ca/english/issues/index.cfm>>, [accessed 22.01.2008].

National Telemedia Council. 2008. <<http://www.nationaltelemediacouncil.org/pages/aboutus.html>>, [accessed 15.01.2008].

Parents' Choice Reviewing Children's Media. 2008. <<http://www.parents-choice.org/>>, [accessed 03.03.2008].

PTA Every Child One Voice. 2008. <http://www.pta.org/about_pta.html>, [accessed 05.03.2008].

Science News : TV Rating System Offers Little Help To Parents In Monitoring Violence And Alcohol, Study Indicates. 1998. ScienceDaily (Mar. 10, 1998) <<http://www.sciencedaily.com/releases/1998/03/980310080018.htm>>, [accessed 02.02.2008].

2006 Annual Report. Because Our Children Are Watching. 2007. <<http://www.parentstv.org/PTC/joinus/AR2006.pdf>>, [accessed 27.03.2008].

UNICEF. 1989. Convention on the Rights of the Child. <http://www.unicef.org/crc/index_30160.html>, [accessed 16.02.2008].

Wikipedia, the free encyclopedia. 2008. Television content rating systems. <http://en.wikipedia.org/wiki/Television_content_rating_systems>, [accessed 25.02.2008].

